

PROF. DR. TİMUR AÇUGBA

KRONOLOJİK
ABHAZYA TARİHİ

Çeviri: Oktay Chkotua

İstanbul - 2015

Orijinal Adı: *İstoriya Abhazii v Datax*

Basım Yeri: *Sohum – Devlet Basımevi*

Basım Tarihi: *2011*

Akademik Redaktör: *Prof.Dr. O.X.Bğavüba*

Rusçadan Çeviren: *Oktay Chkotua*

Kapak Tasarım: *GurguliyaÜnal Akbulut*

Türkçe Redaksiyon: *Kutarba Hayri Ersoy, Chkotua Hakan Mercan*

Kapak ve Kitapta Kullanılan Resimler: *Batal Capua*

Eleştirmenler Kurulu:

Prof.S. Z.Lakoba

Doç.A. M.Xışba

Doç.G. D.Gumba

Dr.A. F.Ayüdzba

© T.A. Achugba

*Bu çeviriyi;
bana Abhazlığı, Abhazya'yı, Abhazca'yı ve Abhaz
tarihini sevdiren ve şimdi herbiri ebediyete intikal
etmiş olan değerli büyüklerim;
Ömer Beyguua, Orhan Aşamba, Cemal Çukniya,
Tahsin Açıuşba, Şefket Bediya, Cemal Haraniya,
Cengiz Bganba, İfrar Çkotua(Abdlipa),
Fehmi Ağırba, Sezai Matua
ve babam
Çkotua (Abdlipa) Bekir'in
anılarına ithaf ediyor, toplumumuzdan böylesi bilge
kişilikleri bundan böyle de esirgememesini rabbimden
diliyorum...*

Sevgili dostlar;

Henüz yumurtadan çıkmamış olan bir civciv dünyayı ne kadar biliyorsa bizler de tarihimizi ancak o karar biliyoruz ne yazık ki...

Özellikle de diaspora coğrafyasında yaşayanlarımız...

Bilinen kırıntıların ötesinde, devasa bir tarihi geçmişin, su üzerinde küçücük görüntüsüyle gezinen kıta büyüklüğündeki bir buzdağı gibi yedegimizde durduğunu ve tarihimize ait belgelerin dünya arşivlerinin tozlu raflarında kendilerine uzanacak ellerimizi beklediğinin farkında mıyız acaba?

Bizler, bu güne kadar ne yazık ki başkalarının kendi çıkarları doğrultusunda ürettikleri tarihi yalanlara inanmak zorunda kalarak yetiştik. Ancak, artık silkinme ve yeniden küllerimizden doğma zamanı tüm haşmetiyle gelip kapımıza dayanmış bulunmaktadır. Bunu görmek içinsadece gözümüzü, kulağımızı ve gönlümüzü açmamız yeterli...

Değerli dostum ve bir dönem de kendisiyle Abhazya parlamentosunda birlikte görev yapma onuruna eriştiğim Prof.Timur Açıguba'nın son derece kıt imkânlarla ve adeta iğne ile kuyu kazarcasına derlediği bu bilgileri ilk kez okuduğumda, diasporadaki kardeşlerimizin de bilgilendirilmesi heyecanı, ruhumun derinliğinde kaynamaya başladı. Sonunda dayanamayıp tercümeğe yeltendim ve

doğrusunu söylemek gerekirse başlangıçta çok da zorlandım. Ancak kızım Mramza'nın ve annesinin değerli katkılarıyla tüm zorlukların üstesinden gelerek şükürler olsun, çeviriyi bitirebildim.

Kronolojik olması kimi insanlar için belki basit gibi gelebilir, ancak ben, çok daha çekici ve akılda kalıcı olabilir diye düşünüyorum. Zira o kısa kronolojik bilgilerin altında öylesine köklü bilgiler ve mesajlar yatmakta ki, ilgilenen kişilerin ayrıntılara girerek konulara dahada vakif olacaklarına gönülden inanıyorum. Evet, 100 yıllık, 1000 yıllık süreçleri bir paragrafta anlatmak zor, ama okumasını bilenler için her satırın altında yüzlerce kitaba sığmayacak kadar derin bir tarihin gizli olduğunu da unutmayalım...

Tarih bilinci, ulusal bilinci korumanın en önemli ayağıdır. Tarihini bilen ve ona sahip çıkan bir ulusun, insanlık sahnesinden silinmesi söz konusu bile olamaz...

Bu çalışmayla özellikle genç kardeşlerimizin ulusal tarih bilincine zerre miktarı bir katkımızın olduğunu görebilmek, bütün yorgunluğumuzu bir çırpıda silip süpürecek en büyük mutluluk kaynağımız olacaktır...

Hepinizin aynı mutluluğu yaşamayı dilerim.

Ançüa Hazşaz Hapsuwara Umırdzın!

Oktay Chkotua

KRONOLOJİK ABHAZYA TARİHİ

*“Geçmiş ne kadar bilirsen
Geleceğe de o kadar hazırsın”*

Theodore Roosevelt

400 bin -12 bin yıl önce–Paleolitik Çağ veya Eski Taş Çağı: Bu dönem, Alt, Orta ve Üst Paleolitik Dönem olmak üzere üçe ayrılır.

400 bin-100 bin yıl önce – Alt Paleolitik Dönem:Bu dönemde insanlık hayvanlar aleminden ayrılarak oluşmaya başlamıştır. İnsan ırkının Anadolu’dan Batı Kafkasya’ya geçişleri de yaklaşık 400 bin -300 bin yıl öncedir.Bu bölgeye önce Arkhantrop (Yunanca ilk insan), daha sonra Paleantrop (Yunanca eski insan), daha sonra da Neandertallar yerleşti. Abhazy’a da bulunan önemli Paleolitik merkez Yşkhuva bölgesidir. Yaklaşık 70 hektarı aşan bir bölgede, bu bölgeye yerleşenlere ait özel aletler ile eski insanların avcılık ve toplayıcılıkta kullandıkları enstrümanlar bulunmuştur.

100 bin - 35 bin yıl önce-Orta Paleolitik Dönem:Yaklaşık 100 bin yıl önce Kafkasya’yı kapladı ve mağara yaşamı insan yaşamında önemli bir rol oynadı. Abhazy topraklarında bu döneme ait 100’ün üzerinde bilinen mağara bulunmaktadır. Bu yerler Abhazy’nın Kelafür, Oçamçıra, Leçkop, Açguara, Kaldakhuara, Likhni, Gudauta, Khuap, Yeşıra gibi yerleşim birimlerinde yer almaktadır. Bu çağda insanlar ağaç ve taşlardan çeşitli aletler yapmakta ve genellikle mağaralarda yaşayıp yabani hayvanlarla beslenmekteydiler. Bu çağın en önemli buluşu ise sürtünme yoluyla ateşin elde edilmesidir. Orta Paleolitik Döneminsanının ateşi söndürmemek, eti

kurutmak, bitkileri işlemek ve kıyafet yapmak gibi bir yığın uğraşısı vardı. Araştırmacılara göre bu dönem insanları birbirileriyle ilişki kurmak amacıyla çok sayıda ses ve kelime kullanmaktaydılar.

35 bin – 12 bin yıl öncesi–Üst Paleolitik Dönem: Abhazy'a'da Cro-Magnonların yaşadığı dönem. Bu insanların fiziksel görünüşleri modern insandan pek farklı değildi. Taş ve kemiği işlemesini öğrenmiş olduklarından, bazı bilimadamları bu çağa “Kemik çağı” da demektedirler. Bu dönemde kemikten süs eşyaları, deriden ve kürkten dikilmiş kıyafetler, örgü ipler, sanat duyarlılığı, boyama, resim, heykelticilik göze çarpar. Dil ve dinler de (Animizm, Totemizm) bu dönemde ortaya çıkmıştır. Yine aynı dönemde ilk aile ve kabile toplulukları ortaya çıkmış, mağara veya ağaçtan yaptıkları kulübelerde birlikte yaşamaya başlamışlardır. Aile fertleri anaç atalarının ve ateşi koruyanların etrafında toplanarak ilk kan bağlarını ve kültürü oluşturdular. Üst Paleolitik dönem bir bakıma Homo Sabilis'den Homo Sapiens'e geçiş çağıdır. Zaten İnsanoğunun tarihi de, bu çağla birlikte ele alınmaktadır. Abhazy'a'da bu döneme ait 100'den fazla nokta bulunmaktadır.

12 bin – 7 bin yıl öncesi – Mezolitik Çağ, Orta Taş Çağı: Bazı bilim adamları Mezolitik Çağ'ı Üst Paleolitik Çağ'ın sonaşması olarak da kabul ederler. Diğerleri ise Neolitik dönemle ilişkilendirir. İnsanlar Mezolitik Dönem'de çakmaktaşını bulunmaları ve bundan elde edilen küçük aletlerin yapımıyla birlikte ilkel yaşamdan toplu yaşama geçiş yaptılar. Bu şekilde kadın erkek ayrımı ve işbölümü gibi topluluk yetenekleri de ortaya çıkmış oldu. Evliliklerin bir aile grubu ile sınırlandırılması ve anne soyu ile evliliklere yasak getirilmesi bu dönemdedir. Yine bu dönemdeki en önemli buluşlardan biri de ok ve yaydır. Bu sayede avcılık toplu olmaktan çıkıp bireysele dönüşmüştür. Balık avı için zıpkın da

aynı dönemde ortaya çıkmıştır. Abhazyadaki bu döneme ait yerleşim birimlerinin başında Kuaçara, Yaştkhua, Campal, Khuapınıpşahüa, Apiança ve Maçagua gibi yerler gelmektedir.

M.Ö. VII-V bin yıllar arası – Neolitik Çağ (Yeni Taş Çağı): Bu dönemde Makrolitik kültür egemen oldu ve ilkel toplulukların yaşamında önemli bir değişim meydana geldi. Günlük işlerden olan ihtiyaçları depolama, avcılık, hayvancılık, çanak-çömlek yapımı gibi alanlarda daha da geliştiler. Bu dönem, buğday, arpa, çavdar, bezelye ve mercimek gibi bitkilerin yetiştirilmesine başlanmasından dolayı Neolitik devrim olarak adlandırılmıştır. Yine bu dönem anaerik sistemin parladığı bir dönemdir. Abhazyada neolitik döneme ait 20’den fazla yer bulunmaktadır. Bunların arasında en gözde olanları, Gudauta’nın batısında denize yakın bir yer olan Kistrik köyüdür. Burada yaklaşık 4 hektarlık bir alanda kalıntılar göze çarpmaktadır. Neolitik Dönem’de insanlar arasında işbölümü usülleri de ortaya çıkmıştı. Sahile yakın yaşayanlar tarım ve balıkçılıkla uğraşırken, yukarı kesimlerde yaşayanlar ise hayvancılık ve avcılıkla iştigal etmekteydiler.

M.Ö. V. bin yıl – Anagövdenin dağılmaya başlaması: Anagövdenin dili, modern dilbilimi alanında “Kuzey Kafkas Dilleri” olarak adlandırılmış olan Abhaz-Adıge ve Nokhç-Dağıstan Dilleri olarak iki gruba ayrılmıştır. Abhazca’nın akraba dilleri arasında Abazince, Ubıxça ve Adigece yer almaktaydı. Bu diller ortak olarak Abhaz-Adıge dil grubunu ya da başka bir söyleyişle Batı Kafkas Dil Grubu’nu oluşturmakta olup Hatti’lerin dillerini de kapsamaktaydı. Hattiler Karadenizin güneydoğusunda yaşamışlar demir ve çeliği kaşfetmişlerdir. Noxç-Dağıstan dil grubuna ise Çeçen, İnguş, Avar, Lezgin ve Dargin gibi 30’u aşkın dil girmektedir. Bu diller aynı zamanda M.Ö. 3-1 bin yılları arasında yaşayan ve güçlü devletler kuran Hurri ve Urartu halklarının dillerine de akrabadırlar.

M.Ö. V-IV bin yıl–Eneolitik Çağ: Abhazya’da ilkel komunal sistemin başlangıcı Eneolit Çağ’a denk gelmektedir. Abhazya’daki bu geçiş dönemi pek de uzun sürmemiş, bakır işçiliğinden sıcak bakır ve bronz dökümüne geçilmiştir.

M.Ö. III binli yılların başlangıcından M.Ö binli yıllara kadar–Bronz Çağı: Bu çağ erken, orta ve geç olmak üzere üç ana döneme ayrılmaktadır. Bronz Çağı’nın erken dönemi, maden işletmeciliğinin ortaya çıkışı ile başlar. Abhazya, metalurjik dönem açısından Kafkasya’nın en eski bölgesidir. Bronz hemen hemen Bakırla aynıdır sadece arsenik ve kalay içerir. Bu madenler zamanla taş’ın yerini almış, günlük üretim araçları ve silahlar bakır ve bronzdan yapılmaya başlanmıştır. Bu sayede tarım başta olmak üzere her alanda olumlu gelişmeler sağlanabilmiştir.

M.Ö. III binli yılların başlangıcından M.Ö VIII.yüz yıla kadar: Bzıp nehrinin üst kesiminde bulunan Başkapsara bölgesindeki maden ocağından bakır çıkarılarak işlenmekteydi. Bu bölgede 30’a yakın bakır ocağı bulunmuştur. Bu çağda erkeklerin emek gücünün öncülüğünde, bakırın dökümü için çok zor olan bir teknik geliştirilmişti. Kazılarda, Maçara, Tamş, Kistrik ve Taglan gibi birçok yerde, balta başta olmak üzere, birçok döküm araç-gereç çıkarılmıştır. Bütün bu başarılı işler, ilkel komunal sistemden ataerki aşamaya geçişi de tetiklemiştir.

Günümüzde yaygın olarak bilinen Erken Tunç Çağı kalıntılarına daha çok Oçamçıra köylerinde rastlanmaktadır. Bu köylerde o dönem baskın olan uğraşı alanları tarım ve hayvancılıktı. İnsanlar, elde ettikleri bronz baltalar sayesinde ormanlık alanlardaki çalılıklarla başa çıkabiliyor ve temizlenen bölgelerde tarım yapabiliyorlardı. Ayrıca bölge sakinlerinin dokumacılıkla da meşgul oldukları görülmektedir. O dönemde Oçamçıra yerlilerinin yaşadıkları konutlar, benzerleri bu gün hala “Apatsxa” adı altında varlığını devam

ettiren kulübelendi. Aralarında yakın akrabalık bağı bulunan gruplar ise, günümüzde “Abipara” adı altında varlığını devam ettiren klanları oluşturmaktaydılar.

M.Ö. II. bin yıldan Milada kadar–Metalik Kültür (Dolmen kültürü): Dolmen, Keltçe’de Mol+men, yani taş masa anlamına gelmekte olup Erken Bronz Çağı’na ait ilk dolmenler Abhazy’a’nın Sohum bölgesinin Azanta köyünde bulunmuştur. Daha sonra aynı kalıntılara Yeşira, Açandara, Othara ve Pıshü köylerinde de rastlanmıştır. Günümüze kadar Abhazy’a’da ortaya çıkarılabilen dolmen sayısı 70 civarındadır. Abhaz Dolmenleri ikincil bir defin yeri idi, yani dolmende sadece ana kemikler ve kafatası bulunmaktaydı. Bölgedeki dolmen buluntuları, Abhaz ve Adige’lerin, Karadeniz kıyılarında otokton olduklarının da enbariz göstergelerindendir.

M.Ö. XII. yüzyıl sonu: Asur yazılı kaynaklarında, (Kral Tiglatpalasara I – 1115 – 1077) Küçük Asya bölgesinde Abeşla’lardan, yani etnonim olarak modern Abhaz atalarından söz edilmektedir. Küçük Asya’nın kuzey bölgelerinde yaşayan eski toplumlardan Kaşka ve Abeşla’ların Hatti’lerle aynı soydan oldukları ve aynı dili konuştukları hakkında çeşitli iddialar bulunmaktadır. Abhaz-Adige’lerin akrabaları oldukları ileri sürülen Kaşka ve Abeşla’ların yerleşim yerleri, eski dönemlerden beri Batı Kafkasya, Küçük Asya ve Karadeniz kıyıları idi.

M.Ö. VIII-VII yüzyıl arası: Geç Tunç Çağı’nın Abhazya bölgesinde zirve yaptığı ve Demir Dönemi’nin başladığı dönem.

M.Ö. VIIIyüzyıl – Milada kadar: Abhazya kıyılarında antik gemilerin görülmeye başlaması.

M.Ö. VIIyüzyıl – Milada kadar: Yunan kaynakları Abhazların ilk ataları olarak kabul edilen Heniokh’lardan bahseder. Eski Yunanca’da Heniokh “sürücü” anlamına gelmektedir ve bu kelime tahminen Yunan yerli diline aittir. Yunanlıların

Argonotlarla ilgili mitolojisinde, Heniox'larla Diyoskuryalların ilahi kardeşliğinden bahsedilir. Heniox'lar, diğer Abhaz ve Adıge kabileleri gibi deniz korsanlığında oldukça aktiftiler.

Bir Heniox savaşçısı

M.Ö. VII-VI. yüzyıldan Milada kadar: Bronzdan silah ve çeşitli araç-gereçlerin yapım sürecinin sona ermesi ve demirin çeliğe dönüştürülmesine başlanması. Abhazcadaki çeliğe “su vermek” (Adzrıvüra) kelimesi de bu dönemde ortaya çıkmıştır. Nart efsanesinin Abhaz varyantında Demirci Aynar, Nart Sasrıqua’yı kaynar çelikle güçlendirir. Abhazlarda günümüze kadar korunmuş olan demircilik kültü (Ajiyra) da bu dönemde ortaya çıkmıştır. Abhazyta bu dönemde Kolxida

metalurjik alanı içerisinde yer almakta olup, bu bölge, Gelencikten Ordu'ya (Türkiye) kadar uzanan ve Abhaz-Adige atalarının da yaşadıkları iddia edilen bölgeyle örtüşmektedir.

M.Ö. VII-VI. yüzyıldan Milada kadar: İskitlerin Abhazy'a'da görülmesi (Kulanırkhua köyünde bulunan mezarlar).

M.Ö. VI-I. yüzyıllar arası: Abhazy'a'da Erken Antik Dönem.

M.Ö. VI.yüzyıldan milada kadar: Abhazy'a'da Yunan kolonilerinin oluşumu. (Diyoskuryada – Sohum, Yeşira bölgesi ve Gienos–Oçamçıra.) Diyoşkurya'da, efsaneye göre Küçük Asya'daki Milet kentinden gelen ikiz kardeşler Polidev ve Kastor tarafından kuruldu. Bu kolonizasyon, Yunan mitolojisine göre Argonotların "Altın post" peşinde Kolkhida'ya gelişleriyle gerçekleşmiştir. Yunan kolonizasyonu bu bölgeye güçlü bir dış ticaret ile para kullanımını da beraberinde getirdi. Eski Yunan kaynaklarda Diyoşkuryada ve Fazis kentlerinin Heniox topraklarında buldukları belirtilir.

M.Ö. II. yüzyıldan milada kadar: Pontus Krallığının Roma İmparatorluğuna karşı çıkması. Boğaz Krallığını fetheden Pontus Kralları, Yeşira kentini askeri bir kaleye dönüştürdüler. Diyoşkuryada'ya ise özerklik vererek kendi kaleleri haline getirmişlerdi. Diyoşkuryada bu dönemde kendi parasını da bastı. Ayrıca bir tersanesi bulunmaktaydı. O dönemde Diyoşkurya agorasında (antik pazar alanı) 70 ile 300 ayrı milletten kişiler bulunduğu söylenir.

M.Ö. 66-65 Yıllarından milada kadar: Pontus Kralı Mitrişad VI. Evpatora'nın Diyoşkurya'da bulunması. Roma'luların, Pontus Krallığı tarafından ele geçirilen topraklarını geri alabilmeleri için tam yüz yıl geçmesi gerekti.

M.Ö. I-II. yüzyıldan milada kadar: Diyoşkurya isminin Roma imparatoru Octavius anısına Sebastopolis olarak değiştirilmesi. Sebastopolis sözcüğü, ilk kez olarak yaşlı Plinius Secundus'un yazılarında ifade edilmektedir.

I.-VII.Yüzyıl arası: Abhazyaya Geç antik ve Erken Bizans Dönemi.

M.Ö. I.yüzyıldan milada kadar: Yaşlı Plinius Secundus'un yazılarında ilk kez Apsil'lerden söz edilmesi. Buna göre Apsiller, Sebastopolis yakınlarında ve Sanig'lerle komşuydular, I ve II yüzyılda doğrulan kaynaklara göre ise Apsil'ler, Kolkhida'nın Kuzey-Batı şehirlerinde, yani Fazis'in kuzeyinden Sebastopolis'e kadar olan bölgelerde yaşamaktaydılar.

MÖ I.yüzyıldan milada kadar: Memnon, ilk antik Abhaz kabilelerinden olan Sanig'lerden bahseder.

M.S. 63 yılı: Pitsunda ve Diyoskurya'daki Roma garnizonlarının güçlendirilmesi. Pitsunda kalesinin, Romalılar tarafından Karadeniz kıyısında inşa edilen ve Pontus Sınırı (duvarı) adı verilen kale sistemine dahil edilmesi.

I. -II. Yüzyıl arası: Sanig kabilelerinin birleşmeleri. Bu boyların Dioskuriya etrafında bir araya gelmeleri geç Elenistik Dönem'de oluşan Geniox Kültür toplumunun da çöküşüne neden oldu. Sanig'lerin birliğine Apsil'ler ve Abazg'lar da dahil oldu. Procopia Kesariskovo'ya göre (VI yy.) diğer kabileler Gagra'dan Soçi'ye kadar olan bölgeyi kaplıyorlardı. Bilimadamı ve tarihçilerin ifadelerine göre Sanig'ler; Heniox ve Sadz soyundan gelmektedirler.

55.-Kilise efsanesine göre Havarilerden Aziz Simon ve Aziz Andrey'in Abhazyada Hristiyanlığı yayma çalışmaları. Yine efsaneye göre Aziz Simon Psirdzxa nehri kıyısında işkenceyle öldürüldü ve aynı yere defnedildi. Bir süre sonra ise buraya bir kilise inşa edildi.

I.-III. Yüzyıl arası: Efsanevi ve Apostolik verilere göre Abhazyada hristiyanlığın yayılması.

M.S.137: Romalı Komutan Flavi Arrian'ın denetim göreviyle Sebastopolis'e gelişi. Ziyaretle birlikte eski Abhaz kabilelerinden olan Abazg'lardan bahsedilerek, bu dönemde

(117-138) Abazg kralının Rismag olduğu ve bu ünvanın İmparator Adriana tarafından kendisine verildiği söylenir.

Apsil savaşçılar

Abazglar; doğuda Apsiller, batıda ise Sanig'larla komşuydular. Flavi Arrian'ın belirttiğine göre; Apsiller de kuzey Lazları ile komşu olup kralları Yulyana idi ve bu ünvan kendisine İmparator Trayana (98-117) tarafından verilmişti. Flavi Arrian'ın yazılarına göre Saniglar'da Abazg'larla komşuydular ve krallarının adı da Spadag idi. Ona da bu unvan Roma İmparatoru Adriana tarafından verilmişti. Flavi Arrian, batı bölgelerinde bulunan, Pitsunda ve Nitiki (Gagra) ile Abazg nehrinden de (günümüzde Khaşpsa veya Psou) söz etmektedir.

252: Pitsunda'nın Got'lar ve Kuzey Karadeniz kabileleri tarafından boşaltılması. Ancak Romalılar daha sonra Pitsunda kentini yeniden imar ettiler ve hristiyan ruhbanların sürgün edildiği bir merkez haline getirdiler. III. yy sonu ve IV. yy.

başında Pitsunda ve Abazg toprakları Kafkasya'daki en eski hristiyan yerleşimi haline geldi.

325: İmparator I. Konstantin'in girişimiyle (306-337), İznik de ilk Ekümenik Kilise Konseyi toplandı. Bu toplantıya katılanlar arasında Pitsundalı Episkop Stratofil'de bulunmaktaydı.

IV-V.yüzyıl arası: Abhazya'nın Pitsunda bölgesinde erken dönem hristiyan kiliselerinin inşası.

395: Roma İmparatorluğu ikiye bölündü: Başkenti Roma olan Batı Roma İmparatorluğu ve Başkenti Konstantinopol olan Bizans. Arkadi ise Bizans İmparatoru oldu (395-408).

407: Pitsunda'da sürgünde bulunan Konstantinopol Patriği Yohan Zlayoust'un Kaman yolunda (Sebastopolis yakınları) ölmesi. Patriğin naaşı ölümünden ancak 30 yıl sonra Konstantinopol'e gönderilebildi.

476: Batı Roma İmparatorluğu'nun "barbar" saldırıları ile ortadan kaldırılması. Siyasi yaşamın merkezi böylelikle daha zengin olan Bizans'a kaydı. Abhazya'da ise Romalıların yerini Bizanslılar almıştı. Bizans, Batı Kafkasya'daki çıkarlarını Lazika, Apsilya, Abazgia ve Misimyanlar aracılığı ile yürüttü.

523: Bizans, hristiyanlığı Lazika'nın resmi dini olarak ilan etti. Bu durum, hristiyanlığın eski Abhaz kabileleri arasındaki yayılma sürecini de hızlandırmıştır.

530-540 yılları arası: Bizans İmparatoru I. Büyük Justinianus döneminde (527-565) hristiyanlık Apsilya'da resmi din olarak kabul edildi. Ancak yeni dinin nihai onay süresi 100 yıldan fazla bir zaman aldı. Bunu Apsilya mezarlarından çıkarılan takı ve silah gibi araç-gereçlerde bulunan dinsel sembollerden de anlamaktayız.

VI. yüzyıl başı: Batı Kafkasya'nın iç kesimlerini Pers ordusunun işgal etmesi. Böylelikle, Doğu Karadeniz bölgesinde İran ve Bizans gibi iki büyük gücün çıkarları da karşı karşıya geldi. İran, Kuzey Kafkasya'daki müttefiklerinin de desteğini alarak VI. yy ortalarında Kolkhida'yı Bizans'tan

koparmak için bir dizi uygulamaya girişti. Bizans ise yerel siyasi kuruluşların da desteği ile Pers istilasından önce "Pontus Sınırı" denilen kalelerini yenilemiş ve bir iç savunma sistemi oluşturmuştu. Ancak yerel siyasi güçler, askeri ve siyasi dengelerin değişimine bağlı olarak Bizans veya İran yanlısı bir tutum takınmaktaydılar.

VI. yüzyıl: Bizans tarihçisi Agafi'nin, "Justinyan devri" adlı eserinde Misimiyan'lardan bahsetmesi. Msimyan'lar, kültür ve dilleri ile günümüz Abhaz'larının ataları olarak kabul edilen Apsil'lerin bir benzeri idiler ve Kudrı ve İngur nehirleri arasındaki dağların eteklerinde ve Apsil'lerin üst kesiminde bulunmaktaydılar. Kuzeyde Alan'lar, doğuda Svan'larla sınırdıştılar. Güneydoğularında ise Lazlar bulunmaktaydı. Misimiyan'ların ünlü kaleleri arasında, Bukhloon, Ttsakhar, Bat, Pal, Lar ve Akhista sayılmaktadır.

VI. yüzyıl: Abhazya topraklarında aktif olarak kilise inşaatlarına başlanması. Bu yapılar arasında Dranda Katedrali, Tsandriş Bazilikası (IX. yy'da yenilendi), Tzabal Kiliseleri ile Haşups ve Gerzeul gibi kalelerde bulunan kiliseler sayılabilir.

VI-VII. yüzyıl arası: Abhazya'da Erken Bizans Dönemi: Hıristiyanlığın Abhazya topraklarında resmi bir din olarak kabul edilmesi aslında bu dönemdir.

532: Bizans ve İran arasında, "Ebedi barış" anlaşmasının imzalanması.

530'lu yılların sonu: Persler Lazika'da güçlenerek bazı Apsilya kalelerini ele geçirmeyi başardılar.

542: Bizans garnizonları, Pers baskısı altındaki Sebastopolis ve Pitsunda'dan çekildi.

VI. yüzyıl ortaları: Abazgia'nın Bizans'tan ayrılma çabaları. Jüstinyen Abazg kuvvetlerini elinden çıkarmamak için Abazgları vaftiz kararı aldı..

548: Abazg kökenli Efrat'ın, İmparator Justinianus adına (527 - 565) Abazgia'ya gelişi. Efrat, Hristiyanlığı yeniden resmi din olarak tescil etti ve Justinianus Abazg'lar için Tsandrips bölgesinde kutsal bakire kilisesini inşa etti. Bu kiliseye ait arkeolojik buluntulardaki bir mermer levhada Yunanca olarak "Abasgias" yazmaktadır. Konstantinopol'de Abazgia'dan gelen gençler için bu dönemde bir okul da açılmıştı. Ancak, Abazgia'lılar, "Romalı askerler" tarafından emperyal bir düzen getirilmeye çalışılmasından dolayı rahatsızlar ve Bizans'a karşı savaşa hazırlanmaktaydılar. Bu dönemde Abazgia, Skeparna ve Opsita adındaki kralların liderliğinde ikiye ayrılmış durumdaydı.

550 yılının yaz ayları: Nabedom komutasındaki Pers birliği Abazgia yolunda, Tsibilium (Tsibil, Tsabal) da bulun, Apsilya'lıların başlıca kalesini ele geçirdi. Nabeda, Apsilya'dan Abazgia'ya geçti ve buradaki Bizans askerlerini bastırdı. Ancak bu durum Abazgialıları da sorumluluk altına sokmuştur. Tanınmış ailelerden alınan 60 genç, rehin olarak İran'a gönderilmek zorunda kaldı, hal böyle olunca Batı Abazgia hükümdarı Skeparna, Pers Kralı Khosrow'a yönetimden feragat ettiğini bildirdi. Doğu Abazgia hükümdarı Opsitise, Traxee denilen yerde gizlice Bizans'a karşı savaş hazırlıkları yürütmekteydi. Traxe (sonraları-Anakopiya) surları ardındaki Abazg isyanını bastırmak için, İmparator Justinian Fazis'ten 1000 askerlik ek bir kuvveti daha bölgeye gönderdi. Abazg hükümdarı Opsit ise beraberindeki küçük bir grup ile Kuzey Kafkasya dağlarına sığındı. Bu arada Bizans yardımı olmadan, kendi başlarına İran'la savaşan Apsilyalılar bağımsızlıklarını elde etmeyi başarmışlardı. Ancak Bizanslılar, Traxe kalesinde Abazgları mağlup edince, Bizanslı komutan Johan, Apsillerinde bağımsızlıklarından gönüllü olarak vazgeçmelerini ve Tsibilium kalesini de Bizans'a vermelerini şart koştu.

555-556 arası: Bizanslılara karşı Misimian isyanı. Bizans tarafından, kendilerine yardım eden Alanlara resmi görevli olarak para götüren Sotterikh, Misimyanlara gönderildi. Sotterikh, görüşmelerde İngur nehrinin sağ kıyısındaki bulunan Misimyan kalesi Buxloon'u (günümüzde Paxulan) Alanlara vermeyi kararlaştırınca Misimyan isyanı da başlamış oldu. Misimyanlar, Sotterikh ve oğulları tarafından yönetilen birliği yok edilip Perslerden yardım istedi. Persler de önemli geçit noktalarına askerlerini koyarak destek verdiler. Ancak bu destek sadece kış aylarına kadar sürdü. Bizans ise bu durumu cezalandırmak için Martin komutasındaki bir kuvvetle Kudrı nehrinin üst tarafında bulunan Tsaxar kalesini kuşatıp ağır bir darbe vurmuştu. Kuşatma'da, erkek, kadın ve çocuk, 5 binden fazla kayıp veren Misimianyanlar, Bizansa itaat edip hristiyanlığı kabuletmeye zorlandılar.

568: Bizanslı diplomat ve komutan Zimarha'nın Apsilia'dan geçişi.

571: Abazg ve Alanların Perslere karşı isyan eden Ermenilere yardımcı olmaları.

VII. yüzyıl başı: Kafkasya'nın Karadeniz kıyısındaki en büyük savunma yapısı olan Anakopia kalesinin inşaatı. (Traxea kalesinin yerinde)

623: Abazgia, Bizans İmparatoru Heraklius'un ısrarıyla (610 - 641) Bizans'ın İran'a karşı yürüttüğü Transkafkasyadaki askeri harekâta katıldı.

VII. yüzyıl sonu–VIII. Yüzyıl başı: Transkafkasya'da Arap istilası ve Apsilya topraklarında askeri garnizonlar oluşturmaları.

708-711 arası: Gelecekte Bizans İmparatoru olacak olan Leo İsavria'nın aracılığı ile Kafkasya'da Arap karşıtı askeri bir koalisyonun oluşturulması.

737-738 arası: "Sağır Merwan" olarak da anılan Arap komutan Merwan bin Muhammed'in binlerce askeriyle

birlikte Anakopiya surlarına dayanması. Mervan daha önce Kartli'yi harap etmiş ve tüm şehirlerini ele geçirdikten sonra ve Eğrisi bölgesini güçlendirmişti. Ancak Abazg'lar, Arapları yenilgiye uğrattılar ve Araplar'ın Anakopiya'da aldıkları yenilgi büyük yankı uyandırdı. Bu durum, Doğu Karadeniz bölgesi iletüm Kafkasya'nın ve Batı Avrupa'nın tarihinde de önemli bir rol oynadı. Abazgia yöneticisi I. Leon böylece, Bizans İmparatoru nezdinde ve bölgede önemli bir güç elde ederek, Abazgia, Apsilia, Misimiyanya ve Lazika'yı da kapsayan geniş bir bölgenin hükümdarı haline geldi.

Abazg savaşçılar

786'ya kadar.—Bizans'ın Abhaz Feodal Devleti'nin bağımsızlığını tanınması ve Abhaz Krallığı'nın kurulması. Abhaz Krallığı'nın kurulma nedenleri olarak şunlar sayılabilir: Abazgia'nın güçlenmesi, Bizans'ın Araplarla mücadelede zayıf düşmesi, Hazarlar'ın II. Leon'a yardım etmeleri, Lazika'nın Abhaz prensliğine katılması ve Araplarla sürekli bir mücadele içerisinde bulunan Bizans'ın, sınırında güçlü bir Hristiyan devletinin bulunmasının kendi açısından avantajlı olması.

786-806 arası: Abhazlarda II. Leon dönemi: II. Leon, (775 - 780) aynı zamanda Bizans İmparatorunun da teyze oğlu idi, çünkü Hazar kralının kızkardeşi olan annesi kraliçe Hakasra ile Bizans İmparatoru Leo Hazar'ın annesi kraliçe Çiçek kardeşiler. II. Leon döneminde Yunanlılarla anlaşarak Abhaz

katolikliği kuruldu. Tarihi belgelerde, II. Leon'a kadar; Anos, Gozar, Justinyen, Filiktios, Kaparuki (Baruk), I.Dimitri, I.Feodosi, I.Konstantin, I.Feodor, I.Konstantin ve II. Leon isimlerinde 11 Abazia hükümdarı görülür.

Abhaz Kralı II. Leon

VIII-XI. yüzyıl arası: Abhaz Krallığı'nın Karadeniz'in doğusunda iyice genişlemesi ve güçlenmesi. Abhaz Krallığının kuzeyinde Neçepsuho (Nikopsia) nehri, Güney-doğusunda Suramski (Lıkhski) dağları, kuzey-doğusunda Kafkas sıradağları, güneyinde  oruh (Apsar)nehri ve batısında ise Karadeniz bulunmaktaydı. Zamanla doğu bölgelerindeki dış politikasını daha başarılı yürütme ihtiyaçı doğunca, Kutaisi

kenti (Anakopiya'dan sonra) Abhaz Krallığı'nın ikinci başkenti haline geldi. II. Leon bu seçiminde oldukça haklıydı, zira Kutaisi, gerektiğinde Hazar'lardan en hızlı şekilde askeri yardım alabileceği bir konumdaydı. Abhaz Krallığı döneminde, ayrı durumda olan Abhaz kabileleri, feodal Abhaz halkları birliği çatısı altında bir konsolidasyona giderek, ortak bir ethnonime sahip oldular ve Apsua adı altında birleştiler. Süreç sonunda ise topraklarının bütününe "Apsni", devletlerini "Apsnara", Krallarını "Apsna", Tanrısını da "Ançüa" olarak isimlendirdiler.

806: II. Leon'un ölümünden sonra Abhazya Krallığını oğulları II. Feodosi, II. Dimitri ve I. Georgi idare ettiler. II. Leon'un oğullarının en başta gelen görevi güçlü bir dış politika için doğu sınırını güçlendirmektir. Bu arada Arapların güçsüz duruma düşmesiyle birlikte Tiflis Emirliği oluşmuş, bu emirlik içinden de Kaxeti, Ereti, Triyaleti, Tao-Klarceti ve Kartli adı altında çeşitli prenslikler ortaya çıkmıştı. Bunların arasında en zengini ama en güçsüzü Kartli (Transkafkasya'nın anahtarı) idi. Kartliyi ele geçirmek için komşu prenslikler ve Abhaz Kralları savaş halindeydiler.

806-825 arası: İmparator II. Feodosiya dönemi: Feodosiya, Tao-Klarceti tarafında durarak, Kartli ve Kakheti için mücadeleye önderlik yapmaktaydı. Ancak Kartli'de güçlü bir dayanak bulmadığı için başarısız oldu.

820-821 arası: Abhaz krallığı, Bizans'ın iç siyasi çekişmelerine müdahil olup, başarısız bir ayaklanma hareketini destekledi.

825-861 arası: II. Dmitry saltanatı: Dmitry, Kartli için savaşıma devam etti, ancak bir sonuç alamayıp, 853 yılında da Arap komutanı Buga-Turka'ya Kuertshoba da yenilince, kısa bir dönem Araplara haraç ödemek zorunda kaldı.

861-868 arası: Kral I. George'un saltanatı: I. George, Kartli'deki mücadeleyi devam ettirdi ve yeğeni Bagrat'ı Kartli tahtına oturtmayı başardı. Ancak çocuğu olmayan I. George

868 yılında ölünce Krallığı eşi idare etmeye başladı. Kraliçe, kocasının yeğenlerinden olan Tienen'i (II. Dimitri'nin oğlu) öldürdü. Sıradaki Bagrat ise taraftarlarınca Bizans'a kaçırıldı. Abhaz krallığı bundan sonra 20 yıl kadar bir süre Kartli soyundan olan Shavliani, Johann ve Adarnase'nin ellerinde oldu.

887: Abhaz Krallığı'nın yasal varisi Bagrat, (II. Dimitri'nin oğlu) Bizansta İmparator I. Basileios (867 - 886) himayesinde yetişmişti. Bizans'tan aldığı askeri destek sayesinde savaşmaya gerek kalmadan babasının tahtına geçti.

888-893 arası: Abhaz Kralı I.Bagrat'ın saltanatı: Bu dönemde Abhazlar ve Ermeniler arasında Kartli konusunda ciddi bir rekabet ortaya çıktı ve Samtskhe surlarının bir bölümü Abhazlar tarafından ele geçirildi. Ancak, 888 yılında, Tao-Klarceti ve Ermenistan yöneticileri, (886 yılında Arap Halifeliği tarafından formalite olarak tanınan Aşot I. Bağratuni Ermeni kralı idi) Abhazyaya Kralını yenmek için Kura nehrini geçtiler ve çıkan savaşta Abhaz ordusunun Oset komutanı Bakatar öldürüldü.

893-922 arası: Abhaz Kralı III. Konstantin devri: Ermeni ve Abhaz Krallığı arasındaki Kartli rekabeti bu dönemde de devam etti. 90'lı yılların sonunda, III. Konstantin, kızını Ermeni kralının oğlu Sumbat'a verdi. 904 yılındaise Arap istilası altında kalan Ermeni krallığının çöküşü ile Ermeni kral I.Sumbat, Kartli prensi III. Konstantin'le ittifak yapmaya mecbur oldu ve kızını III. Konstantin ile evlendirdi. Bu dönemde Abhaz Kralları Kutaisi'de ikamet etmekte olup, en büyük oğullarını daidareci olarak Kartli'ye gönderirlerdi. Kakheti ve Ereti'de Abhazlara itaat etmiş durumdaydı.

922-957 arası: III. Konstantin'in oğlu II. George dönemi: II. George'un, kardeşi Bagrat ile mücadelesi uzun yıllar aldı, ama yine de devleti kendi yönetimi altına almayı başardı. Çağdaşları, II. George'u en seçkin Abhaz krallarından biri

olarak kabul ederler. Bizans bile, II. George'u, dini bütün, Tanrıyı ve elçisini çok seven bir Abhaz yöneticisi olarak nitelerler ki, böyle bir unvan hiç bir Abhaz hükümdarına verilmemiştir.

II. George'un savaşa giderken kutsanması.

II. George, en büyük oğlu Konstantin'i Kartli hükümdarı olarak atadı. Ancak o, babasının tahtını ele geçirmek için çalışıyordu, kısa bir süre sonra da babasına karşı bir isyana yeltendi. Ancak komplosu açığa çıkan Konstantin, işkence altında hayatını kaybetti. Daha sonra ise II. George'un Kartli hakimi olan diğer oğlu III. Leon Abhazyakralı oldu. O dönemde Çkondidi (Martvili)'de İnşaa edilen kilise de oluşturulan piskoposluk vasıtası ile Alanya'nın hristiyanlaştırmasına da devam edildi.

945-957 arası: Bizans İmparatoru VII. Konstantin Porphyrogenitus dönemi: Bu dönemde Abhaz krallığının sınırları ve Abhaz kralları ile ilgili çok değerli bilgiler kayıt altına alındı.

957-967 arası: Daha önce Kartli yöneticisi olan III. Leon'un Abhazyaya Kralı olması.

964: III. Leon'un, Kumurdo'da (Ahalkalek yakınları) bir kilise inşaa etmesi.

967'ye kadar: III. Leon tarafından görkemli Muk Katedralinin inşaaası ve burasının Piskoposluk katedrali olarak ilan edilmesi.

967-975 arası: III. Leon'un kardeşi III. Dmitry'nin Abhazyaya Kralı olması. III. Dmitry dönemi, II. George'un oğlu olan Theodosius ile mücadele etmekle geçti. Bu mücadele süresinde Theodosius kör oldu. III. Dmitry ise çocuğu olmadan öldü.

975-978 arası:Kör III. Theodosius'un Abhaz Kralı olması. III. Dmitry'nin ani ölümünden sonra, daha önce kendisiyle sürdürdüğü mücadele sırasında kör olan III. Theodosius tahta geçti.

978: Kartli yöneticisi olan III. Theodosius'un kızkardeşi Abhaz Kraliçe Guranduht, kocası Gurgen Bagration ve Tao-Klarceti yöneticisi David Kuropalat ile birlikte oğlu III. Bagrat'ı Abhazyaya Krallığı'na getirdi. (Oysaki kraliyet hiyerarşisine göre Leon'un oğlu II. Bagrat'ın tahta geçmesi gerekmekteydi.)

978-1014 arası: "Abhaz Krallığı" yönetimi hala Bagratların soyundan gelen III. Bagrat'ta bulunuyor. Ancak onunla birlikte Abhaz Krallığı tabiri sona erecek ve "Abhaz-Kartvel Krallığı"adı ile yeni bir dönem başlayacaktı. XIII. yy ortalarına kadar Bagrat Hanedanına mensup olan Kralların kullandıkları unvanlarının başında önce Abhaz isimleri bulunmaktaydı. David Curopalat'ın, ölümüyle (1001) Tao Klarceti beyliği miras yoluyla Bizans İmparatorluğu'na geçince, III. Bagrat, Bizans

Abhazya Kralı (Apsha) III. Leon

İmparatoru II. Basileios (976 -1025) ile Tao beyliği konusunda bir mücadeleye girdi. Ancak sorun diplomasiyle çözüldü ve bağımsızlığı Bizans tarafından formalite olarak tanındıktan sonra yine Bagrat'a bırakıldı. Bagrat, daha sonra Kartli feodallerini mağlup etti ve bu zaferden sonra annesi Guranduxt'u da Kartli'den Kutaisi'ye götürdü. Onun çabaları sonucu Kartli, Trialeti, Kakheti ve Ereti de birleştirildi.

999: III. Bagrat'ın ölümü ve kendi zamanında yapılan Bedia Katedraline defnedilmesi. Bu katedralde daha sonra üzerinde "*Abhazların Kralı Bagrat ve annesi Guranduxt*" yazılı değerli bir kâse bulunmuştur.

1008: III. Bagrat'ın babası Gurgen Bagration'nun ölümü.

1014-1027 arası: III. Bagrat'ın oğlu I. George'un "Abhaz ve Kartvel" Kralı olması. Bu dönemde Kaheti ve Ereti'nin yeniden ilhak edilmesi fikri ortaya çıktı. Ancak I. George'un güneyde konumunu güçlendirme politikaları başarısızlıkla sonuçlanıp, Bizans İmparatoru II. Basileios tarafından Transkafkasya'nın doğusuna bir dizi cezalandırıcı sefer düzenlemesi üzerine, I. George, Bizansla barış imzalamak zorunda kaldı ve ülkesinin Bizans tarafından formalite olarak tanınmasını tescil edercesine oğlunu üç yıllık bir süre için rehine olarak Bizansa gönderdi. Ayrıca Tao-Klarceti içindeki bazı kale ve varlıklarını da kaybetmişti. I. George, Ermeni Prensesi Maria ve Oset Kralı'nın kızı Alde ile olmak üzere iki kez evlendi. İlk evliliğinden oğlu Bagrat ile kızları Marta, Guranduxt ve Katu oldu. İkinci evliliğinden ise Dimitri adında bir oğlu bulunmaktaydı.

1027-1072 arası: IV. Bagrat dönemi: Kral Bagrat Oset Prensesi Boren ile ikinci bir evlilik yaptı. (ilk eşi Bizans İmparatoru III. Romanos Argyros'un yeğeni Elena idi) Bu

dönemde Bizans karşıtlığı iyice artmıştı. IV. Bagrat'a karşı çıkan üvey kardeşi Dimitri defalarca kez isyan etti. Dmitry isyan girişiminin merkezi olarak Anakopiya'yı seçmişti. Prens Dmitry ve annesi Aldi (I.George'un ikinci eşi olan Oset prensesi) taraftarları 1032 yılında genç Dimitri'yi tahta geçirmek için IV. Bagrat'a ciddi bir komplo düzenlediler, ancak başarısız oldular. Prens Dimitri bunun üzerine Anakopiya'yı Bizans'a bırakarak Konstantinopol'e gitti.

1045: IV. Bagrat Anakopiya'yı kuşattı. Kuşatma birliklerine Prens Otago Çaçba komuta etmekteydi. IV. Bagrat, bir Ermeni prensesinin de oğlu olarak ülkesinin güney-doğusundaki nüfuzunu daha da arttırabilmek için, dokuz kaleli eski başkentleri Ani'yi Ermeni feodallerine vermişti. Ancak Bizans İmparatorluğu, Ani'yi ele geçirip, Kartliyi'de almak için Dimitri komutasında bir ordu gönderince IV. Bagrat Anakopiya kuşatmasını kaldırarak Kartli'ye geri döndü ve böylelikle Bizans Anakopiya'ya 30 yıldan fazla sahip bir süre daha sahip oldu. Bu sırada Prens Dmitry'nin kuvvetleri de, Bagrat'ın ordusunu mağlup edip doğudaki Likhi dağlarına ulaşmıştı, ancak Dmitry'nin ani ölümü Bagrat'ın bir süre daha iktidara tutunmasına yardımcı oldu.

1065: Bizans'ın desteğine ihtiyaç duyan IV. Bagrat, kızı Martha'yı Bizans İmparatoru Konstantin Dukas'ın oğlu Mikail'le evlendirdi.

1068: Selçuklu sultanının, Transkafkasya'nın merkezini ve doğusunu işgal etmesi. Sultanın ordusu Likhi geçidini aşip Kutaisi'nin doğu eteklerine ulaşınca IV. Bagrat, kayınbiraderi olan Oset Kralı Dorgolel'in de desteği ile karşı saldırıya geçti ve düşmanı yendi.

XI-XIII. yüzyıl arası: Tarihçi Vakhuşti Bagration'a (XVIII. yy) göre bu günkü Abhazya toprakları "Abhaz ve Kartvel krallığı" içerisinde üç ayrı bölgeye bölünmüştü. Abhaz; (tarihi Abazg toprakları ve Zikhi ile Cigetiya'nın bir bölümü) Tsxum; (Eski

batı Apsilia ve batı Misiminiya) Bedia; (Apsilya ve Misimiyanya'nın doğu bölgeleri ve Lazika'nın batı bölgeleri) XII. yüzyılda Abhaz ve Tskhum tek bölge olarak birleştirilir. Kraliçe Tamara zamanında ise bölge kendi yönetimine sahip durumda olup, başkenti Tskhum-Sohum, (Abhazca Aqua) idi. Tskhum aynı zamanda bölgenin ekonomik merkezi olup, buradan mutfak gereçleri ve bazı takılar ihraç edilmekteydi. Şehirde, çok sayıda çömlekçi, demirci ve marangoz çalışmaktaydı. Yönetim, Çaçba (Şervaşidze) ailesinin elindeydi. Aile isminin çift yazılışının muhtemel nedeni olarak, Transkafkasya'nın doğusundan gelen Şirvan-Şah'ların yerli Çaçba'lara katılması gösterilir. Bu ailenin tüm varlığına Kral David Kurucu (Constructors) el koymuştur.

1066: Halley kuyruklu yıldızının görünecek olmasıyla ilgili, Likhni kilisesinde bir yazının bulunması.

1072-1089 arası: IV. Bagrat'ın oğlu II. George'un "Abhaz ve Kartvel" Kralı olması. IV. Bagrat'ındöneminin ilk yıllarına Kakhet ve Svan feolalarının ayaklanmaları damgasını vurdu. Megrelistan; Kutaisi ve krallığın diğer bölgeleri harap edildi. Bu süreci daha sonra Selçuklu Sultanı Melik Şah'ın Kartli ve Transkafkasya'nın doğu bölgelerini yıkımı izledi. Bizans İmparatoru, Kafkasya'daki Selçuklu işgali sonrası ortaya çıkan derin krizden dolayı, "Abhaz ve Kartvel" krallığı ile ilgili politikasını değiştirme durumunda kalır ve Anakopiya kalesi içindeki garnizonunu kaldırıp Türklerin ele geçirdiği güneydoğudaki birçok kaleyi de "Abhaz ve Kartvel" Krallığına bırakır. Olayların bu noktaya gelişinde, II. George'un kızkardeşi olan Maria'nın, sırasıyla iki Bizans imparatoru (VII. Mikhael ve III. Nikeforos) ile evlenmesinin büyük katkısı bulunmaktaydı. Selçuklu Türkleri, 1080 yılında Acara, Megreliya ve Kutaisi'yi işgal ettiler. II. George yenilgiyi kabul etmek zorunda kaldı ve bunun bir işareti olarak, teslimiyet anlamına gelen bazı kişisel eşyalarını Sultan'a sunulmak üzere

İsfahan'a gönderdi. Hükümler alanı ise formalite olarak sadece Kolhida ile sınırlıydı. Bu durum üzerine Feodaller II. George'u devirdiler ve onaltı yaşındaki oğlu David'i tahta geçirdiler.

1089-1125 arası: IV. Kurucu David'in "Abhaz ve Kartvel" Kralı olması. Saltanatının ilk yıllarında, devlet büyük ölçüde zayıfladı. Ancak, dış politika oldukça uygundu, en büyük Hıristiyan devleti olan Bizans'ın Komnenoslar liderliğinde (1081-1185) istikrarla geliştiği bir dönemdi. Bu arada David'in kızı Komnenos hanedanından biri ile evlenmiş, Selçuklu devleti de zayıflama sürecine girmişti. Yeniden başlayan Haçlı seferleri sayesinde de bölgedeki hristiyan devletlerin prestijleri yükselmekteydi. Kral David, tüm bunlara ilaveten, devletin askeri gücünü artırmak için, bir Kıpçak Prensesi ile evlendi ve Transkafkasya'nın merkezine 45 bin Kıpçak aileyi getirip yerleştirdi.

1121: Baskı altındaki Abhazya topraklarında sıkıntıların başgöstermesi üzerine Kral David, Pitsunda'da ortaya çıkan Abhazya yönetimi temsilcilerini yakalayıp cezalandırdı. Ancak bu durum Abhazların her şeye rağmen bireysel olarak kendi siyasi yönelimlerini ve liderliklerini koruduklarını da ortaya koymaktaydı. Aynı yıl, 15 Ağustos tarihinde Didgor savaşı meydana geldi ve Selçuklu ordusu bu savaşta adeta yok edildi.

1122: Tiflis'in müslüman yöneticilerinden geri alınması sonucu "Abhaz ve Kartvel" Krallığı başkentinin Kutaisi'den buraya alınması. Bunu Şirvan'ın Şamakh kenti ile antik Ermeni kenti Ani ve çevre bölgelerinin birleştirilmeleri izledi. Böylece krallığın Kafkasya'da güçlü bir hristiyan federal devleti haline gelmesi sağlandı. Daha sonra ise Kutaisi yakınındaki Gelati'de bir manastır inşa edildi.

1125-1156 arası: IV. David'in oğlu I. Dimitri dönemi: Onun zamanında devlet toprak kayıpları yaşadı. Selçuklular Ani ve

Gence'yi geri aldılar. Uzun süre Kardeşi Vakhtang ve büyük oğlu David ile taht için mücadele etmek zorunda kaldı. Oğul David, 1155 yılında babasının tahtını ele geçirdiyse de kısa bir süre sonra öldü.

1156-1184 arası: I.Dimitri'nin küçük oğlu III. George dönemi: Bu dönemde, Bağratların Bizans'ın Transkafkasya'daki varisi olduğu düşüncesi hakim oldu. III.George, Ani, Dvin ve Şirvan'ın hristiyan kesimini Selçuklulardan geri aldı ve I.Dimitri'nin yeğeni liderliğindeki feodal komployu da bastırmayı başardı. III.George, Oset Prensesi Guranduht ile evliydi ve kızları Tamara taç giyip ülkeyi tam altı yıl babası ile birlikte yönetmişti.

1184-1213 arası: Kraliçe Tamara dönemi: Bu dönemde "Abhaz ve Kartvel" Krallığı maksimum güce ulaştı. Ancak David kurucuya rağmen merkezi gücünü yitirmeye başlamıştı. Ülkenin kaderi kraliçenin kaderi olarak tanımlanmaktaydı. Tamara, başlangıçta Rus Prensi Yuri Bogolubsky ile evliydi. Daha sonra ise Oset prensi David Soslan ile evlendi. Bizans'a kaçan Yuri Bogolyubsky ise Kafkasya'ya iki kez başarısız işgal girişiminde bulundu. Bu girişimler, Kraliçe Tamara'nın Likhi ve Nikopsia dağları arasında bulunan valisi Vardan Dadyan tarafından da desteklenmişti. Tamara askerleri yaklaşık yirmi yıl, İran, Türk, Ermeni ve Bizans feodal güçlerine karşı askeri operasyonlar yürüttüler.

1208: Kraliçe Tamara, David Soslan'ın ölümünden sonra, ikinci adı Laşa olan oğlu George'u (George-Laşa'yı) kendisine naip yaptı. Laşa adı Apsar dilinde (Abhazca da) aydın – aydınlık ve aydınlatıcı anlamına gelmekteydi. Gürcü, Ermeni, Fars ve diğer kaynaklara göre, geleneksel Abhaz birlikleri hemen hemen bütün savaşlarda "Abhaz-Kartvel" krallığı savaşçıları arasında yer aldılar.

1213-1222.—Kral IV. George Lasha dönemi: George Lasha zamanının ve gücünün çoğunu Gence, Nahçıvan, Erzurum ile

krallığın diğere şehir ve bölgelerindeki isyanları bastırmakla geçirdi. Bu arada başarıları Papa III. Honorius'a kadar ulaşmış ve haçlı seferlerine katılmaya davet edilmişti. Ancak, 1220 yılında krallığın doğu sınırlarında, Cengiz Han tarafından gönderilen 20.000 kişilik bir Moğol ordusu ortaya çıkıverdi ve Lasha-George, Moğollarla yaptığı ilk savaşı kaybetti, ancak ikincisinde ise Moğollar geri çekilmek zorunda kaldılar.

1222-1245 arası: George-Laşa'nın küçük kızkardeşi Rusudan'ın saltanatı.

1225: Krallığın doğu toprakları Harzemşah Celeleddin tarafından tahrip edildi. Rusudan ise Kutaisi'ye kaçmak zorunda kaldı.

1230: Rusudan'ın 5 yaşındaki oğlu David'in "Kutaisi krallığı için" taç giyme töreni. Bu dönemlerde "Abhaz katolikliği" merkezinin Pitsunda'da bulunuyor olması "Abhaz ve Kartvel" Krallığının çöküşe geçtiğinin de bir göstergesiydi. Rusudan, Moğolların istila girişimlerine karşı çıkamadığından Moğol askerleri bütün doğu Transkafkasya'ya yerleşmiş bulunmaktaydılar.

1243: Rusudan, Batu Han'ın egemenliğini tanıdı ve yıllık 50.000 altın ödemeyi kabul ederek oğlu VI. David'i tahta geçişine onay için büyük Moğol Hanına gönderdi. "Abhaz ve Kartvel" Krallığı başta Abhazya, Megreliya, Guria, Acara ve Svanetya olmak üzere sekiz eyalete bölündü. O döneme ait bilgilere göre, Bu bölgeler yaklaşık 10 bin savaççı vermek durumundaydılar. Rusudan'ın komutasındaki Gürcü-Moğol ortak ordusu 1243 yılında Küçük Asya'yı işgal etti. Bu savaşta "Şanlı Abhaz" Dardin Çaçba (Şervaşidze) liderliğindeki Erzin Sultanının askerleri Rusudan'a karşı cephe aldılar. Büyük olasılıkla, bu dönemde Abhaz fedallerinin temsilcileri de Rusudan'ın otoritesine itaat etmekten çıktılar.

1245: Kraliçe Rusudan'ın ölümü. Moğollar onun ölümünden sonra iki ayrı kralı, tahtın varisi olarak kabul ettiler; David'in

oğlu Lasha (1245 -1270) arasında, Rusudan'ın oğlu David ise (1245-1293) yılları arasında krallık yaptı. Bu krallar, Moğolca "Ulu" ve "Narin" lakaplarına da sahiptiler.

1259: "Abhaz-Kartvel" Krallığının kardeşler arasında ikiye ayrılması. Laşa'nın oğlu David (Ulu), ülkenin doğusundan Likhi dağlarına kadar olan alanını, Rusudan'ın oğlu David (Narin) ise Likhi dağlarından itibaren batı kesimini yönetmekteydiler. Bu bölünmeyle birlikte "Abhaz ve Kartvel Krallığı" tarihe gömülmüş oldu. Ermeni tarihçi Khetum'a göre, (XIII. yy.) Krallığın doğusu Gürcistan, Batısı ise Apvas yani Abhazya olarak tanımlanmaya başlamıştı. Doğu krallığı doğrudan Moğollara tabi oldu, ancak Batı krallığında Moğolların gücü geçerli değildi. Gürcü kaynaklarında Batı krallığı İmereti olarak da bilinmektedir. Krallığın bu tarafında kesinlikle merkezi bir yapılanma olup, Abhazya, Megrelya, Svanetya, Raça, Guria gibi birçok bölgeden oluşmaktaydı.

XIII. yy.sonu-XV. yy. arası: Abhazya'da Ceneviz kolonisi. Abhazya'daki Ceneviz varlığından ilk kez olarak 1280 yılına ait kaynaklarda sözedilir. Bu dönemde İtalyanlar, Abhazlardan ayrı olarak, sadece kendilerine ayrılmış olan yerleşim bölgelerinde serbest ticaret yapabilmekteydiler. Bu anlamda ticaret yapılan bölgeler arasında: Kasto (Xosta), Laiso (Lieş, Liyaş - Adler vadisi), Abkasia (Tsandırış) Kakari (Gagra), Santa-Sofia (Alahadzı köyü), Petsonda (Pitsunda), Kavo di Bukso (Gudauta), Nikoffa (Yeni Afon), Sevastopolis - San Sebastian (Sohum), Kavo-Ziziba (Adzyübjä), Tamasa (Tamiş), Santa Angelo (İngur nehri ağzında) gibi yerleşim birimleri bulunmaktaydı. Sevastopolis ise Kafkasya kıyılarındaki Ceneviz kolonilerinin merkezi haline gelmişti. Buradaki başlıca ithalat ürünleri arasında ipek, kumaş, tuz ile Hindistan ve Çin'den getirilen çeşitli baharatlar bulunmaktaydı. İhrac edilen mallar arasında ise: Ağaç (şimşir, "demir" ve "kırmızı" ağac), tahıl, şarap, deri, deri ürünleri, gümüş cevheri ve

meyve gibi ürünler sayılabilir. Ayrıca bir başka ticaret de "canlı mal" denilen ve genelde esirlerden oluşan köle ticareti idi.

XIII. yy. sonu: David Narin'in ölümünden sonra, oğulları arasında başgösteren taht mücadelesi, İmereti krallığının zayıflamasına yol açtı. Bu durum üzerine Abhazya, Megreliya, Raça, Leçkhum ve Argvət bağımsızlıklarını ilan ettiler. Ancak, Megreliya prensi Georgi Dadyan, Çaçba-Şervaşidze prensleriyle savaşmış, Anakopiya'ya kadar olan bölgeyi kendi topraklarına katınca. Çaçba'lar da Sohum'daki saraylarını Likhni'ya taşımak zorunda kaldılar. Çaçba'ların o dönemdeki gücü ise Anakopiya ile Gagra arasındaki topraklarla sınırlı kaldı.

XIV. yüzyıl: Megreliya ve Abhazya yöneticileri arasında Sohum için mücadele dönemi.

1330: Kartli Kralı Georgi'nin İmereti'yi işgali. (1299-1346) Kral Georgi, Kutaisi başta olmak üzere birçok şehir ve kaleyi ele geçirdi. Bu durum üzerine, Guria, Megreliya, Svanetya ve Abhazya yöneticileri değerli hediyeler göndererek Georgi'nin İmereti Krallığını kutladılar. En büyük desteği ise Megrelistan yöneticileri sunmaktaydı. Kral Georgi'de bu yüzden Abhazya'ya girerek aldığı kalelerle, Tskhum garnizonunu kendilerine bıraktı.

1330: Cenevizlilerin Sevastopolisde ilk Katolik cemaatini kurmaları. Koloninin artık kendi konsolosları da bulunmaktaydı.

1354: Ceneviz filosu Karadeniz havzasında sürekli rekabet halinde olduğu Venedik donanmasıyla karşı karşıya geldi ve onu yok ederek Karadeniz'deki hâkimiyetini ilan etti.

1373-1375 arası: Abhaz nüfus ile kolonistler arasında çıkan çatışma sonucunda Sevastopolis'deki Ceneviz bölgesi tamamen yıkıldı.

1386: Orta Asya fatihi Timurlenk'in. Kartli Kralı Georgi'nin torunu V. Bagrat'ı İslama davet etmesi. Timurlenk V.Bagrat'tan halkına da aynı çağrıda bulunmasını istemekteydi. Bu durumu kabul etmeyen V.Bagrat'ın yönetimden çekilmesiyle birlikte Guriya, Megrelya ve Abhazyaya üzerindeki otorite de zaafa uğradı. Bütün bunlardan sonra Bagrat Megrelya'yı boşaltmak zorunda kaldı ve Megrelistanın güç kaybetmesi üzerine de Abhaz prensliği Sohum üzerine yoğunlaştı.

1390: Megrelya hükümdarı Vameka Dadiani, Sohum için Abhaz prensliğine karşı savaş başlattı. Aynı zamanda Sadz'lara ve Alanlara karşı da saldırılar gerçekleştirdi.

1401: David Narin'in torunlarının İmereti tahtına doğu Gürcistan Kralı VII. Giorgi'yi geçirme girişimi. VII. Georgi, Çaçba prenslerinin üzerinde hak iddia ettikleri Sohum'u Megrelya yöneticileri Vameku ve Mamiya'ya teslim etti.

1403: İmereti topraklarının Timurlenk tarafından işgali. Abhazyaya ise bu işgalden etkilenmedi.

1414: Abhazyaya ve Megrelya Prensliği arasında savaş. Bu savaş sonucu Megrelya yöneticisi II. Mamia öldürülüp ordusu da yok edilince Abhazyaya Prensliği Megrelya'ya bağımlılıktan kurtuldu. Ancak, Doğu Gürcistan Kralı I.Alexandır desteğindeki Megrel birlikleri Abhazyaya'ya tekrar girdiler ve Abhazyaya yeniden Megrelya hükümdarı Dadiani'ye bağlanmak zorunda bırakıldı.

1453: Türkler Konstantinopol'ü ele geçirdiler.

1454: Türk donanması Sebastopolis'e saldırdı ve şehri yağmaladı.

1455: Sebastopolis'deki Ceneviz Kolonisi Abhazlar tarafından bir kez daha saldırıya uğradı.

1459: Kartli Kralı VIII. Georgi, Osmanlı karşıtı bir askeri koalisyon oluşturmak için çağrıda bulundu. Abhazyaya hükümdarı Rabia bu koalisyona 30 bin asker vermeye hazır

olduğunu bildirdiyse de, Transkafkasya devletleri birliği liderlerinden (Kartli-Kakheti, Samtsxe, Megrelya ve Abhazya yöneticileri ile Trabzon İmparatorluğu) Burgunds Dükü, Papa II.Pius, Fransız kralı VII. Charles ve halefi XI. Louisbu çağrıya destek vermediler.

1461: Osmanlı İmparatorluğu, Trabzon Rum İmparatorluğunu fethetti.

1464: Türkler kendilerine bağlı Kırım ile Kafkasya'nın Karadeniz kıyı kesimini birleştirdiler.

XV-XVI. yüzyıl arası: Abhazya'da hristiyan ideolojinin zayıflaması ve hristiyanlık öncesine ait geleneksel inançların yeniden canlanması.

1475: Abhazya'da Ceneviz kolonizasyonunun son bulması.

XVI. yüzyıl: Abhazya Prensiği bu yüzyılda, değişen derecelerde, Megrelya prensliğine bağımlı kalmayı sürdürdü.

1509: Sadzlar İmeretya'ya başarılı bir sefer düzenlediler.

1533: III. Mamiya Dadyan'ın, Guriyalılarla birlikte Abhazya'yı işgal etmesi ve İmereti kralının da desteğiyle Ciget (Sadz) leri dize getirme çabaları. Bu dönemde Abhaz prensliğine ait birliklerin başında Tsandia İnal-İpa bulunmaktaydı. İnal-İpa, Sadz bölgesinden gelerek Megrel-Gürcü birliklerini mağlup etti. Mamiya Dadyan, Guriyalı üç piskopos ve çok sayıda işgalci asker öldürüldü ve esir alındı. Aynı yıl Türkler de Cigetya'ya başarısız bir saldırı girişiminde bulundular.

1555: İran ve Türkiye arasında barış antlaşması. İmereti, Odişi, Abhazya, Guria ve Laz bölgesi, Osmanlı İmparatorluğu'na bırakıldı. Ancak, bu bölgeler fiili olarak bağımsız durumdaydılar.

1578: Türkler kısa bir süre içerisinde Sohum sahiline bir garnizon yerleştirdiler.

1611: II. Levan Dadiani'nin küçük yaşta Megrelya tahtına geçmesi. Hükümdarlığının ilk yıllarında ülke amcası Georgi tarafından yönetildi.

1615: Türklerin Megrelya ve Guria'yı baskı altına alarak haraç ödemeye zorlamaları.

1615: Abhazyaya bağımsızlığını elde etti.

1621: Megrelya hükümdarı II. Levan'ın, Abhazyaya hükümdarı Puto Çaçba'nın kızı ile evlenmesi.

1623: Megrel ve Abhazaskerlerine komuta eden II. Levan, Ciget birliklerinin de desteği ile Kutaisi yakınında Imereti kralı III. Georgi'yi yenilgiye uğrattı. Kısa bir süre sonra ise, Abhazlarla Megreller arasında üç yıl sürecek olan bir savaş patlak verdi. Savaşın nedeni, II. Levan'ın Abhazyalı eşini zina ile suçlaması idi. Ancak bu haksız bir iftiraydı ve asıl neden, iftirayı atan II. Levan'ın, amcası George Liparteliani'nin güzel eşi Nestan-Darecan ile evlenme isteğiydi. Abhaz eşi ve iki oğlunu bu iftira ile kendisinden uzaklaştıran II. Levan, Nestan-Darejan ile evlendi. Amcası ise cezaevinde can verdi.

1634: Kudrı nehrinin bulunduğu bölgeye Türkler tarafından büyük bir çıkartma harekâtı düzenlendi. Dranda Manastırı da dahil olmak üzere bölge, tamamen yağmalandı.

1641: Annesi Abhaz kökenli olan ünlü Türk seyyah ve coğrafyacı Evliya Çelebi'nin Abhazyaya gelişi. Bu dönemde Faşe (Rion) nehri Abhazlar ve Megreller arasında etnik bir sınır görevi yapmaktaydı. Nehrin sol tarafında Megrel'ler yaşarken, sağ tarafında ise devasa bir Abhaz toplumu bulunmaktaydı. Çelebi'nin verilerine göre, Karadeniz kıyısında yaklaşık 600 bin Abhaz yaşamaktaydı. Evliya Çelebi seyahatnamesinde, bazı Abhazca kelimelerle Türkçe karşılıklarına da yer verilmiştir.

1657: Megrelya hükümdarı II. Levan'ın ölümü.

1660-1670 arası: Abhaz yöneticilerinin Megrelya prensliği üzerine bitmek bilmeyen baskınları. Abhaz, Imeret ve Guria birliklerinin saldırıları sonucunda Mingrelya Prenslığı neredeyse dağıldı.

1680: Prens Khırıps Marşan Ahçıpsı, Tzabal ve Dal bölgelerine hakim oldu.

1680'li yıllar: İngur nehrine kadar olan Abhaz topraklarının Megrelya'ya bağımlı olmaktan kurtulması. Ülkenin güneydoğu bölgesinin bir kısmını Abhazyaya hükümdarı Sustar Çaçba'nın oğlu Sarek ile kuzeni Kuap idare etmekteydiler. Sarek, bu durumdan yararlanarak, İngur nehrini defalarca kez aşmış, Megrelya'yı işgal girişiminde bulundu ve kendisini hükümdar olarak ilan etti. Ancak uzun sürmeden amcası Zegnak Çaçba'nın saldırısına uğradı. Zegnak Çaçba, topraklarının bir kısmını iki oğlu arasında paylaşmıştı. Buna göre; Kudrı ile Oxorey nehirleri arası(halk dilinde Abjuwa) Cikeşiya'ya kalırken. Oxorey ile İngur nehri arasındaki topraklar da diğer oğlu Kuap Samırzakan'a bırakıldı. Zegnak'ın büyük oğlu Rostom ise Abhazyanın kalan topraklarına sahip olup, aynı zamanda Abhazyanın tamamının hükümdarı unvanını da kullanacaktı. Bu şekilde, Abhazyaya Prensiğinin eski bölgeleri olan Sohüm ve Bedia'nın bir kısmı da tekrar birleştirilmiş oldu. Burada yaşayan Abhaz topluluğu sayesinde bu birleşme kolayca halledilmişti, zira halk, feodallere ve piskoposluklara (Özellikle de Dranda Muk ve Bedia piskoposluğuna) bağımlı olarak kendi dilini ve kültürünü korumayı başarabilmişti.

1723: Türklerin, İngur nehri ağzında Anaklia kalesini inşa etmeleri.

1724: Türk mimarı Yusuf Ağa tarafından, antik Sevasopolis kalıntıları üzerinde dört burcu ve dört kapısı olan bir kale inşa edildi ve kaleye "Sohüm-Kale" adı verildi.

1833: Türkler, Yelir (İlor) kilisesini yağmalayıp yıktılar.

XVIII. yüzyıl ortaları: Abhazyaya hükümdarı Mança (Manuçar) Çaçba'nın, oğlu Keleşbey ile kardeşleri Şirvan ve Zurab'ı, Osmanlı İmparatorluğu'na göndermesi. Çaçba prenslerinin sürgüne gönderilmesi, Sohüm ve Abhazyaya genelinde Dzapş-

ipa prenslerini güçlendirdi. Zurab Çaçba daha sonra Abhazya dönerek hükümdar olmayı başardı ve Dzapş-ıpa'larla da iyi ilişkiler kurmak için, yeğeni Keleşbey Çaçba'yı bir Dzapş-ıpa prensesiyle evlendirdi.

1771: Abhaz'ların Zurab Çaçba liderliğinde Türklere karşıysanı. Türkler, Sohum-Kale garnizonundan atıldılarsa da, Çaçba'lardan birinin ihaneti üzerine tekrar geri döndüler. Zurab Çaçba yönetimden uzaklaştırıldı ve Keleşbey Çaçba Abhazya hükümdarı oldu.

XVIII. yy. Abhaz savaşçıları

24 Temmuz 1783: Giorgievski anlaşması ile Kartli ve Kakheti Krallığı'nın gönüllü olarak Rus himayesini kabul etmesi. Kartli ve Kakheti Kralı II. Heraklius (1744-1798) Pers vasallığını reddederek özerklikliğini ilan etti ve hemen onun ardından da, Rus Çaricesi II. Katherina, (1762 - 1796) Kartli-Kakheti Krallığı'nın toprak bütünlüğü ile özerk yönetiminin garantörü olduğunu açıkladı. Rus Çarlığı, anlaşmanın gizli ekinde tüm

bunlara ilave olarak, Kartli ve Kakheti kralına komşularıyla olan problemlerinin çözümünde de yardım taahhüdünde bulunmaktaydı. Bu uygulama daha sonraları, Abhazyaya da dahil olarak üzere tüm Kafkas ülkeleri ve bölgelerinde Rus askerleri iddialarına dayanak oldu.

1800-1808 arası: Abhazyaya'da Prens Keleşbey Çaçba (Şervaşidze) dönemi. Keleşbey tam 30 yıl, Türkiye ve Rusya'nın çıkarları arasında ustaca yürüttüğü manevralarla bağımsız bir dış politika sürdürmeyi başardı. Askeri bir tehdit durumunda, 25.000 kişiden oluşan iyi yetişmiş ve donatılmış topçu, süvari ve donanma birlikleri çıkarabilecek güce sahip olup, 600 kadar kadırgası ile Anapa'dan Batum'a kadar olan bütün Karadeniz kıyısını kontrol altında tutmaktaydı.

11-12 Mart 1801: Rus Çarı I.Paul'un (1796-1801) bir cinayete kurban gitmesi.

1801-1825 arası: Çar I. Alexander dönemi.

12 Eylül 1801: Çar I.Alexander'ın manifestosu uyarınca doğu Gürcistan Rusya'ya katıldı. Kartli-Kaheti Krallığı lağvedildi ve Bağrat hanedanı tahtlarını kaybetti. Kartli ve Kakheti'nin son kralı olan David ise, Rusya'ya sürgüne gönderildi.

1802: Çar I.Alexander, Gürcistan'da bulunan Rus birliklerinin komutanlığına General Tsitsiyarov'u (Tsitsişvili) atadı.

1802: Keleşbey Çaçba'nın 20 bin Askerle Megrel Prensi Grigori Dadyan üzerine bir sefer düzenlemesi. Amanat'ı Mengrelyya Prensiğinin varisi olan Levan Dadiani'nin alması

Aralık 1803: Megrel Prensiği'nin Rus Çarlığına dahil edilmesi. Megrelia bu şekilde Abhazyaya Prensiği üzerinde askeri ve siyasi baskı sağlamak için Rusya'nın ileri bir karakolu haline geldi. Megrel prensliğini, 1804 yılında Imereti, 1810 yılında ise Guria prensliği izledi. Zamanla, bu prenslikler tamamen kaldırıldı ve Çarlık idaresi tarafından 1810'da İmereti'de, 1828'de Guria'da ve 1857'de ise Megrelyya'da yerel idareler oluşturuldu.

Апша Келишбей Чаџба

1804: Megrelya prensi Gregori Dadiani'nin ölümü. Bu ölümden dolayı eşi Nina Dadyan suçlu bulundu.

Mart 1805: Megrelya'daki Rus birliklerinin komutanı Genel Rikgof, İngur nehri ağzında bulunan ve Abhazlara ait olan Anakliya kalesini ele geçirdi. Bu arada Abhazya yöneticileri ile 2 Nisan tarihinde yapılan görüşmeler sonucu,ellerinde rehin bulunan Levan Dadyan'da serbest bırakılmış ve kendisine İngur bölgesindeki bir kale verilerek Megrelistan Prensi ilan edilmişti. Ancak bütün bunlar sadecebir formaliteden ibaret olup, gerçekte prensliği yöneten kişi annesi Nina Dadyan idi. Aynı dönemlerde Abhazya hükümdarı Keleşbey Çaçba ise Fransa ile ilişkileri geliştirmek için dışişleri bakanı Taleyran ile yazışmalarda bulunmaktaydı.

Temmuz 1805: Megreliya arabuluculuğuyla, Rus İmparatorluğu'nun koruması altına bulunan Samurzakan'a saldırı düzenlenmesi. Bu saldırı sonrasında Levan Çaçba ile yeğeni Manuçar. "Samurzakan'ın yeni Abhaz Prensleri olarak yemin ettiler."

1806-1812 arası: Rus-Türk savaşı.

1806: Bakü şehrinin sembolik anahtar devir teslim töreninde öldürülen Tsitsyanov'un yerine, Kafkasya'daki Rus birliklerinin komutanlığına General Gudoviç atandı.

Mayıs 1806: Abhazya'nın Osmanlı İmparatorluğu himayesinden çıkması. Keleşbey Çaçba,hemen sonrasında Rus Çarlığı'nın himayesi için Rus Dışişleri Bakanı Budberg'e "resmen başvurdu". Çar I.Alexandır ise bu konuda tereddüt içindeydi.

Temmuz 1806: Abhazya hükümdarı Keleşbey'in, Abhaz ve Adıgelerden oluşan 25 bin kişilik bir ordu ile Abhazya kıyılarında bulunan Türk filosunu (3 büyük savaş gemisi, 8 küçük hücum gemisi) ele geçirerek, Türklere karşı savaşan Rus birliklerine destek vermesi.

1807: Abhazyaya Hükümdarı Keleşbey Çaçba, Osmanlı İmparatorluğu ile askeri alanda doğrudan karşı karşıya gelmekten kaçınmaktaydı, bu yüzden, Poti'deki Türk kalesini birlikte ele geçirmek için Rus generallerinin yaptıkları teklifi reddetti. Çünkü bu durum, sadece askeri alanda değil siyasi alanda da Abhazyaya'ya büyük kayıplara malolabilirdi.

2 Mayıs 1808: Abhazyaya hükümdarı Keleşbey Çaçba'nın düzenlenen bir komplo ile silahlı saldırı sonucu öldürülmesi. Bu durum üzerine Nina Dadyan, kendisinin damadı olan, Keleşbey'in ikinci oğlu Seferbey (Georgi) adına avantaj sağlamak için, Keleşbey Çaçba'nın aslında büyük oğlu Aslanbey tarafından öldürtüldüğü şeklinde bazı dedikoduları Megrelya sarayından yaymaya başladı. Bu dedikodular daha sonra General Rikgof'un ve Rusya tarafının, George Çaçba'nın Abhazyaya tahtına geçme mücadelesine destek vermelerinin de temel nedeni oldu. Keleşbey Çaçba'nın ölümünde, onun Osmanlılardan ve Kafkasya'daki Rus askeri temsilcilerinden bağımsız olarak yürüttüğü politikaların yanısıra Megreliya prensesi Nina Dadyan'ın kışkırtmalarının da büyük rolü vardı.

Mayıs 1808-Temmuz 1810 arası: Abhazyaya yönetimine tahtın yasal varisi Aslanbey Çaçba'nın geçmesi.

1808: General Rikgof'un, Kont Gudoviçin emriyle, Megrelya prensesi Nina Dadyan'ın damatları olan Safarbey (George) ve Manuçar Çaçba'ya ait olan kuvvetlerle birleşerek Sohum'a saldırması. Ancak Aslanbey'in Poti kale komutanı olan kuzeni Kuçukbey Çaçba, beraberinde 300 savaşçı ve Adige güçleri ile yardıma gelince, Safarbey ile taraftarları Megrelya'ya kaçtılar.

12 ağustos 1808: Megreliya'ya sığınan George (Safarbey) Çaçba'nın, Rus İmparatoru I. Alexandır'a başvurarak Abhazyaya adına Rus İmparatorluğu himayesi istemesi. Bu isteğin, Nina Dadyan tarafından dikte edildiği ve gürcüce olarak başrahip Johan Yoseliani'ye yazdırıldığı iddia edilir.

9 Mart 1809: Gürcistan ve Kafkasya askeri güçleri komutanlığına General Tormasov'un atanması.

25 Kasım 1809: Genel Tormasov komutasındaki Rus birlikleri Poti'yi ele geçirdi.

17 Şubat 1810: I.Alexander'in manifestosu ile Abhaz Prenslığı, Rus İmparatorluğu'nun himayesi altına alındı. Bu karara göre Abhazyaya hükümdarına sadece özerk bir yönetim hakkı bırakılmaktaydı.

10 Haziran 1810: Koramiral Yazıkova'nın talimatı ile Sivastopol'den Sohum'a: 640 personel ve aralarında firkateynlerin de bulunduğu 60 gemiden oluşan bir filonun gönderilmesi.

15 Haziran 1810: General Tormasov tarafından, askeri güç kullanarak Sohum'un Rusya'ya katılması ve George Çaçba'nın Abhazyaya yönetimine getirilmesi kararının imzalaması.

8 Temmuz 1810: Rus filosu'nun Sohum'a baskına gelmesi. Aynı gün Sohum kalesi top ateşine tutuldu.

9 Temmuz 1810: Rus filosuna ait gemiler Sohum Kalesini ağır bir bombardımana tuttular.

10 Temmuz 1810: General Orbeliyani ve George(Safarbey) Çaçba liderliğinde Zugdidi'den gelen deniz ve kara güçlerinin Sohum-Kale'ye saldırısı. Sohum Kalesi'nin kaderi bu saldırıyla değişti. Bu saldırıda Rus askerleri, 109 ölü ve yaralı verirlerken, Abhazyaya hükümdarı Aslanbey taraftarları ise 300 kayıp verdiler, 78 kişi de esir düştü veciddi yaralar alan 5 kişi ise daha sonra öldü. Aslanbey Çaçba bu saldırıdan sonra Sadz bölgesindeki Abhaz'lar arasında gizlenmek zorunda kaldı ve 1810 yılında Abhazların Osmanlı İmparatorluğu'na ilk kitlesel göçü (5000 kişi kadar) yaşandı.

7 Şubat 1821: George (Safarbey) Çaçba dönemi: Bu dönemde Abhaz Prenslığı'nin merkezi yönetim gücü zayıfladı. Etrafını kuşatan Rus askeri yetkilileri nedeniyle Safarbey yönetimi sadece formaliteden ibaretti ve zaman zaman yönetimine

karşı halk ayaklanmaları da patlak vermekteydi. Sadece Ruslar tarafından korunan Sohum kalesinde veya Megreliya'da yaşayabilen Safarbey, Rus askerleri ve Megreliya yönetiminin desteği sayesinde iktidarına tutunabilmekteydi. Bununla birlikte, Abhazya'nın dağlık alanları olan Dal, Tzabal, Pshü bölgeleriile Sadz bölgesinin kıyı ve dağlık bölgelerinde yaşayan Abhazlar bağımsızlıklarını korumayı sürdürmekteydi.

16 Mayıs 1812: Rusya ve Türkiye arasında Bükreş barış anlaşmasının imzalanması. Rusya bu sayede, daha önce kazanmış olduğu Abhazya ve Megreliya sahillerine ilaveten, Kırım'ın da güvenliğini güçlendirmek için İmereti ve Guria'yı topraklarınıadahl etti.

Haziran 1813: Aslanbey Çaçba liderliğindeki Abhazların, Safarbey (George) Çaçba otoritesine karşı ayaklanmaları. Ancak Rus taburu ve Megreliya prensi Levan Dadiani'nin askerleri George Çaçba'nın hayatını ve iktidarını kurtardılar.

12 Ekim 1813: Rusya ve İran arasında Gülistan barış antlaşması. İran Doğu Gürcistan üzerindeki iddialarını terk ettive Guria, İmereti, Megreliya ile Abhazya'nın Rusya tarafından ilhakını tanıdı.

1816: İran büyükelçiliği ve Gürcistan başkomutanlığı yapan General Ermolov'un Kafkas orduları komutanı olması. General Ermolov'a bu görevle birlikte bütün Kafkasya'yı boyun eğdirmek için sınırsız bir güç de verilmişti. Bu yüzden daha sonraları dağlı halklara uyguladığı zulüm ile dikkati çekmiştir.

1817 –1864: Kafkas savaşı.

1820: Çar I.Alexander, iyice kötüleşen askeri ve siyasi durum üzerine Abhazya'daki Rus askeri birliklerinin geri çekilmesini gündeme aldı. Ancak Kafkasya orduları başkomutanı Ermolov'un konumunu ısrarla korumasından dolayı, daha sonra bu fikirden vazgeçildi.

7 Şubat 1821: Abhazya hükümdarı Georgi Çaçba'nın ölümü.

21 Ağustos 1821-16 Ekim 1822: Abhazya'da Prens Dmitri (Omarbey) Çaçba dönemi: Erken yaşlardan itibaren St. Petersburg'da büyümüş olmasından dolayı, Abhaz dili, gelenek ve görenekleri, konusunda tamamen yetersiz olan Prens Dimitri'nin halk üzerindeki etkisi babası Georgi'den de daha azdı. Bu yüzden,1821 yılı ekim ayında Aslanbey Çaçba liderliğinde sömürge karşıtı büyük bir ayaklanma oldu.Sadz, Ubih ve Pıshü bölgesinde yaşayanların da desteği ile Abhazya'nın tamamına sahip olundu ve Sohum Kalesini de ele geçirildi. General Gorçakov komutasındaki askerler bu ayaklanma sırasında, Megrellerden ve Leçkhum birliklerinden (General ve tarihçi Niko Dadyan tarafından yönetilen) aktif destek aldılar. Bu guruplar daha sonra Sohum ve çevre köyleri ateşe verdiler. Bzıp nehrinin sol kıyısındaki birçok yerleşim birimi ise Çarlık askerlerince tahrip edildi ve bu bölgede bir çok kişi halkı korkutmak amacıyla asıldı.

1821 – 1828 arası: Abhazya tahtına aday durumda olanlardan Georgi Çaçba'nın kardeşi Hasanbey Çaçba'nın Sibirya'ya gönderilmesi.

14 Şubat 1823-Haziran 1864 arası: Abhazya'da Prens Mikhael (Hamutbey) Çaçba dönemi: Yaşça küçük olan prensin döneminde yönetim gücü daha da zayıf düştü.

1824 yazı: Aslanbey Çaçba liderliğindeki yeni bir Abhaz halk ayaklanması Haziran-Ağustos aylarında General Gorchakov tarafından vahşice bastırıldı.Bu olayı çok sayıda Abhaz'ın zorla Osmanlı Devleti'ne sürülmeleri izledi. Zaman zaman, ortaya çıkan ayaklanmalar üç yıl boyunca devam etti. Soylu aileler Abhazya'dan ayrılmaya zorlandı ve 1830 yılında "Abhaz seferi" adı verilen birlikler ülkeye gelerek kıyı savunma hattını ele aldılar.

Apsha Aslanbey Çaçba

1825 – 1855 arası: Çar I. Nikolay'ın tahta geçmesi.

25 Ekim 1826: Rusya ve Osmanlı arasında Akkirman Antlaşması. Osmanlının Abhazya'nın Rusya'ya katılımını tanıması ve Tuna prensliği ile, Sırbistan'ın özerkliklerini kabul etmesi.

9 Nisan 1827: Genel Paskeviç'in Kafkas ordusuna komutan olarak atanması.

Nisan 1828- Eylül 1829-Rus-Osmanlı Savaşı: Bu savaş, 2 eylülde imzalanan Edirne anlaşmasıyla sona erdi. Edirne Antlaşmasına göre, Rusya Karadenizde Kuban ağzından St. Nikolas limanına kadar olan bütün kıyı şeridinde hakim oldu. İstanbul ve Çanakkale Boğazları ise Rus ticaret filosuna açıldı.

1829: Samurzakan Prensi Alexandır Çaçba'nın Sibiry'a sürgüne gönderilmesi.

Temmuz 1830: General Hesse komutasındaki 2 bin kişiden oluşan bir piyade ve süvari birliğinin Sohum'a gelmesi. Hesse'nin gelişi, Kont Paskeviç tarafından tasarlanan ve İmparator I. Nikolay tarafından da onaylanmış olan, Poti ile Anapa arasındaki kara yolu yapımının dağlı direnişi nedeniyle engellenmesini önleme amacına yönelikti. Aynı yıl, Gagra, Pitsunda ve Bambora tahkimatı inşa edildi. Bütün bunlar Rus Çarlığının Abhazya'daki askeri varlığını daha da güçlendirmişti. Bu süreç sonunda, Abhazya Prensiğinin idari-askeri yönetimi önce ikiye, sonra da üçe ayrılarak, Gagra, Pitsunda, Bambora ve Mramba (Tzabal), Sohum Kalesi, Dranda, Kutol ile Yelır (Ilor) bölgeleri Karadeniz sahil yönetimi hattına tabi tutuldu.

Ağustos 1830: Gagra'da bulunan Rus kalesine Prens Hacı Berzek (Adagua-ıpa) komutasındaki Ubıh ve Sadz askerlerinden oluşan bir birliğin saldırısı.

20 Ekim 1931: Baron Rozen'in Gürcistan ve Kafkasya ordularının yeni başkomutanı olarak atanması.

1832: Sohum gümrüğünün açılması ve aynı yıl Abhazya hükümdarı Mihail Çaçba'nın,yeni piskoposu tayin etmesi.

1832: Samırzakan prensi Dimitri Çaçba öldü.

8 Temmuz 1833–Rusya ve Osmanlı arasında Hünkâr İskeleyi Barış Antlaşması:Osmanlı, Karadeniz kıyılarıile Kafkasya'nın Rusya'ya katılımı konusundaki Edirne Antlaşması sonuçlarını teyit etti. Ancak, Abhaz-Adıge halkının ezici çoğunluğu, Rusya ve Osmanlının üzerlerindeki bu tasarrufunu hiç bir şekilde kabul etmediler ve bu yüzden anlaşma pratikte hiçbir hukuki güce sahip olamayarak sadece kâğıt üzerinde kaldı.

19 Eylül 1934: Dağıstan İmamı Hamzatbey'in öldürülmesi ve yerine İmam Şamil'in seçilmesi.

1834: Abhazya'daki Yelır (İlor) cephesinin Rus General Alhestişev tarafından güçlendirilmesi.

1835.–Bambora ve Sohum'da Rus askeri personeli ile eş ve çocuklarının sayıları, önceleri sadece 37 kişi iken, Gagra, Pitsunda, Bambora ve Sohum'da bu sayı 1845 yılında 291 kişiye, 1857'de ise 382 kişiye ulaşmıştı.

1835: Rus askerlerinin Tzabal (Tsebelda) bölgesine ilk askeri harekatı. Bu harekât sırasında çok sayıda Abhaz köyü harap edildi.

1835 – 1836: Tzabal bölgesinde İsmail Dzhapua liderliğinde sömürge karşıtı bir ayaklanma başlatılması.

1836: General Vorontsov, Karadeniz'in doğu kıyılarında yaptığı geziden sonra, bölgedeki kolonizasyon çalışmaları için, Bambora köyüne iyi çiftçilerin, bahçıvanların, şarap üreticilerinin ve çobanların yerleştirilmelerini istemesi.

1836: Baron Rozen "Yeni yerleşimcilerin üzerine, yerlilere daha da yabancı ve düşman kabileler getirerek bölgeyi sömürgeleştirme" planını onay için yönetime sundu.Bu özel proje çerçevesinde 2,260 aile Abhazya'ya yerleştirildi.

1836–1838 arası: General Raewski'nin verdiği bilgilere göre, Sohum garnizonunda 659 asker hastalık nedeniyle kaybedildi.

Buna göre sadece hastalık sebebiyle yıllık ortalama asker kaybı 154 kişiyi bulmaktaydı.

1837: Kafkas ordusu komutanı Baron Rozen komutasında Abhazy'a'nın Tzabal bölgesine (8000 piyade ile) ikinci bir sefer daha düzenlendi ve çok sayıda köy topçu ateşiyle harap edildi. Rozen, düzenlediği sefer sonrasında, burada yeni bir yerleşim yeri kurmaya karar vererek bir çarlık subayını da temsilci olarak Tzabal bölgesine atadı.

10 Ekim 1837: Çar I.Nikolay'ın onayıyla "Kafkasya'da askeri yerleşim durumu" planı kabul edildi buna göre: "Bölgedeki rus nüfusunu, yolları, sınırları ve sahil şeridini, dağlı saldırılarından koruma amacıyla, tecrübeli askerlerin, çeşitli teşvikler de sağlanarak bölgeye yerleştirilmeleri" hedeflenmekteydi.

Ocak–Mart 1840: Ubih ve Şapsığlar arasında isyan. Bu isyan kısa sürede Abhazy'a'nın dağlık bölgelerinde yaşayanlar arasında da yayıldı. Ayaklanma sonucunda kuzeybatı dağ toplulukları ile Karadeniz kıyısındaki halk bir araya geldi ve durdurulamayan isyan Kudrı (Kodor) bölgesine de sıçradı.

1840: Pshü bölgesinde yeni bir yönetim oluşturularak başına Teğmen Khutunia Çaçba getirildi, aynı şekilde kıyı boyundaki Cigetya'ya da bir atama yapıldı. (Önceleri Alexander Çaçba'nın kardeşi atandı, ancak 1841 yılında onun yerine S. Zvanba geçti). 1843 yılında ise Samurzakan'da ayrı bir yönetim birimi oluşturuldu.

1840: General Raevski tarafından Sohum'da "Askeri Botanik Bahçesi" kuruldu.

1840-1841: Albay Muravyova birliklerinin Kudrı (Kodor) nehri boyundaki Dal bölgesini ateş altına alınmaları. Bu olaydan dolayı Dal ve Tzabal (Tzebelda) kesiminde yaşayan 6.000 kişi bölgeden uzaklaştırıldı ve geride bıraktıkları evleri ile gıda malzemeleri ateşe verildi. Albay Muravyov'a göre bu tip sert uygulamalar, Kaykasya'nın yeni vergileri idi.

Şubat 1841: Albay Murayova'nın Dal ve Tzabal seferine yanıt olarak, Kerantukh Berzek liderliğindeki bin kişilik bir Ubıh birliği, daha önce Çarlık ordusuyla birlikte dağlılara karşı yürütülen mücadelede yer almış olan Mihail Çaçba'ya bağlı Othara köyüne bir baskın düzenledi. Bütün bunlar, Kafkasya'da savaşların zirve yaptığı ve Şamil'in Çeçenya ile Dağıstan'da başarılı olduğu döneme rastlamaktaydı.

1841: Albay Muravyov, Jvüadzex (Jvükuara) vadisine bir kule inşaa etti. Ona göre bu şekilde Sadz bölgesindekilerin Gagra'nın üst kesiminden atlayarak Abhaz prensliği içine sızmaları önlenebilecekti.

1841–1842 arası: Dal bölgesinde sömürge karşıtı isyan. Bu dönemde, Muravyov'un daha önce sürmüştü olduğu yerel nüfus yeniden kendi yerlerine dönüş yaptılar. Bu köyler arasında Tzabal, Pshü ve Guma'nın yanısıra, Abjuwa bölgesi köylerinden olan Cgerda ve Çlou'da bulunmaktaydı. Yukarıda belirtilen seferleri daha sonra da Abhaz nüfusunun Türkiye'ye sürgün edilmeleri izledi.

1843: Askeri operasyonların yürütülmesinde Karadeniz Filosundan gerekli yardımı alabilmek ve iletişimi güçlendirebilmek için, Karadeniz kıyı şeridinin, Yelır'dan (İlor) Supsa nehrine kadar güçlendirilmesi.

1843: Abhazya hükümdarı Mikhail Çaçba liderliğinde Pshü üzerine bir sefer düzenlenmesi.

1844: Abhazya hükümdarı Prens Mihail Çaçba'ya sınırsız haklar tanınması. Savaş Bakanı ile anlaşarak verilen bu haklara göre, Mihail Çaçba, Abhazya'da istemediği tüm kişileri ve politik karşıtlarını geçici veya kalıcı olarak Rusya'ya sürgüne gönderebilecekti. Bu haklar, kendisine imparatorluğa yaptığı hizmetlerden ve dağlılara karşı yürütülen seferlere olan katkısından dolayı ve feodal Muhalefete boyun eğdirebilmesi için tanınmıştı.

Mart 1845: Karadeniz kıyı şeridi komutanı General Budberg "Kuzey-doğu Karadeniz kıyılarına yerleşim projesi" önerdi ve bu proje çerçevesinde "Rus nüfusun kabul edilebileceği yerler" olarak Anapa, Novorosisk ve Sohum'u gösterdi.

1845–1846 arası: Dağıstan ve Çeçenistan'ın İmam Şamil'e bağlı birlikler tarafından Çarlık ordusu işgalinden kurtarılması.

1846: Abhazlar, Abhazya kıyılarındaki Rus askeri tahkimatına 88 kez saldırı düzenlediler.

1847: Sohum'un bir liman kenti olarak tescil edilmesi. Ancak, bölgedeki ekonomik şartlar değişmiş daha çok tarımsal ürünler ön plana çıkmıştı. XIX yüzyılın başında burada şarap ve tütün üretimi giderek geliştirdi ve bir ticari meta olarak pazara sunuldu.

1848: İmam Şamil'in en yakın Naiplerinden olan Muhammed Emin'in Kafkasya'da sürdürülen sömürge karşıtı mücadeleye daha aktif katılım sağlamak için Ubih'lar Sadz'lar, Dallılar ve Tzaballılar arasında propaganda çalışmalarında bulunması.

Haziran 1849: Abhazya hükümdarı Mikhail Çaçba'nın, Çar I. Nikola'yı St. Petersburg kentinde ziyaret etmesi.

1850: Abhazya'nın Abjuwa köylerinden Gup ve Çlou sakinlerinin ayaklanmaları.

1851: Abhazya'da açılan ilk eğitim kurumu Okum köyünde hizmete girdi.

1851: Bambora da bulunan Çarlık askeri yönetimi Sohum'a taşındı. Taşınanlar arasında buradaki ruhani misyon ve piskoposluk da bulunmaktaydı.

13 Mart 1853: Megreliya prensi D. Dadyan'ın özel talimatıyla bölgede sürekli yaşayan köylülerin Abhazya ve Megreliya arasındaki sınırı belgesiz olarak geçişlerinin yasaklanması. Ancak, Abhazya prensliğinin tasfiyesi (1864) ve Megrelistan yönetiminin lağvedilmesi ile (1865) bu durum değişti ve Abhazya'ya göç eden Megrel nüfusu daha da arttı. Özellikle

Abhaz nüfus çoğunluğunun Osmanlı İmparatorluğu'na sınırdışı edilmelerinden sonra da iyice yoğunlaştı.

1853–1856 arası: Kırım Savaşının başlaması. Savaşın patlak vermesinden kısa bir süre sonra Rus komutanlığı, Abhazy'a'daki askerlerini geri çekti. Gagra, Pitsunda Bambora ve Tzabal'daki mevzileri tahrip edildi. Karadeniz sahil hattı kaldırıldı ve kaleler havaya uçuruldu.

29 Kasım 1854: Naip General Muravyeva'nın Kafkasya genel valiliği ve Kafkas Ordusuna başkomutan olarak atanması.

Mart 1855: Abhazy'a'daki Rus askeri birliklerinin kontrolündeki bölgeler İngiliz ve Fransız kuvvetlerinin de yardımı ile Türk birlikleri tarafından işgal edildi.

1855 – 1881 arası: Çar II. Aleksandır dönemi.

Haziran 1855: Türk Sultanı, İngiltere'nin de etkisiyle Çerkeslerin bağımsızlıklarını kabul eden bir ferman imzaladı. Türklerin "Bağımsız Çerkesya'yı" tanıması sadece formaliteden ibaret olup, aslında İngiltere'nin de "Bağımsız Çerkesya'yı" tanımaktaki asıl amacı Türkiye'yi zayıf düşürme düşüncesiydi. İngilizlerle Türklerin bu girişiminin ana hedefi ise Abhazy'a hükümdarı M. Çaçba'yı kendi yanlarına çekme çabasıydı, ancak her ikisi de başarılı olamadılar.

Ekim 1855: Ömer Paşa komutasındaki binlerce Türk askerinin Sohum'a çıkarma yapması ve buradan İngur nehri yönüne doğru hareket etmeleri.

25 Ekim 1855: İngur nehi civarında savaş. Buradaki savaşta Tümgeneral Prens Bagration Muxransk komutasındaki Guria birliği Rusya tarafında yer aldı. Bu birlik içerisinde Ruslarla birlikte bazı Abhaz subaylar da savaştı. 11. tabur komutanı, etnoğraf Yarbay Salomon Avüanba'da burada kahramanca ölenler arasındaydı. İlk etapta İngur'daki savaşı kazanan Türkler, daha sonra Rus ordusunun Kars'ı kuşatmasına karşı tedbir almak için Megrelistan ötesine geçtiler. Bu arada General Muravyov Askeri kuvvetlerini gruplara bölerek

düşmana bir dizi saldırıda bulundu ve bu saldırılar Türklerin 1856 baharında Abhazya'yı terk etmelerine kadar devam etti.

30 Mart 1856: Paris Barış Antlaşmasının imzalanması. Bu anlaşmayla Karadeniz'de Rusya'nın sahip olduğu donanmaya ve deniz üslerine sınırlama getirildi.

Haziran 1856: Kafkasya genel valisi Muravyov'un Abhaz prensliğinin kaldırılmasına yönelik teklifi Çar II. Alexandır tarafından reddedildi.

10 Temmuz 1856: Sohum'un Rus askerleri tarafından işgal edilmesi ve Abhazların büyük bir dalga halinde Osmanlı İmparatorluğu'na sürülmeleri.

25 ağustos 1856: General Baryatinski'nin Kafkasya Genel Valiliği ve Kafkasya'daki Rus Orduları Başkomutanlığına atanması. General Baryatinski, daha önce Ermolov tarafından İmparator II. Alexandır'a sunulan Kafkasya'nın fethi planını uygulamakla görevliydi.

1857: Sadz ve Ubih'lar Gagra kalesine güçlü bir saldırı düzenlediler. Aynı yıl haziran ayında Adler yakınlarında çıkan savaşlarda ise yaklaşık 5000 dağlı savaşmaktaydı.

Ocak 1859: Abhazya'nın Pshü bölgesinde yeni bir ayaklanma başladı. Ayaklanmayı bastırmak için düzenlenen harekâtı Abhazya'daki işgal ordusu başkomutanı Genel Loris-Melikov bizzat yürüttü. Aynı yıl Sadz'lar defalarca kez Gagra'ya baskın düzenlediler.

26 ağustos 1859: İmam Şamil'in Gunib köyünde yenilmesi ve esir düşmesi. Bu durum üzerine Kuzey-Batı Kafkasya'da bulunan askeri kuvvetlerin önemli bir kısmı Abhaz-Adige halkının direnişini kırmak için Kuzeydoğu Kafkasya'ya gönderildi. General Baryatinski tarafından oluşturulan Batı Kafkasya'nın fethi ve yerli halkların sürülerek, yerlerine Rus yerleşimcilerin iskânı, planı da böylece daha kapsamlı bir şekilde uygulamaya konmuş oldu.

1860: Pshü bölgesindeki dağlılar arasında yeni bir ayaklanma başlayınca General Karganova 3000 askerle buradaki nüfusun "sindirilmesi" için bir sefer düzenledi. Pshü halkı şiddetli bir direnç gösterdi veAygba, Ahçıpsı, Haltzıs ve Tzabal birlikleri de Pshü Abhazları ile birlikte savaştılar. Ancak ayaklanma vahşice bastırıldı ve Pshü isyanına yardım etmelerine misilleme olarak Rus askeri birimleri ardı ardına Adler ve Soci arasındaki kıyı şeridinde bulunan Sadz yerleşmelerine ciddi saldırılar düzenlediler. Bölge sakinleri de bu saldırılar üzerine yerlerini terk ederek dağ köylerine sığımak zorunda kaldılar.

19 Şubat 1861: Rusya'da köleliğin kaldırılması.

Haziran 1861: İsmail Barakay-ıpa Dzapş başkanlığındaki dağ topluluklarınca oluşturulan meclisin Soçi'de toplanması."Yüce ve özgür toplantı" adındaki meclis toplantısına Ubıh'lar, Şapsıglar, Abadzexler, Aybgalılar, Ahçıpsılılar ve Haltzıslar katıldılar.

15 Eylül 1861: Çar II. Alexandır'ın Sohum'u ziyaret etmesi.

1862: Akademisyen Uslar tarafından Rus grafiği esas alınarak bir Abhaz alfabesi ile Abhaz dilbilgisi kurallarını oluşturulması. Bu olay, Abhaz ulusal aydınların ortaya çıkışında önemli bir dönüm noktası olmuştur.

Aralık 1862: Abhaz heyetinin İngiltere ziyareti. Heyet, Başbakan Palmerston tarafından da kabul edildi, ancak İngilizler, Abhazların Çarlık Rusya'sının sömürge politikalarına karşı yardım teklifini reddettiler.

1863: Sohum'da Dağlı okulu'nun açılması.

Şubat 1864: Trabzon'a 10 bin Abhaz ve Adige mültecinin gelişi. Mülteciler arasında sadece bir ay içinde 3 bin kişi çeşitli hastalıklardanyaşamını yitirdi.

2 Nisan 1864: Ubıh, Şapsığ ve Sadz bölgesi temsilcilerinin anavatanlarında kalma isteklerinin Rus ordu merkezi tarafından kesinolarak reddedilmesi. Ültimatomon etkisiyle umutlarını yitiren ve daha fazla direnç gösteremeyen Xostaile

Şaxe nehirleri arasında yaşayan Ubih'lar, Nisan ayı sonuna kadar tarihi vatanlarını terkederek Türkiye'ye sürgüne gitmek zorunda bırakıldılar. Bu sürgünü, kıyı boyu Şapsığlarının ezici çoğunluğu, Natuhaylar ve diğer Adige etnik gruplarının sürgünü izledi.

İlkbahar-Yaz 1864: Bu dönemde Çarlık makamları Kafkasya dağlı halklarını Anapa, Novorossiysk, Tuapse, Soçi, Hosta ve Adler limanlarından, maddi olarak da destekledikleri teknelerle sürgüne gönderdiler. Bu amaçla, anılan limanlarda göçmen noktaları da düzenlenmişti.

Nisan sonu 1864: General Şatilof, General Svyatopolk-Mirskov, General Gaiman ve General Grabbe komutasında, Sadz Abhazlarına karşı büyük dört büyük sefer düzenlenmesi. Dikkatle hazırlanmış olan bu askeri operasyonlar, "Küçük Abhazy" denilen bölgede yaşayan yerli halkın yurtlarını terk etmelerini hedefliyordu.

21 Mayıs 1864: Kafkas Savaşının Abhazy'nın tarihi topraklarından olan Ahçipsı merkezindeki Gubaadü köyünde (günümüzde Krasnaya Polyana) sona ermesi. Savaş sonucu, bölgede yaşayan Abhaz Sadz etnik grubundan olan (Haltzıslar, Aybgalılar, Ahçipsılılar ve Çvüjaa'lar) Osmanlı topraklarına sürgün edildiler.

1864: Sadece yaz aylarında Trabzon'da açlık, hastalık ve fiziksel bitkinlikten dolayı yaklaşık 19 bin Kafkasyalı mülteci öldü. Samsun civarında ise ölü sayısı 60 bine ulaşmaktaydı. Bu dönemde, sürgünzedeler arasında günlük ölüm 200 kişiyi aşmıştı. Ölüm nedenleri olarak yüksek ateş, kolera ve çiçek hastalığı özellikle göze çarpmaktaydı.

Haziran 1864: Abhaz Prensiği lağvedildi ve Abhazy yeniden adlandırılarak "Sohum Askeri Bölgesi" adını aldı. Ülke ayrıca: Bzıp, Sohum ve Abjuwa olarak üç bölgeye, Tzabal ve Samurzakan olarak da iki ayrı yönetim birimine ayrılmaktaydı.

12 Temmuz 1864: Sohum askeri bölgesinin başına general P.N Şatilof'un atanması.

Ağustos başı 1864: Rus askeri birlikleri Pshü sakinlerine karşı başlattıkları şiddetli bir savaşın ardından Bzıp bölgesinin üst kesiminde yaşayanları, yurtlarını terk edip Türkiye'ye gitmeye zorladılar. İçlerinden çok azı Kuzey Kafkasya'ya kaçarak Abazin'lerin arasına yerleşebildi.

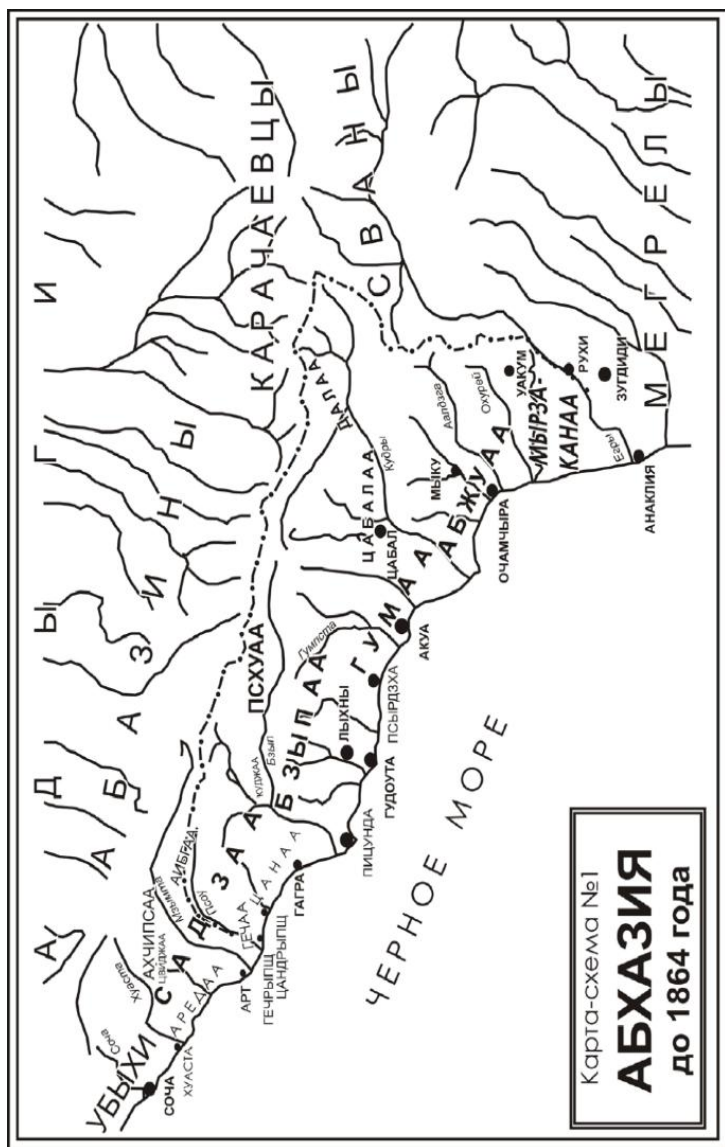
Kasım 1864: Ağır bir hastalık geçiren Abhazya Prensi M. Çaçba'nın tutuklanıp önce Stavropol'e ardından da Rostov'a sürgüne gönderilmesi.

17 ağustos 1865: Sürgündeki Abhazya prensi M. Çaçba'nın Voronej şehrine yerleşmesi.

1865: Petersburg Bilimler Akademisi üyesi P.K. Uslar'ın "Abhaz Alfabesi"ni yayınlaması.

16 Nisan 1866: Abhazya'nın son hükümdarı prens M. Çaçba'nın sürgünde bulunduğu Voronej kentinde ölümü. Prensin Naaşı Abhazya'ya getirilerek Muk kilisesinde törenle defnedildi.

26 Temmuz 1866: Abhazya'nın tarihi Lıxnı köyünde ayaklanma başlaması. Ayaklanma, Abhaz devlet varlığının ortadan kaldırılması ve sürgündeki Abhazya hükümdarının ölümü nedeniyle başlamıştı. Ancak Rus yönetimi tarafından Abhazya'da düzenlenen tarım ve vergi reformları da ayaklanma sebepleri arasındaydı. Daha önce 1861 yılında Rusya'da da denenmiş olan bu reformlar, Abhaz köylü nüfusunun yaşam tarzına uymamaktaydı. Çünkü büyük çoğunluğu özgür köylülerden yani Anxayülarla orta ve alt sınıf köylüler olan axaşvüala ve axuyü (agirwa)'lar dan oluşan bu insanlar, sahip oldukları toprakların tekrar kendilerine verilmesi için rus yönetiminin talep ettiği ücretlerden oldukça rahatsızdılar. Lıxnı meydanında toplanan 7 bin kişiye dağılmaları emrini veren Rus yönetimi temsilcisi Albay Konyar ve beraberindeki subaylarla Kazaklar, halka hakaret edince,

Карта-схема №1
АБХАЗИЯ
 до 1864 года

Abhazlar da Albay Konyar'la birlikte beraberindeki subayları ve 54 Kazak askerini öldürdüler. Ayaklanma Kaldaxuara'dan Tzabal'a tüm ülkeye yayıldı. Sohum'un da ele geçirildiği bu ayaklanmaya yaklaşık 20 bin kişi katılmıştı.

29 Temmuz 1866: İsyancılar Mihail'in oğlu George Çaçba'yı Abhazyaya hükümdarı olarak ilan ettiler. İsyancılar Abhaz devlet sembollerinin de devam etmesini talep etmekteydiler. Ancak Kutaisi Valisi General Svyatopolk-Mirski komutasında Abhazyaya gelen askerler ayaklanmayı bastırdı ve halk şiddetli bir baskı altına alındı. Sohum'da birçok kişi hemen idam edildi ve önde gelen 30 kadar isyancı da önce Orel ve Kaluga vilayetlerindeki cezaevlerine, oradan da Sibirya'ya gönderildi. Bu isyanda çoğu erkekler silahsız ve sadece hançerleri ile yer almışlardı. Çünkü doğaları gereği Çarlık politikalarına karşı anti-sömürgeci bir isyan ruhu onları yönetmekteydi.

11 ağustos 1866: Çar II. Alexandır'ın emriyle Sohum Askeri Bölgesi; Pitsunda, Tzabal, Dranda ve Okum, olarak dört bölgeye ayrıldı.

1866: Sohum'da Kız Koleji ile Erkek Sanat okulunun açılması.

Nisan–Haziran 1867: Osmanlı İmparatorluğu'na yeni bir sürgün dalgası. Abhazyaya toprakları bu dalgayla 20.000 kişiyi daha kaybetti.

1867–1868: Kudrı vadisinde ilk kolonilerin oluşumu. Tzabal ve Dal sakinlerine uygulanan "temizlik" sonra erdikten sonra, 1868 baharında özellikle Sacken nehri vadisi başta olmak üzere, koloni edileceklerin korunması için, Dal bölgesine emekli askerler yerleştirildi. (61 aile 183 kişi). Sonraları altı köye daha yeni gelenler iskân edildi. Bu yerleşim birimlerine Romanov onuruna Mihailovski, Olginski, Aleksandırovski, Anastasyevski, Nikolayevski ve Georgievski şeklinde aile fertlerinin isimleri verilmişti. Ancak buraya taşımak isteyen Ruslar yeterli olmadığından, Slavların dışında; Yunanlılar,

Moldovalılar, Ermeniler Megreller, Almanlar, Estonyalılar da koloni edilmeye başlandı.

27 Mayıs 1868: Abhazy'a'da yeni bir idari reform. Buna göre Sohum bölgesi Pitsunda ve Oçamçıra olarak iki bölümden oluşuyordu. Ayrıca her birim kendi içinde de ikiye ayrılacaktı. Pitsunda bölgesi Gudauta (Gagra-Psırdzxa arası) ve Gumısta (Psırdzxa-Kudrı arası) şeklinde. Oçamçıra bölgesi ise Kudrı (Kudrı-Aldzga arası) ve Samırzakan (Aldzga-İngur arası) bölgelerinden oluşuyordu.

1868: Abhazy'a'daki nüfus sayımında Megrel sayısı 429 kişi olarak belirlendi.

1868–1869: Adler yakınlarında ilk koloni yerleşimleri. Başlangıçta, Osmanlıdan getirilen 20 Rum aile ile Moldovya'dan getirilen 50 Moldav aile de bu bölgeye yerleştirildi.

1869: Psou nehrinin sağ kıyısında bulunan ve Sadz'ların Geçba prenslerine ait topraklara Moldovalı 100 aile yerleştirilerek buraya Veseloye adı verildi. Bu arada Kuban bölgesinden 40 Moldav aile daha Mexadır nehrinin sol kıyısına yerleştirilmişti. Bessarabia bölgesinden gelenler için kurulan köye ise Pilenkovo adı verildi.

Ocak 1870: Hint-Avrupa telgraf hattı hizmete girdi. Hattın yardımcı istasyonlarından biri de Sohum'da açıldı ve 1 Mayıs 1870 tarihinde Sohum'dan Petersburg'a ilk telgraf gönderildi.

1870.–Sohum'da yeni bir kız okulu açıldı. Okul, 1872 yılında yeniden reorganize edildi ve 1909 yılında ise yatılı hale getirildi.

8 Kasım 1870: Çar II. Alexandır'ın "Sohum bölgesinde kişisel arazi edinme hakkını sınırlayan" kanunu iptal eden bir kararname imzalaması. Bu belge, 19 Şubat 1871 tarihinde, yani Rusya'da köleliğin kaldırılmasının 10. yıldönümünde yürürlüğe girecek olan Abhazy köylü reformunun da temeli olacaktı. Belgede kişisel arazi satın alabilme konusunda

köylülerin özgür olduklarından bahsedilmektedir. Buna göre; toprak satın alan köylüler ödeme yükümlülüklerini 4 yılda tamamlayabileceklerdi. Soylular ise bu durumu köylülerden gizlemeye çalıştılar ve Ruslara da köylülerin toprak satın almak istemediklerini ilettiler. Bu karara göre köylüler 3 ila 7 dönüm, soylular ise 250 dönüm arazi alabileceklerdi. Yine bu kararla su havzaları, meralar, ormanlar ve diğer arsalar devlet hazinesine ait kabul ediliyor ve bunların kullanımı için özel bir vergi ödemek zorunluluğu getiriliyordu. Ayrıca köylüler; yol, okul ve kilise yapımında çalışmak durumundaydılar. Reform koşullarının çoğu kâğıt üzerinde kaldı ve bu burjuva reformları, yargı ve şehirleşme gibi Abhazya'nın diğer sorunlarına hiç dokunamadı.

13 Mart 1871: Londra Antlaşmasının imzalanması. Rusya için aşağılayıcı hükümler içeren Paris Antlaşması (1856) ile Karadenizi nötralize ederek uluslararası ticaret gemilerine kapatan Edirne anlaşmasının (1829) hükümleri bu anlaşmayla iptal edildi. Londra Antlaşması Rusya için büyük bir diplomatik zafer oldu.

1874: Kafkasya merkezi yönetimince yapılan açıklamaya göre Karadeniz bölgesinde satışa çıkarılan 65,000 dönüm "hazine arazisi" kısa bir süre içinde Rus toprak sahipleri, soylular ve subaylar tarafından satın alındı.

1874: Afon manastırının temelini atılması.

1877–1878: Rus-Osmanlı Savaşı.

30 Nisan-1 Mayıs gecesi 1877: Ahmet Paşa komutasındaki 6 gemiden oluşan Osmanlı filosunun Gudauta'ya çıkartma yapması.

1 Mayıs 1877: Türk savaş gemilerinin Sohum ve Oçamçıra'yı bombalaması.

2 Mayıs 1877: Türklerin Sohum'a denizden çıkartma yapmaları. Abhazların ise Ruslara birlikte savaşma talebinde bulunmaları. (Bunun için sadece Sohum'da yaklaşık 8 bin

genç toplanmıştı.) Ancak Abhazya'daki Rus askerleri komutanlığı bu talebe sıcak bakmadı. Ayrıca, Türk askerlerinin karaya ayak basmasıyla birlikte General Kravchenko komutasındaki Rus askeri birimleri İngur nehri sınırından Abhazya'yı terk etmişlerdi. Halkın silahlandığı bir ortamda Rus askerleri ülkelerini terk etmişti. Bu yüzden de silahlar düşmana karşı kullanılmadı. Abhazya toprakları XIX. Yüzyılda, iki büyük imparatorluk arasındaki şiddetli mücadelenin sergilendiği bir tiyatro sahnesi haline gelmişti.

6 Mayıs 1877: Oçamçıra, Türk askeri gemileri tarafından yeniden ateş altına alındı ve karaya 500 kişilik bir birlik çıkarıldı.

10 Mayıs 1877: Osmanlıların Gagra çıkartması.Osmanlılar,11 Mayıs günü de Adler'de karaya ayak bastılar ve böylece korunmasız durumda bulunan Abhaz köy ve kasabaları Osmanlıların eline geçti. Bu dönemde,Osmanlıların ısrarlarına rağmen, Abhazlar çatışmalarda taraf olmak istememekteydi. Ancak, ileride bu durum bile kendilerini kurtarmaya yetmedi. Abhazya topraklarında oynanan savaş tiyatrosu Rusların zaferi ile sonuçlanıp, Osmanlılar da geri çekilince, binlerce Abhaz yine sürgün yollarına düşmek zorunda kaldı. Geri çekilen Osmanlı askerleri ise yerleşim birimlerini ateşe vererek silahsız insanları zorla Osmanlı İmparatorluğuna sürmeye başladılar. Çarlık Rusyası da, elinde hiç bir geçerli neden bulunmadığı halde Abhazlara "hain" damgası vurmuştu. Abhazya'nın daha önce boşaltılan bölgelerine bu olayla birlikte yenileri katıldı ve Sohum halkı ile Aapsta'dan Toumiş'a kadar olan tüm kıyı bölgesindeki köylerde yaşayan 50 binden fazla kişi Abhazya'yı terketmek zorunda bırakıldı.

19 Şubat 1878: Rusya ile Osmanlı arasında San Stefano barış antlaşmasının imzalanması. Bu anlaşma uyarınca Güney Bessarabya, Ardahan, Kars, Beyazıt, Batum ve Soğanlık bölgesi Ruslara devredi.

8 Ağustos 1878: Batum'dan Kafkasya'daki Rus Genel karargâhına gönderilen bir telgrafa göre; Osmanlıdan gelen ve yasadışı olarak Abhazyaya'ya geçmek isteyen 240 Abhaz mülteci Abhazyaya kıyılarına ulaşmıştı.

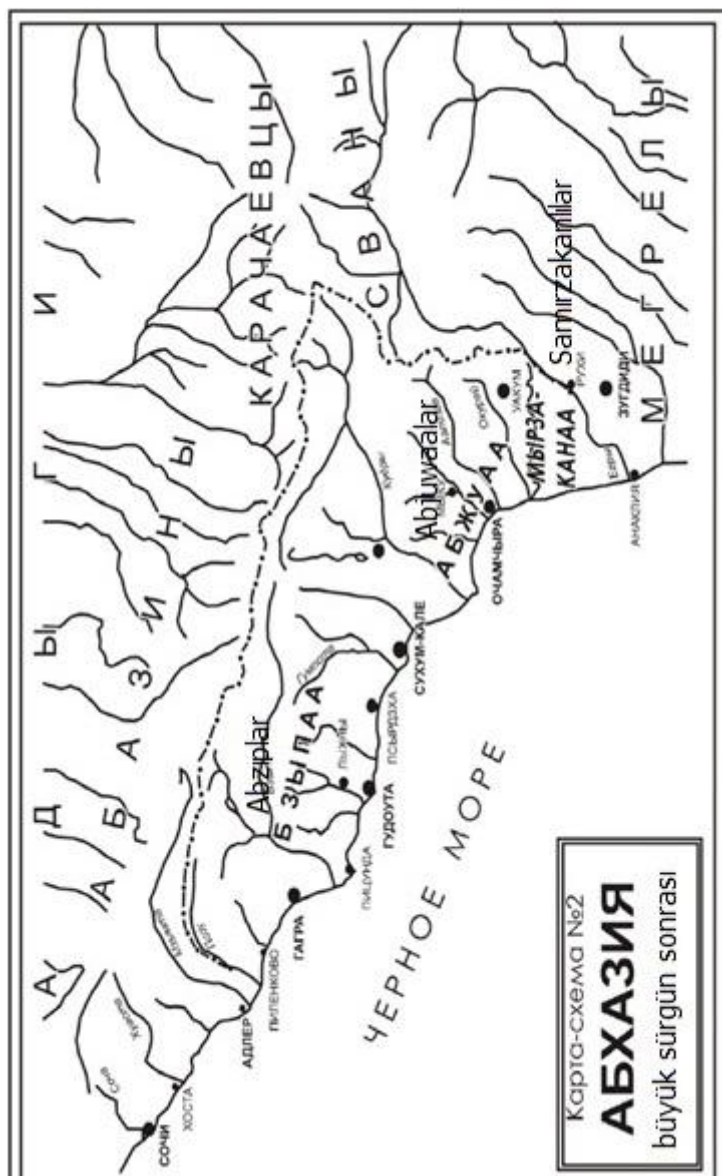
1878: Y.Gogebashvili'nin "Anadilde eğitim Sorunları" başlıklı makalesiyle Abhazların ve diğer Kafkas halklarının anadillerini öğrenme hakkını savunması.Bu makalede "Abhazyaya politikaları" (1907) şiddetle eleştiriliyor ve "Sohum'un gürcüleştirmesi" adı altında Abhazca soyadlarının tahrif edilmesi ve değiştirilmesi ile Abhaz'lara uygulanan asimilasyon politikası gündeme getirilerek, ulusal kültürlerini geliştirebilmeleri için Abhazlara yardım edilmesi gerektiği savunuluyordu.

1 Ekim 1878: Novi Afon'da Meryem ana kilisesinin açılması.

1879: Abhazyaya'da kolonizasyon sürecinin aktif olarak başlatılması. Rus Çarlığı, Abhazyaya ve tüm Kafkasyaya'ya ağırlıklı olarak Rus nüfus yerleştirerek askeri ve siyasi çıkarlarını güvence altına almak istemekteydi. Yürütülen kolonizasyon dört ana konuda yoğunlaşıyordu: 1-Rusya'nın farklı bölgelerden gelen çiftçilere arazilerin kiralanması.2- Asillere toprak tahsisi, Rus toprak sahipleri ile askeri ve sivil yetkililere arazi dağıtımı. 3- Manastırlar için arazi tahsisi. 4-Askeri ve idari yöneticilere, çeşitli muafiyetlerle birlikte turistik arazilerin tahsisi.

1879: "Gürcü toplumu arasında okuryazarlığın artırılması kurumu" hizmete sokuldu. Kurum, Gürcü dilinin Abhaz'lar da dahil olmak üzere, Abhazyaya'daki halk arasında yaygınlaşmasını hedeflemekteydi.

1879–1884 arası: Abhazyaya'da, Ruslar, Grekler, Ermeniler, Estonyalılar, Almanlar, Megreller ve diğer halklardan yeni koloniler oluşturulması. Bu yeni yerleşim birimleri arasında;

Gudauta bölgesinde Baklanovka ve Mtsara. Gumista bölgesinde ise Vladimiovka, Dranda, Çernigovka, Pşap, Besletski, Andreevski, Dimitrevski, Kelafür, Mihailovski, Konstantinovski, Pavlovski, Lindau, Haydorf, Gandenberg, Estonka ve diğerleri bulunmaktaydı.

8 Aralık 1879: Yeni Afon'da erkekler için yüksek derecede bir manastır kurulması.

1880'li yıllar: Megrellerin Sohum yakınlarındaki eski Abhaz köylerinden olan Abjaqua, Merkheul, Pşap, Akapa, Gumista, Kelafür, Bagavüyaşa, Maçara, Gulrıpş, Bagbaran, Babuşara, Warça ve Naa gibi birçok köye yerleştirilmeleri.

31 Mayıs 1880: Çarlık makamları Abhazyaya yerli nüfusunu iki parçaya ayırdılar. Buna göre: Bzıp ve Aaldzga nehirleri arasında yaşayanlar "suçlu" olarak ilan edilirken, Aaldzga ve İngur nehirleri arasında kalanlar ise "masum" kabul edilmekteydiler. Ancak pratikte Abhaz halkı 1877 yılından bu yana "suçlu" kabul edilmekteydi. Bundan dolayıdır ki, atalarına ait araziler üzerindeki hakları ortadan kaldırılmış, hatta kiracı olarak kullanmak veya ortaklık yapmakızınleri bile ellerinden alınmıştı.Ayrıca, Kudrı ve Aapsta nehirleri arasında bulunan ve Abhazyaya'nın merkezi kabul edilen bölgelere yakın olan birimlere yerleşme yasağı getirilmişti. Abhazlar bütün bunların da dışında "Geçici nüfus" olarak tanımlanıyor ve hükümet karşıtı protestolar nedeniyle anavatanlarından sürgün edilme tehdidi altında yaşıyorlardı.

8 Temmuz 1880–31 Ocak 1881: Tiflis'de bulunan Gürcistan Devleti merkez tarih arşivindeki sadece bir tek dosyada (№2069, s. №545) bu döneme ait 150'den fazla belge bulunmakta olup, bu belgelere göre; Rus yetkililerin, "güvenilmez grup" diye niteledikleri ve anavatanlarına dönüş yolunda olan Abhaz mültecilerini yeniden gemilere doldurarak Batum limanından Osmanlıya geri gönderdikleri anlaşılmaktadır.

Temmuz sonu 1880: Batum yönetimi,tamamı Anxua köylülerinden oluşan 600 kişiden fazla Abhaz mülteciyi Türkiye'ye geri gönderdi.

11 Ağustos 1880: Batum limanındaki gemilerde bulunan yaklaşık 1200 Abhaz ailesi Türkiye'ye geri iade edildi.

Ağustos sonu 1880: Yunan gemisi "Agios Petros" ile Türkiye den Abhazya'ya geçmeye çalışan 1000 kişiden fazala hristiyan Abhaz, Batum limanından Türkiye'ye iade edildi.

4 Eylül 1880: Türkiye'den dönerken Batum limanında alıkonulan sekizyüz hristiyan Abhaz kadın ve çocuk adına, Abhazya'ya dönüşlerine izin verilmesi için Kafkasya'daki yönetime telgraf çekilmesi. Ancak buna karşılık olarak Batum Valisine "Majestelerinin verdiği emir değişmedi" şelkinde cevabi bir telgraf gönderildi ve Batum valisi de limandakileri derhal Türkiye'ye iade etti.

1 Mart 1881: Çar I.Alexandır'ın öldürülmesi.

1881 – 1894 arası: Çar III. Aleksandır dönemi.

1882: Rus Çarlığı tarafından Abhazya'nın kolonizasyonuna hız verilmesi. 1865 yılına kadar Meglelistan'dan Samurzakan'a taşınan topraksızlar köylülere "Geçici sakinler" statüsünde tanınmaktaydı. Daha sonra ise "yerleşik halk" olarak tanımlanarak Samurzakan dışında ve Sohum bölgesinin diğer bölgelerinde tahsis edilen4-5 dönümlük arazilere yerleştirilmeye başlandılar.

1882–1883 arası: Vvedenskovo'nun istatistiklerine göre, Samurzakan bölgesinde yaşayan 5794 ailenin sadece 222'si yerleşik Megrel ailelerden oluşurken, 1570 Megrel ailesi "geçici yerleşimci" statüsündeydiler. Kalan 4002 aile ise Abhazlardan oluşmaktaydı.

1883: Sohum askeri bölgesinin statüsü değiştirilerek Kutaisi askeri valiliğine dahil edilmesi ve ülkenin Gudauta, Gumista, Kudrı ve Samurzakan olarak 4 bölgeye ayrılması.

1886: Nüfus sayımı sonuçlarına göre Sohum bölgesinde toplam 68.800 kişinin yaşadığı belirlendi. Bunlar arasında: Abhazlar 59.000, Gürcüler 4.000, (Gürcü 500, Megrel 3500 kişi), Ruslar 1000, Ermeniler 1.300, Yunanlılar 2000, diğerleri ise 1500 kişi idiler. Yine aynı nüfus sayımına göre, Samurzakan'da yaşayan 30.529 kişiden 29.520 kişisi Abhazlardan oluşurken bölgenin daimi sakinlerinden kabul edilebileceksadece 984 Megrel bulunmaktaydı.

1889: Oçamçıra ve Gudauta'da ormancılık birimleri oluşturuldu.

1892–1913 arası: Dini kitapların Abhazcaya çevrisi için komisyon kurulması ve ilk Abhaz rahiplerinin ortaya çıkması. Komisyon, öncelikle 10 emir'i ve dua listesini (1892) yayınladı. Ancak aktif olarak faaliyete geçmesi ancak ilk Rus devriminden sonra olabildi.

1890'lı yıllar: Sohum'dan Batuma kadar uzanan ve Novorossisk şosesi adı verilen yolun 1892 yılında tamamlanarak hizmete girmesi. Ancak yol yapımında çalıştırılan çok sayıda işçinin açlıktan ölmesi nedeniyle bu yola "açlar yolu" da denmekteydi.

1890'lı yılların ortaları: Abhaz ressam Aleksandır Çaçba'nın (1867-1968) çeşitli tiyatro sahnelerindeki dekor çalışmaları. Sanatçı, o dönem St. Petersburg, Paris, Londra, Madrid ve Monte Carlo'nun en ünlü tiyatrolarına dekorlar tasarlamış ve bu sanatın gelişimine önemli katkılarda bulunmuştu.

1892: Dirmit Gulia ile Konstantin Maçavarian'ın yeni Abhaz alfabetini basmaları. Zamanla bu çalışma Abhaz dilinin öğrenilmesi için önemli bir araç haline gelmiştir.

1894–1917 arası: Rusya'nın son imparatoru, Çar II.Nikolay dönemi.

1895: Sohumda ilk matbaanın ve kitap mağazasının açılması.

1895: Sohum kent yönetiminin oluşturulması.

1896: Sohum'da kütüphane açılması.

28 Ocak 1897: Yeni nüfus sayımı sonuçlarına göre Sohum bölgesinde 106.200 kişi yaşıyordu ve bunlar arasında: Abhazlar 58.700, Gürcüler 25.800 (gerçekte Gürcüler 1.900, Megreller 23.800, Swanlar 100 kişi), Ruslar 6.000, Ermeniler 6500, Yunanlılar 5400, diğerleri ise 3.900 kişi bulunmaktaydı.

1898: G.A Rybinsk'in girişimiyle Sohum Tarım Derneği açıldı. XX. yüzyılın başında Abhazya'da faaliyete geçen ilk bilimsel kurum olan dernek, "Sohum Tarım Derneği Bülteni", "Karadeniz tarımı" ve "Karadeniz köylüleri" gibi dergilerle, çeşitli kitap ve broşürleri yayınladı.

1898: Milyoner işadamı V.R.Maximov tarafından Kudrı vadisine kurulan Kereste fabrikasının açılması.

1898: Moskova'da düzenlenen XII. Uluslararası doktorlar Kongresi'nde Sohum'un göğüs hastalıklarının tedavisi açısından en uygun tatil yöreni seçilmesi.

1898–1903 arası: Sohum-Çxalta yolu hizmete açıldı.

1899: Sohum şehir şehir nüfusunun artması (8 bin kişi) ve Sohum'da ilk belediye meclisi seçimleri.

1890'lı yılların sonu–Gagra'ya büyük ilgi. Çarlık prenslerinden Oldenburg'un burasını "yüce ve soylu" bir tatil beldesi olarak ilan etmesi.

XX. yüzyıl başı: Abhazya'ya getirilen yerleşimciler aşağıdaki köylerde koloni edilmişlerdi: Andreev, Aleksandrov, Akapa, Kelafür, Beslet, Vladimirovka, Georgevka, Gnadenberg Dmitriev, Dranda, Ekatherinski, Konstantinovka, Lindau, Spaskoe, Mihaylovka, Maryinski, Merkheul, Anastasevskaya, Najdorf, Olginskoye, Pavlovsk, Pşap, Poltava, Eski-Çernigov, Yeni-Çernigov, Estonka, Lata, Ajara, Gulrıpş ve Babuşara.

19 Mart 1901: Kafkasya Naipliği Kafkasya'da boşalan topraklarla ilgili yayınladığı bir genelgede, bu topraklardaki Rus yerleşiminin devletin "olağanüstü çıkarları" açısından taşıdığı önemini vurguladı.

9 Temmuz 1901: Çarın özel kararı ile Gagranın "Prenslik tatil merkezi" yapılması ve bunun için Prens Oldenburgsky'ye 14.500 dönüm değerli arazi ile 3 milyon ruble tahsis edilmesi.

1902 İlbaharı: Abhazy'a'da ilk siyasi gösteri.

1903–1906 arası: Sohum bölgesinin doğrudan Tiflis Kafkas yönetimine bağlanması.

1903 Yazı: Batum Sosyal Demokrat Partisinin Sohum'da örgütlenmesi.

Aralık 1904: Çar II. Nikolay'ın yeğeni Prens Oldenburgsky'nin insiyatifi ile Gagra ve çevresi, Sohum bölgesinden alınarak, Karadeniz Valiliğine bağlı Soçi bölgesine dahil edildi. 1896 yılında kurulan Karadeniz vilayetinin Abhazyadaki yeni sınırları,1907 yılında, yukarıda Gagra dağlarından başlayıp aşağıda Bzıp nehrinin sağ kıyısında kadar uzanmaktaydı. Böylece Bzıp havzası Abhazyadan tamamen koparılmış, Gagra ve çevresi ise Rus sömürgecilerin hızla yerleşime açtıkları bir yer haline getirilmişti.

1904: Abhazy'a'da ilk olarak 1 Mayıs kutlamaları.

12 Ocak1905: 9 Ocak tarihindeki "Kanlı Pazar" için Sohum'da tepkiler. Sadece ilk üç ay içerisinde işçiler, çalışanlar, demokrat aydınlar ve öğrenciler tarafından 11 grev, sayısız miting ve gösteri düzenlendi.

Mart başı, 1905: Sosyal Demokratların öncülüğünde işçi ve köylülerin ilk ortak eylemi düzenledi. (10 bin kadar katılımı) Gudauta'da Samurzakan'da, Gagra ve Sohum'da durum ciddileşti. Silahlı devrimci halk, polis ve Kazaklar'a rağmen askeri polis yönetimine saldırıda bulundu.Aynı girişim Mart ayında Sohum Halk Mahkemesi oluşturulması sırasında da yaşandı. Burada da devrimci hareketin önüne yeni getirilen sömürge nüfusu çıkarılmıştı.

23–24 Temmuz 1905: İsyancı savaş gemisi "Potemkin"in Abhazyaya kıyılarında görünmesi.

20 Aralık 1905: Sohum'da "Korunmayı güçlendirme yönetmeliği" yürürlüğe kondu.

28 Şubat 1906: Abhazya'nın tamamında sıkıyönetim ilan edildi. Devrimci hareket düşüşe geçti.

20 Eylül 1906: Stalin (Koba) başkanlığındaki militan grupların Kudrı vadisinde çeşitli baskınlar düzenlemeleri.

1906: Özel bir ekip tarafından Abhazca olarak hazırlanan "Abhaz alfabesi" yayınlandı.

1907: İncil'in Abhazcaya çevrilmesi, Sohum'da bulunan kız okulunda Abhazca ile ilgili çalışmalarda bulunulması ve bu süre içerisinde Abhazca yayınların ortaya çıkması. Abhazca ilk kitabın yayınlanması. Okullarda ve kiliselerde ise Abhazca kullanımının yeniden gündeme gelmesi, halkın sosyo-ekonomik ve kültürel hayatı ile ilgili sorunlarını dile getiren yazıların da basında Abhazca olarak yayınlanmaya başlanması.

1907: Abhaz edebiyatının kurucusu Dirmit Gulia tarafından "Abhaz atasözleri, bilmeceleri ve tekerlemeleri" adlı kitabın yayınlanması.

1907: F.H.Eşba'nın,"Aritmetik Problemleri" adlı kitabını yayınlanması.

27 Nisan 1907: Çar II.Nikolay döneminde çıkarılan ve Abhaz halkını "suçlu" ilan eden 31 Mayıs 1880 tarihli kararın iptal edilmesi ve Çarlığın Abhazlarla ilişkilerinin yumuşama sürecine girmesi.

1907: Lıkhni ve Muk kiliselerinde Abhazca ayinlerin yapılamaya başlanması. Bu sırada Abhaz kilisesinin, Gürcü kilisesinden ayrılması konusu da gündeme getirilmişti, ancak devrim süreci ve I.dünya savaşının başlaması nedeni ile sonuç alınamadı.

1908–1923 arası: İstanbul'da "Çerkes Yardımlaşma ve Kültür Derneği" kuruldu. Bu dernek Abhaz-Adige aydınlarının

oluşumunda ve diasporadaki ulusal bilinçlenme çalışmalarında paha biçilmez bir rol oynadı.

1909: Abhazlar arasında, pozitif bilgilerin yayılmasını teşvik amacıyla. "Abhaz Toplumu arasında eğitimi yaygınlaştırma" kurumunun oluşturulması.1913 yılında Lıkhni köyünde bu kurumun bir şubesi "Bzıp Komitesi" adı altında çalışmalarına başladı ve 1913-1916 arasında son derece değerli folklorik derlemelerde bulundu. Kurum daha sonra Dirmit Guliya ve M. Tarnaa'ya ait çok sayıda kitabı da yayınladı.

1909: A.M.Çoçua tarafından yeni bir "Abhaz Alfabeti" yayınlandı.

1909: A.İ. Çukbar ve N.S. Pateypa tarafından "Abhaz kolejleri için Abhazcadil dersleri" kitabının yayınlanması.

1911: Sohum'da 395 küçük işletmenin bulunduğu ve buralarda istihdam edilen işçi sayısının binden fazla olduğu belirlendi.

1912: İlk Abhaz coğrafyacı ve haritacı olan M.L. Çaçba, Rus ordusunda subaylık yaparken değerli bilgiler içeren kapsamlı bir Abhazya haritası (Apsnı akhsaala) çıkardı.

17 Mayıs 1912:Çar II. Nikolay'ın Gagra'ya gelişi.

1913: K.D. Maçavaryan'ın "Abhazya'nın tarihi ve etnografik hazineleri ile Sohum kılavuzu" adındaki kitabının yayınlanması. Maçavaryan'ın verdiği bilgilere göre Abhazya'da 83 bin Abhaz bulunmaktaydı, Samurzakan'da bulunan 38.580 kişiden 33.639'u Abhaz, 3915 kişi ise Gürcü (yani Megrel, İmeretin, Gurialı ve diğ.) idi. Sayım sonucu 26 Türk'de belirlenmişti.

Nisan 1914: Sohum'daki tecrübeli işçi istasyonunda grev yapılması. Bolşeviklerin aktif propaganda çalışmalarına başlamaları.

3 Kasım 1914: Sohum sularında Alman savaş gemisinin görünmesi.

Ekim 1914-Ocak 1915 arası: Sohum halkının şehirden tahliye edilmeleri.

1916: Yayınlanan "Kafkas Takvimi" verilerine göre; Abhazy'a'daki Abhazların sayısı 111.700 kişi olup, bunun 60.429 kişisi hristiyan Abhazlardan, 17.676 kişisi de müslüman Abhazlardan oluşmaktaydı. Samurzakan bölgesinde ise 33.605 Abhaz yaşamaktaydı.

27 Şubat 1917: Rusya'da burjuva-demokratik devriminin zaferi.

10 Mart 1917: Abhazy'a'da istikrar ve düzeni korumak için "Kamu Güvenliği Bölge Komitesi" adı altında geçici bir yerel hükümet kuruldu ve başkanlığına Prens Alexandır Çaçba getirildi. Tataş Marşan ise polis teşkilatının başına atandı.

Nisan 1917: Tarihi Likhni meydanında binlerce kişinin bir araya geldiği ulusal toplantı.

Mayıs 1917: Kafkas Dağlı Halkları I. Kurultayı.

24-27 Mayıs 1917: Abhazy'a Ortodoks kilisesine bağlı din adamlarının Sohum'da düzenledikleri kongre de Abhaz Ulusal Kilisesi'nin oluşturulmasını talep etmeleri. Bu bağlamda M.İ. Tarnaa "Abhaz Kilisesinin Kısa Tarihi" adlı bir broşür yayınladı ve kongre, Abhaz Ulusal Kilisesi'nin tanınması konusunu geçici hükümet ile yeni kurulan Gürcü Katolikliğine ilettiler. Ancak, Abhaz Ulusal Kilisesi'nin kurulumu bir türlü formüle edilemedi.

20 Ekim 1917: Vladikavkaz'da kurulan Güney Doğu Kazak birlikleri Birliği ve Özgür Kafkas Dağlı Halkları Birliği'ne. Abhazy'a'nın da "Dağlılar Birliği" aracılığıyla katılması ve Simon Aşkhatşaa'nın Abhazy'a temsilcisi olması.

8 Kasım 1917 - 15 ağustos 1918: Simon Basariya başkanlığında Abhaz Halk Meclisi'nin (ilk Abhaz parlamentosu'nun) toplanması. 8 Kasım tarihinde düzenlenen ilk oturumda bir "Deklarasyon" yayınlandı ve "Abhaz Halk Konseyi Anayasası" kabul edildi. S.Basaria, A. Şeripov,

M.Tsaguria, M. Tarnaa, D. Alania ve A. Çaçba tarafından hazırlanan anayasa, Abhaz halkının kendi kaderini tayin hakkı mücadelesinin de temel taşı oldu. Toplantıda, Akaki Çxenkeli başkanlığındaki eski Gürcü milletvekilleri, Abhazyanın, Gürcistanın bir parçası olduğunu iddia ederek, Kuzey Kafkasya halklarıyla iletişim kurulması yönündeki adımları engellemeye çalıştılar. Ancak bu çabalar boşa çıktı, Abhazy Halk Meclisi, güney Rusya halkları ve Kafkas Dağlı halkları ile yakın ilişkiler kurulması kararı aldı.

16 Kasım 1917: "Güney-Doğu Birliği, Birleşik Hükümeti" kuruldu.

Kasım 1917: Abhazy, Kaberdey, Adigey, Osetya, Dağıstan, Çeçenistan ve Karaçay-Balkarın katılımıyla Dağlı Hükümetinin kurulması.

Aralık 1917: Abhazyada "Kiaraz" adı altında köylülerden oluşan silahlı grupların ortaya çıkışı.

9 Şubat 1918: Abhaz Halk Konseyi ile Gürcistan Ulusal Konseyi arasında bir anlaşma imzalanması. Anlaşmada şu maddelere öncelik tanındı: 1) Gürcistan, İngur ile Mzımta nehirleri arasında kalan Abhazy topraklarını bir bütün olarak kabul eder. 2) Abhazy ile gelecekteki siyasal ilişkiler, Abhazy Kurucu Meclisince kararlaştırılacaktır.

16–21 Şubat 1918: Abhazyada Sovyet iktidarını kurmak için Efrem Eşba önderliğinde ilk girişimin yapılması.

8 Nisan–17 Mayıs 1918: Abhazyada Sovyet iktidarının kuruluşu için ikinci girişim.

9 Nisan 1918: Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycanın dahil olduğu Transkafkasya Demokratik Federal Cumhuriyetinin kurulması.

11–26 Mayıs 1918: Batumda Abhazy Halk Konseyi heyetinin de katılımı ile uluslararası bir barış konferansının düzenlenmesi. Osmanlı İmparatorluğunun Adalet Bakanı Halil Bey başkanlığındaki konferansa, Transkafkasya Federal

Cumhuriyeti ile (Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan) Kafkas Dağlılar Birliği de katıldılar.Konferansın 11 Mayıs tarihindeki ilk toplantısında, Dağıstan, Çeçen-İnguşetya, Osetya, Karaçay-Balkar, Kabardey, Abhazy ve Adigey'in katılımlarıyla oluşan Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilan edildi ("Dağlı Cumhuriyeti"). Abhazy böylece, Haziran 1864'de elinden alınan devlet organlarına yeniden kavuşmuş oluyordu.

Efrem Eşba

Nestor Lakoba

17 Mayıs 1918: V.Cugelya başkanlığındaki Gürcü muhafızların Sohum'u ele geçirmeleri.

26 Mayıs 1918: Batum konferansında Türk heyetinin isteği ile Transkafkasya Demokratik Federal Cumhuriyeti'nin kuruluşu ilan edildi. Bu bağlamda 26 Mayıs tarihinde Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti, 27 Mayısta Azerbaycan ve 28 Mayısta da Ermenistan Cumhuriyeti kurulmuş oldu.26 Mayıs günü Gürcistan'ın bağımsızlık bildirgesinin kabulü ile zaten

Dağlı Cumhuriyetinin üyelerinden biri olan Abhazya'da bağımsız bir devlet olarak bir kez dahatescil edilmiş oldu.

8 Temmuz 1918: Abhazya Halk Konseyi içerisinde Gürcistan ile "anlaşma" imzalama konusunda çekinceler ortaya çıkması. Anlaşma konusunu yürütmekle R. Kakubaa başkanlığında bir heyet görevlendirildi. Abhazya Halk Konseyi, 10 Temmuzda anlaşma metninin hazırlanmasını kabul etti. Metin, 11Temmuz'da Tiflis'te taraflarca imzalanacaktı ve 8 maddelik anlaşmanın 6. Maddesinde savaş halinde Gürcistan'ın Abhazya'nın içişlerine silahlı müdahalede bulunabileceğine yönelik bir belirsizlik bulunmaktaydı. General Mazniyaşvili bu maddeden yararlanmak istedi. Ancak anlaşma geçici bir karakter taşımakta olup, Abhazya Halk Konseyi tarafından gözden geçirildikten sonra son şeklini alacaktı.

18 Haziran 1918: Gürcistan Savaş Bakanı'nın kararı ile General Mazniyaşvili Abhazyaya Genel Valisi olarak atandı.

19 Haziran 1918: General Mazniev (Mazniyaşvili) komutasındaki Gürcü birliklerinin Abhazyaya'yı işgal etmeleri.

23 Haziran 1918: General Mazniev 1nolu kararnamesiile Abhazyaya'yı genel valilik, kendisini de genel vali olarak ilan etti ve sadece askeri değil tüm siyasi yetkileri de eline aldığını açıkladı.

Temmuz-ağustos 1818: Dağlı Cumhuriyeti Hükümeti adına (T.Çermoyev ve H. Bammat) bu işgal dolayısıyla Gürcistan ve Almanya nezdinde defalarca protestoda bulundu ve "Kafkas Dağlı Cumhuriyetinin ayrılmaz bir parçası" olan Abhazyadaki Gürcü birliklerinin "sivil görevlilerle birlikte derhal geri çekilmesi" uyarısında bulundu.

Haziran-Eylül 1918: Gürcü birliklerine karşı Abhazyada eylemlerin başlaması. Abhazya Halk Konseyi üyeleri Abhaz diasporasına yardım çağrısında bulundu. Bunun üzerine Camalbek Marşan komutasında Türkiye diasporasından gelen kuvvetler 27 Haziran günü Kudrı nehri ağzında A. Çaçba'ya ait

bir yerde karaya çıktılar. Ancak gelen bu yardım nedeniyle Gürcü işgal birliklerinin Abhaz köylerine saldırıları daha da yoğunlaştı.

26 Haziran 1918: Rusya'daki iç savaş dolayısıyla ortaya çıkan askeri-siyasi karmaşadan faydalanan General Mazniev, Tuapse'ye kadar olan Karadeniz kıyılarını kolayca ele geçirdi.

15 Ağustos 1918: Abhaz diasporasından gelen gönüllülerle Gürcü işgalcilerin Muk kilisesi civarındaki savaşmaları. Gürcü hükümeti aynı gün Abhazyaya Halk Konseyini lağvetti. Milletvekilleri ise Gürcistan'ın Abhazyaya politikasına destek vermediler ve Gürcü yetkililer tarafından "isyancı hareketi" organize etmekle suçlandılar. Bu şekilde "hükümet karşıtı" olmakla suçlanan: Simon Basariya, Alexandır Çaçba, Tataş Marşan, Takua Tcücba, Kegua Kiut, Hakı Ayüdzba, Habica Aşuba ve diğerleri aranmaya başlandı ve çeşitli toplantılarda Gürcü saldırganlığını kınayan saygın yaşlılardan çok sayıda kişi tutuklandı.

25 Eylül 1918: Abhaz heyetinin General M.V. Alekseev ile Ekaterinodar (Krasnodar) kentinde görüşmelerde bulunması.

9 Ekim 1918: Abhaz Halk Konseyi'nin ikinci toplantısında da, 15 Ağustos günü düzenlenen ilk toplantıdaki sorunların aynen gündeme getirilmesi üzerine Gürcistanla olan ihtilaf daha da büyüdü ve Gürcistan Hükümeti AHK'ni dağıtmak amacıyla 10 Ekim günü bazı Abhaz milletvekillerini Türk yanlısı olmakla suçlayarak tutukladı. Tutuklanan 16 kişi arasında S. Aşxatsaa, İ. Maan, G. Tumanov, D. Alania, G. Acamov, V. Çaçba ve M. Şlatteer gibi ünlü politik figürler de bulunmaktaydı. Tutuklananlar Tiflis'teki Metex kalesine hapsedildiler.

5 Aralık 1918: Müttefik orduları komutanı İngiliz General Thomson, Gürcistan yönetimine yazdığı bir mektupla tutuklu bulunan Abhazların serbest bırakılmalarını istedi. (Bu dönemde Almanya I. Dünya Savaşı'nda yenilmiş olduğundan

Gürcistan topraklarını terk etmişti) Gürcü yetkililer, bu isteği yerine getirmek zorunda kaldılar.

1919: Mustafa Bütbay tarafından "Çerqes Elifbe-Apışşuele" adı altında Latin esaslı Abhazca alfabenin yayınlanması.

Ocak 1919: Gönüllü Ordusu komutanı General Denikin'in Gagra'ya bir saldırı başlatması. Gürcü yetkililerle yapılan görüşmelerde Sohum bölgesinin (yani Abhazya'nın tamamının) tarafsızlaştırılması gündeme getirildi. General Denikin, Gürcü askerlerinin İngur nehri ötesine çekilerek, bölgede düzenin sağlanması görevinin Abhaz yetkililere devredilmesini talep etti.

27 Şubat 1919: Dirmit Gulia, ilk Abhazca gazete olan "Apsnı" gazetesini yayınlamaya başladı.

18 Mart 1919–Mart1921 arası: Abhazya Halk Konseyi 3.toplantısı çeşitli değişikliklerle başladı. Gürcü yetkililerin emriyle, Konsey'e seçilecek olan milletvekillerinin Abhazya sakinlerinden olma şartı kaldırıldı ve Gürcistan'da yaşayanların da üye olabileceği kabul edildi.Bu şekilde seçimleri yapılan Konseydeki 40 milletvekilinden 27'si Gürcü hükümetinin politikaları doğrultusunda hareket edince, 20 Mart 1919 tarihinde "Abhazya özerklik sözleşmesi" kabul edildi. Ancak ülkenin işgal altında bulunması nedeniyle bu kararın hiçbir yasal dayanağı bulunmamaktaydı.

Ocak 1920: AHK'nin bilgisi dışında Olağanüstü Askeri Mahkeme kuruldu ve bu mahkeme tarafından bir kaç ay içinde 20 kişinin kurşuna dizildi. Ayrıca 129 kişi hakkında da yargılama başlatılmıştı.

7 Mayıs 1920: Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti ile Sovyet Rusya arasında Anlaşma imzalanması. Ancak Gürcü işgali eskisi gibi devam ettiğinden, Abhazya konusuna hiç bir açıklık getirilemedi.

Ocak 1921: Merkez Devrim Komitesi Kafkasya Bürosu tarafından Abhazyada silahlı bir ayaklanma hazırlığına başlanması kararı.

17 Şubat 1921: E. Eşba başkanlığında N.Lakoba ve N.Akırtaa, Abhaz Devrim Komitesi'ni kurdular.

20 Şubat 1921: Abhazy Devrim Komitesi, Abhaz halkına Sovyet iktidarı için mücadele çağrısında bulundu. Abhaz milis güçlerinden olan "Kiaraz" Kızıl Ordu birlikleriyle ortaklaşa Gürcü hükümetinin düzenli ordusuna karşı Psou nehri hattında bir saldırı başlattı. Abhaz halkı, Gürcü işgalinden kurtulmak için Kızıl Ordu'yu ve bolşevikleri bir fırsat olarak görmekteydi.

21 Şubat 1921: Gürcistan Kurucu Meclisi'nin "Özerk Abhazy Yönetmeliği" tasarısını kabul etmesi. Ancak bu kararın Abhazy açısından yasal bir dayanağı bulunmamaktaydı. Zira işgal altındaydı ve 1920 baharında yapılan Gürcistan Kurucu Meclis seçimlerini de Abhazlar boykot etmişlerdi.

21 Şubat 1921: "Abhazyada İşçinin sesi" gazetesinin yayın hayatına başlaması. Bu gazete 9 Ekim 1924 tarihinde "Abhazyada Emek", 4 Aralık 1926 tarihinde ise "Sovyet Abhazyası" adını aldı.

22 Şubat 1921: Gagra'da sovyet yönetiminin oluşturulması.

25 Şubat 1921: Likhni'da Sovyet yönetiminin oluşturulması.

25 Şubat 1921: Gürcistanda Sovyet yönetimi.

26 Şubat 1921: Gudauta'da sovyet yönetimi oluşturuldu.

2 Mart 1921: Gürcü işgal birlikleri Sohum'dan atıldı.

4 Mart 1921: Sovyet yönetimi Sohum'da zaferini ilan etti.

6 Mart 1921: Oçamçıra'da Sovyet yönetimi kuruldu.

8 Mart 1921: Gal'da Sovyet yönetimi oluştu.

10 Mart 1921: Abhazy Devrim Komitesi Lenin'e bir telgraf çekerek Abhazy topraklarında Sovyet iktidarının zaferini ilan etti.

15 Mart 1921: Abhazy Sovyet Sendikasının kurulması.

25 Mart 1921: Abhazya Devrim Komitesi sanayi tesislerinin millileştirilmesini kararlaştırdı.

26 Mart 1921: "Rusya Halklarının Hakları Bildirgesi" çerçevesinde Abhazya Devrim Komitesi Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin kuruluşunu ilan etmeye karar verdi. Abhazya liderleri aynı gün, Lenin ve Kafkas Bürosu sekreteri Orjonikidze'ye Sovyet Abhazya'nın Rusya Halkları Federasyonu'na girmesi gerektiğini iletiler.

28-29 Mart 1921: Batum'daki S. Orjonikidze S. Kavtaradze, E.Şba, N.Lakoba ve çok sayıda ileri gelenin katıldığı toplantıda da Abhaz liderliğinin bu kararı onaylandı ve Abhaz Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin kuruluşu kabul edilerek, "Abhazya'daki Sovyet hükümetinin ve KomünistPartisinin yapılanması" hakkında ek bir karar daha alındı.

31 Mart 1921: Abhazya Devrim Komitesi, Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin oluşumu ile ilgili deklarasyonu kabul etti. Karar. Lenin'e ve diğer sovyet cumhuriyetlerine iletildi.

31 Mart 1921–17 Şubat 1922: Bağımsız Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti.

Mart 1921–Şubat 1922: Abhazya'nın en yüksek yönetim organı Abhazya Devrim Komitesi olarak kaldı.Devrim Komitesi'nin başında E. Şba (Başkan), N.Lakoba ve N. Akırtaa bulunmaktaydılar. Kırsal kesim de dahil olmak üzere tüm yerleşim birimlerinde devrimci komiteler oluşturuldu. Abhazya Devrim Komitesi, ilgili departmanlar ve yönetim birimleri ile ülkeyi yönetmeye başladı.Seçimlerden sonra ise devrimci komitelerin fonksiyonları Sovyetlere geçti. Cumhuriyetin en yüksek yönetim organı "Sovyetler Kongresi" oldu ve Kongreler arasında görev yapan Merkez Yürütme Kurulu ise yürütme gücünü Halk Komiserleri Konseyi vasıtasıyla icra etti.

19 Nisan 1921: Rus Telgraf Ajansı'nın Abhazya şubesinin oluşturulması.

19 Nisan 1921: Abhazya Devrim Komitesi, Halk Komiserliği yeniden yapılandırdı.

20 Nisan 1921: Apsnı Qapş (Kızıl Abhazya) gazetesinin yayın hayatına başlaması.

25 Nisan 1921: Kızıl Ordu birliklerinin Abhazya'da da oluşturulmaya başlanması.

30 Nisan 1921: Abhazya Devrim Komitesi'nin özel mülklerin devletleştirilmesi ve devlet çiftliklerinin oluşturulması kararını alması.

1 Mayıs 1921: Sohum'da ilk çocuk yuvasının açılması.

21 Mayıs 1921: Gürcistan Devrim Komitesi, Abhazya SSC'nin bağımsızlık bildirgesi'ni kabul etti. Bununla birlikte, bildirgenin kabulünden bir buçuk ay kadar sonra, Stalin'in ve çevresinin başlattıkları siyasi kulislerle, Abhazya SSC'nin açıkça mali ve ekonomik bir abluka altına alınıp, bağımsızlığının önlenmesi çalışmalarına girildi.

Haziran 1921: D.Gulia öncülüğünde Sohum'da amatör bir Abhaz tiyatro topluluğu kuruldu.

5 Haziran 1921: Stalin, Orjonikidze, Kirov, Makharadze, Orakhelaşvili, Nazaretyan, Myasnikov, Figatner ve E.Şeba'nın katılımıyla düzenlenen Kafkas Bürosu genel kurul toplantısında "Abhazya'nın durumu" tartışıldı ve Efrem Eşba'nın itirazlarına rağmen Abhazya'nın özerk bir birim olarak Gürcistan'la birleşmesi yönünde karar alındı.

4 Temmuz 1921: Sohum Merkez Halk Kütüphanesi'nin hizmete girmesi.

7 Temmuz 1921: Abhazya Sendikalarının ilk Kongresi.

13 Temmuz 1921: Abhazya'daki bankaların millileştirilmeleri.

10 Ekim 1921: Sohum Pedagoji ve Endüstri Koleji açıldı.

15 Ekim 1921: Parti Bürosu ve Abhazya Devrim Komitesi toplantısında Abhazya ve Gürcistan arasındaki ilişkilerin resmi

bir anlaşmayla yürütülmesine karar verildi. Antlaşma metni için kurulan komisyoda Ş. Eliava, E.Eşba ve diğerleri görev aldı.

14 Kasım 1921: E.Eşba'nın Kafkasya Büro Merkez Komitesine bir mektup göndererek, Abhazyanın Gürcistan ile bir anlaşma imzalayarak Transkafkasya Federasyonu'na dördüncü bir cumhuriyet olarak doğrudan katılımını talep etmesi.

16 Kasım 1921: Kafkasya Büro Merkez Komitesi, E.Eşba'ya Abhazyaya için, ya Gürcistan'la bir anlaşma temelinde birleşmeyi, ya da Rusya SSC'ne otonom olarak katılmayı önerdi. Bunun üzerine başka seçeneği kalmayan Abhaz liderliği de Gürcistan'la anlaşmalı bir birliğe razı olmak zorunda kaldı.

16 Aralık 1921: Abhazyaya SSC ile Gürcü SSC arasında "askeri, siyasi, mali ve ekonomik birlik" kapsamında bir ittifak antlaşmasının imzalanması.

17 Aralık 1921: İşçi ve köylülerden oluşan bir Polis yapılanmasına ilişkin Abhazyaya Devrim Komitesi Kararı.

6 Ocak 1922: Açlık sınırındaki Volga bölgesinden 100 çocuğun bakım için Abhazyaya getirilmesi.

7-12 Ocak 1922: Abhaz Bolşeviklerinin ilk genel kurulu. Stalin, Orjonikidze ve diğerlerinin yoğun baskıları sonucunda Abhazyaya Parti Örgütü, Gürcistan Komünist Partisi'ne tabi oldu.

3 Şubat 1922: İşçi ve kızılordu üyelerinin ilk kez Sohum Kent Konseyi'ne seçilmeleri.

10-17 Şubat 1922: Abhazyada I.Sovyetler Kongresi ile yeni kamu otoritelerinin oluşumu: E.Eşba (1893 - 1939) Merkez Yürütme Kurulunun ilk başkanı oldu. Halk Komiserleri Konseyi başkanlığına ise N.Lakoba (1893 - 1936) getirildi.

17 Şubat 1922: Abhazyaya SSC Sovyetleri I.Kongresi, Abhazyaya ile Gürcistan arasındaki birlik anlaşmasını onayladı.

- Şubat 1922–Şubat 1931 arası:** Antlaşma tabanlı Abhazya SSC.
- 10 Haziran 1922:** Abhazya Merkez İstatistik biriminin oluşturulması.
- 1922:** Samson Çanba'nın yazdığı ilk Abhaz tiyatro oyunu "Mahacı" Gagra'da sahnelendi.
- 26 Ağustos 1922:** Abhaz Bilim Derneği'nin oluşturulması. Dernek, 1923 yılından itibaren "Bülten" dergisini, 1925 yılından sonra ise tüm çalışmaları bir araya getiren "İzvestia" dergisini periyodik olarak yayınladı.
- 30 Aralık 1922:** Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Kongresi. RSSFC, Ukrayna SSC, Beyaz Rusya SSC ve Transkafkasya Federasyonu SSC arasında birlik antlaşması imzalanması. Abhazya SSC adına Transkafkasya Federasyonu'nun bir parçası olan Gürcistan ile arasındaki ittifak antlaşması uyarınca N.Akırtaa'da, anlaşmaya imza koydu.
- 1923:** Simon Basariya tarafından ansiklopedik bir karakter taşıyan "Coğrafya, Etnografya ve Ekonomik ilişkiler bakımından Abhazya" adındaki çalışmanın yayınlanması.
- 19 Mart 1923:** Eski Dağlı okulunun adının değiştirilerek Nestor Lakoba Abhaz okulu haline dönüştürülmesi.
- 1 Haziran 1923:** Abhaz SSC Yüksek Mahkemesi'nin kuruluşu.
- 31 Ocak 1924:** SSCB II. Kongresinde SSCB Anayasasının kabul edilmesi.
- 24 Temmuz 1924:** Doğal ve kültürel varlıkların korunmasına ilişkin Abhaz SSC Merkez Yürütme Kurulu Kararı.
- 24 Kasım 1924:** Abhazya SSC MYK. Devlet armasını ve bayrağını kabul etti.
- 1924 – 1925:** Medeni, arazi ve orman konuları ile ilgili olarak hazırlanan ceza kanunu yürürlüğe girdi.
- 1925:** Dirmit Guliya'nın "Abhazya Tarihi" adı altındaki bilimsel çalışması Tiflis'te yayımlandı.

1 Nisan 1925: Abhazya SSC Sovyetleri III. Kongresinde Abhazya Anayasasının benimsenmesi. Anayasasının 5. maddesi Abhazya'yı egemen bir devlet olarak tanımlıyor ve olursa olsun kendi topraklarında başka bir otoriteyi devlet gücü olarak tanımadığını vurguluyordu.

1 Eylül 1925: Sohum Devlet Yatılı Okulu açıldı.

11 Ekim 1925: Akademisyen N. Marr'ın inisiyatifiyle Sohum'da Abhaz dili ve edebiyatı Akademisi oluşturuldu. 26 Mayıs 1926 tarihindeki Abhazya Halk Komiserleri toplantısında Akademi'nin tüzüğü onayladı ve başkanlığına da Çoçua ile Gulia getirildi. Akademinin ana faaliyetleri, dil, kültür ve Abhaz yaşam biçimi araştırmalarına yönelikti.

1925 – 1926: Prof. A.S. Başkirov, M.M. İvaşenko, V.İ. Strajeva ve A.L. Lukin gözetiminde Abhazya'da arkeolojik araştırmalar.

9 Şubat 1926: Pitsunda'daki çam ormanı rezervinin koruma altına alınması.

27 Ekim 1926: Abhazya Merkez Yürütme Kurulunun III. Oturumu. Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Anayasasında değişiklikler. IV. maddedeki egemenlik hakları daha da güçlendirildi. V. maddeye ise "Abhazya SSC toprakları halkın rızası olmadan değiştirilemez" fıkrası eklendi.

10 Kasım 1926: Gudauta ve Oçamçıra'nın kent yapılanmalarının oluşturulması.

17 Aralık 1926: SSCB'de nüfus sayımının yapılması. Resmi verilere göre, Abhazya'da 212.000 kişi bulunuyor. Bunlar arasında: Abhazlar 55.900, Gürcüler 67,500 (Gürcü 19.900, Megrel 41.100, Swan 6600 olarak), Ruslar 20.500, Ermeniler 30.000, Yunanlılar 27.100, diğerleri ise 11.000 kişi. Yine bu verilere göre: Abhazya'da yaşayan 55.918 Abhaz arasında 8.755 kişisi Kartvel dillerini (ağırlıklı olarak da Megrelceyi) anadili olarak kabul etmiş bulunuyor. Abhazya'da anadilini

bilen Abhazların sayısı 47.053 kişi olarak belirlendi. Bu sonuç, Abhazlar arasında dil asimilasyonun açık bir kanıtı idi.

7 Mart 1927: Abhazya Sovyetlerinin IV. Kongresi, Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti egemenlik haklarını garanti altına alan ve Gürcistan ile arasındaki sözleşme ilişkisini düzenleyen II. Abhaz Anayasasını kabul etti.

4 Nisan 1927: Gürcistan SSC anayasasının kabulü. Bu anayasanın en önemli özelliği "Abhazya SSC ile anlaşma" başlığı altındaki özel bölümde "...Abhazya SSC bu özel antlaşma çerçevesinde Gürcistan SSC'ne ve dolayısıyla da Transkafkasya Federasyonu'na girer" Maddesini içermesiydi. Abhazya'da ki yönetim organları bu anayasaya uygun şekilde ve aynı zamanda Abhazya SSC Anayasasına göre oluşturuldu. Ancak bu durumda Abhazya Komünist Partisi örgütü, Gürcistan Komünist Partisi'ne bağımlı olacaktı. Bununla birlikte Abhazya makamları, Abhazya topraklarında kendi yasalarını koyabileceklerdi.

Şubat 1928.—Abhaz şiir almanağı olan "Etcüatcaa" ilk sayısını yayınladı.

1 Eylül 1928: Tiflis'in baskısı ile Sohum'da Gürcü Pedagoji Koleji'nin açılması.

Ocak 1929: Pilenkovsko bölgesinin (Begerepsta ve Psou nehirleri arasında bulunan) Abhazya'ya dahil edilmesi.

Şubat 1929: Gudauta, Oçamçıra ve Gagra'da belediye meclislerinin oluşturulması.

17 Şubat 1929: Abhaz Devlet Drama Tiyatrosu'nun kurulması.

15 Mart 1929: Abhazya SSC Merkez Arşivi kuruldu.

21 Mart 1930: SSCB çalışma ve güvenlik sovyeti, Tkuarchal kömür havzası ile ilgili bir kararı kabul etti.

17 Nisan 1930: Abhaz SSC Merkez Komitesi kendi oturumunda. Tiflis'in ısrarıyla Abhazya Halk Konseyi'ni ortadan kaldırmak zorunda kaldı. Konseyin fonksiyonları ise Abhazya Parti Merkez Komitesine geçti. Oturumda ayrıca 16

Aralık 1921 tarihinde Abhazya ve Gürcistan arasında imzalanan anlaşma yeniden göndeme geldi ve iki cumhuriyetin birleşmesine referans veren madde dışlanarak, "Anlaşmalı Cumhuriyet" ifadesi "özerk cumhuriyet" olarak değiştirildi.

28 Mayıs 1930: Abhaz Dili ve Edebiyatı Akademisi bünyesinde Abhaz Dili ve Edebiyatı Enstitüsü kuruldu. Bu enstitü 5 Ağustos 1931 tarihinde Abhaz Araştırmaları Enstitüsü adını almıştır. Enstitü üyeleri, Abhaz dili, folklorü, tarihi ve etnografyası üzerine çalışmalarda bulundu.

14 ağustos 1930.—SSCB ölçeğinde parasız ve zorunlu ilköğretime başlanması.

28 Ağustos 1930: Abhazya SSC MYK tarafından ilçe yapılanmalarının yeniden düzenlenmesi.

2 Eylül 1930: Abhazya devlet basımevinin kurulması.

15 Eylül 1930: K. Dzidzaria, K. Kovaç ve O. Dimitriadi'nin insiyatifleriyle Abhazya Devlet Müzik Koleji'nin açılması. Koleji bünyesinde; etnografik grup, yaylı sazlar grubu, erkek vokal grubu ve bando takımı da oluşturuldu.

1930: Tkuarchal kentine, kömür madeni açılması için 30 milyon ruble tahsis edildi. Rusya, Ukrayna ve Sovyetler Birliği'nin diğer cumhuriyetlerinden işçiler çalışmak için Abhazya'ya geldiler.

1 Ocak 1931: Sohum Sağlık Koleji'nin açılması.

11 şubat 1931: Tiflis ve Moskova baskısı altında kalan Abhazya Sovyetleri VI. Kongresi, Abhazya SSC'nin anlaşmalı konumunu özerk cumhuriyet olarak değiştirdi.

31 Şubat 1931: Gürcü Sovyetleri VI. Kongresi "Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Özerk Cumhuriyet olarak Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne katılımını" öngören bir kararı kabul etti.

18-28 Şubat 1931: Abhaz Ulusal Toplantısı yaklaşık 20.000 kişinin katılımı ile Gudauta'nın Düripş köyünde gerçekleşti.

Toplantıda Abhazyaya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin statüsünün değiştirilerek ortadan kaldırılması protesto edildi.

29 Nisan 1931: SSCB'de ilk deneysel televizyon yayınlarının başlaması.

1 Eylül 1931: Sohum'da Ermeni ve Rum Pedagoji Kolejinin açılması.

11 Ekim 1931: SSCB genelinde özel ticaretin tamamen ortadan kaldırılması.

17 Aralık 1931: Kudrı (Kodor) bölgesinin adı Oçamçıra olarak değiştirildi.

Nisan 1932: N.A. Lakoba Sohum Devlet Pedagoji Enstitüsü'nün açılması. Akademisinin ilk yılında, enstitü bünyesinde; Matematik ve Fizik, kimya ve biyoloji, sosyal ve edebiyat, olmak üzere üç ayrı fakülte bulunmaktaydı.

30 Nisan 1932: Abhazyaya Radyosunun yayına başlaması.

11 Ekim 1932: Abhazyaya yazarları kurucular kurulu kongresinde, Abhazyaya Sovyet Yazarlar Birliği oluşturuldu.

1932: Sohum Abhazyaya Drama Stüdyosu'nun oluşturulması.

27 Aralık 1932: İç pasaport (kimlik) verilmesine yeniden başlanması (devrimden sonra iptal edilmişti). Ancak kolhozlarda çalışan çiftçilere pasaport verilmiyordu.

6 Mart 1933: Abhazyaya ÖSSC. Merkezi arşivi yönetimi oluşturuldu.

1 Nisan 1933: K. Kovaç yönetiminde Devlet Senfoni Orkestrası kuruldu.

Nisan 1933: Apsnı Qapş (Kızıl Abhazyaya) dergisinin ilk sayısının çıkması. Bu yayın daha sonra "Edebiyat dergisi" adını aldı.

8 Haziran 1934: Vatana ihanet yasasında değişiklik. (ölüm cezasında aile üyelerinin de sorumlu tutulmaya başlanması)

19 Temmuz 1934: Gal köyünün şehre dönüştürülmesi.

7 Nisan 1935: SSCB Merkez Komitesi kararıyla "Çocuk suçlarıyla mücadele" kapsamında 12 yaş gurubu çocuklar için de kurşuna dizilme cezasının kabul edilmesi.

Mayıs 1935: Tkuarçal'da ilk madenin devreye girmesi ve Tkuarçal kentinin Abhazya'nın endüstri merkezi haline gelmesi.

1935: Abhazya'da kolhoz hareketinin kırılması.

Eylül 1935: Sohum sanat okulunun açılması, okul 1937 yılında yeniden yapılandırılarak sanat koleji adını aldı.

1935: SSCB Halk Komiserliği'nin gönderdiği telgraf ofisleri listesinde Abhazyadaki iki yerleşim birimi olan; Psıdza ile Gagra'nın isimlerinin gürcüce olarak değişime tabi tutulup, Axali Afon ve Axali Gagra olarak yer alması. Bu durum Gürcülerin Tiflis'in insiyatifi ile Abhazya'da başlattıkları "Toponomik Reform" alanındaki ilk adımlarıydı. Aynı yıl, SSCB Merkez Yürütme Komitesi'ne hitaben yazılan bir raporla yeni değişim istemleri sözkonusu olunca Abhazya Merkez Yürütme Komitesi Başkanı Lakoba, bu istemler için "yanlış" ve "temelsiz" bulduğunu şerhini düşecekti.

9 Haziran 1935: Yurt dışına kaçanlara ölüm cezası uygulaması.

29 Ekim 1935: Sosyal nedenler gerekçesiyle üniversitelere girişteki kısıtlamaların kaldırılması.

11 Nisan 1936: Abhazya Devrim Komitesi'nin ilk başkanı E.Şeba'nın Moskova'daki dairesinde tutuklanması.

16 Ağustos 1936: SSCB Merkez Yürütme Kurulunun, "Yerleşim isimlerinin doğru yazılması" kararı uyarınca Abhazya'daki kent isimlerinden Sohum'un "Sohumi", Tkuarçal'ın "Tkavrçeli" ve Oçamçıra'nın da "Oçamçiri" olarak değiştirilmesi. Bu değişiklikler daha sonraları Abhazya'da yerde bulunan taşların bile isimlerini toptan değiştirmeyi hedefleyen uygulamanın ilk adımıydı. 1936-1953 yılları arasında Gürcü yönetiminin kararı ile Abhazya'da 150'den fazla yerleşim yerinin Abhazca isimleri değiştirildi ve buralara Gürcüce isimler verildi. Diğer yerleşim birimlerinin isimleri ise Gürcü dili transkripsiyonuna dayandırılarak değiştirildi. Bu

yıllar arasında Gürcistan SSC topraklarında 500 yerleşim yeri yeni isimler almış olup, bunların 318'isadece Abhazya'daki birimlere ait isimlerdi.

5 Aralık 1936: VIII. Olağanüstü Sovyetler Kongresi SSCB'nin yeni Anayasasını kabul etti.

27 Aralık 1936: 43 yaşındaki Abhaz lider, Abhazya Merkez Yürütme Kurulu Başkanı N.A.Lakoba Tiflis'te Lavrenti Beria'nın evindeki yemekte zehirlendi. 28 Aralık sabahı Lakoba'nın öldüğü açıklandı.

6 Ocak 1937: SSCB genelinde nüfus sayımı. Nüfus Sayımı verileri Stalin'in kişisel talimatı ile gizlendi.

Ocak 1937: Abhazya'daki kollektif çiftliklerin % 74,1'i birleştirildi. Abhazya'daki kollektivizasyon hareketinin, halkın sosyo-ekonomik, kültürel ve tarihsel özellikleri nedeniyle kendine has bir yapısı bulunmaktaydı ve bu yüzden Abhazya'daki kollektivizasyon Rusya'da olduğundan daha yavaş bir hızla gerçekleştiriliyordu.

17 Mart 1937: SSCB tarafından, "çiftçilerin idarenin izni olmadan çiftliklerini terketmelerini yasaklayan" kanunun kabul edilmesi.

Mayıs 1937: Abhazya Parti Konferansının "Abhaz alfabesinde Latin grafiğin terkedilerek Gürcü harflerine geçilmesi" kararını alması.

2 Ağustos 1937: Abhazya Sovyetleri VIII. Olağanüstü Kongresinde Abhazya ÖSSC Anayasası'nın kabul edilmesi.

5 Eylül 1937: Abhazlara uygulanan asimilasyon politikasında aktif bir rol oynayan Gürcü gazetesi "Sabçota Aphazeti" ("Sovyet Abhazya") ilk sayısını yayınladı.

1937 Sonbaharı: Batı Gürcistan'dan Abhazya'ya kitlesel göç hareketinin başlatılması. Bu göçmen politikası ikisi de Gürcü komünisti olan Stalin'in desteği ile Beria tarafından yürütülmekteydi. Süreç, sömürgeci bir karakter taşımakta

olup, ülkenin otokton halkı Abhazları asimile etmeyi hedefliyordu.

1937 – 1938: Abhazya'da kitlesel baskılar. Tüm Abhaz siyasi liderlerinin ve entelektüellerinin neredeyse tamamının ortadan kaldırılması. Örneğin, Ocak 1935 tarihindeki Sovyetler VII. Kongresi'ne 185 üye ve 49 aday seçilirken, 30 Temmuz 1937 tarihinde ise sadece 41 üye kongreye katılabılmıştı. Diğer üyeler ise "Karşı-devrimci" ve "halk düşmanı" olarak yok edilmişlerdi. Abhazya Savcılığının verilerine göre sadece Temmuz 1937 ile Ekim 1938 tarihleri arasında 2186 kişi tutuklanmış ve bunlardan 794 kişisi "halk düşmanı" olarak derhal kurşuna dizilmişti. 1937-1941 yılları arasındaki dönemde idam edilenlerin sayısı ise yaklaşık 3.000 kişi kadardı.

30 Ekim–3 Kasım 1937: Abhaz Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesinde Abhaz halkının önde gelen devlet adamlarından olan: V.D. Lakoba, M.A. Lakoba, K.P. İnal-İPA, V.K. Ladaria, M.İ. Çalmaz, D.İ. Cergenya, S.S. Turkiye, P.A. Seyisyan, S.E. Ebnjou, A.F. Engelov ile ilgili davanın görüşülmeye başlanması. Mahkeme, bu isimlerin tamamını "halk düşmanı" olarak suçladı ve kurşuna dizilerek öldürülmelerine hükmetti. Bunların dışında kalan M.İ. Kışmariya, X.P. Çanba ve K.D. Axuba'ya ise 20, 15 ve 10 yıl ağır hapis cezası verildi. Gürcü güvenlik görevlileri fabrikasyon kovuşturmalar ve mahkûmiyetlerle Abhaz halkının öncülerini fiziksel tehdit ve imha altına almıştı. Bu karanlık aylar içerisinde Abhazya içinde ve dışında tanınan birçok kişi hunharca katledildi:

31 Ekim 1937: Nestor Lakoba'nın 15 yaşındaki oğlu Rauf'un, Lavrenti Beria'nın özel talimatıyla tutuklanması.

1937 sonu–1 Ocak 1940: Abhazya'da yeni kollektif çiftliklerin organize edildilmesi. Bu amaçla 7 iskân bölgesinde 990 ev inşa edildi ve Gürcistan'ın çeşitli bölgelerinden getirilen 609

çiğçi aile buralara yerleştirildi. Evlerin yapımı ve özel yerleşim alanlarının sağlanması için ise 12.489.500 ruble harcandı.

10 Mart 1938: SSCB genelinde düzenli televizyon yayınlarının başlaması.

1 Haziran 1938: Tiflis ve Sohum arasında düzenli tren seferlerinin başlatılması.

25 Haziran 1938: Abhazya Tarımsal Halk Komiserliği içerisinde kolonizasyon özel bir bölümünün organize edilmesi.

28 Ağustos 1938: Sohum Şehir Kütüphanesi Cumhuriyet Kütüphanesi olarak yeniden düzenlendi.

24 Kasım 1938: N.Yejov'un görevden alınarak SSCB İçişleri Halk Komiseri olarak Beria'nın atanması.

Aralık 1938: Tkuarçal Enerji Santrali'nin ilk bölümünün devreye girmesi. Daha sonra Sohum Hidroelektrik Santrali'nin de inşaatına başladı.

1938: Parti organlarının kararına dayanarak, uygulanan kanunsuzluklar ve devlet terörü çerçevesinde Abhazca için kullanılan Latin alfabesinin Gürcü alfabesiyle değiştirilmesi. Gürcü alfabesinin Abhazlara zorla dayatılması, Abhaz kültür ve ulusal varlığının geleceği açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktaydı. Bu adım, yerli halkın anadilini yok etme planının henüz başlangıcı idi. Gürcü alfabesine geçiş, sonradan yararlanılan argümanlardan biri oldu ve Abhaz okullarında çocuklara gürcüce eğitim de verilmeye başlandı.

17 Ocak 1939: Yeni nüfus sayımı sonuçlarına göre 1926 yılındaki sayımdan farklı olarak Abhazya'daki nüfusun etnik kompozisyonu büyük ölçüde değişmiş bulunmaktaydı. Sayım sonuçlarına göre; Abhaz nüfusu sadece 300 kişi artarken. (1926 - 55.900, 1939 - 56.200). Aynı dönem için önemli ölçüde Rus, Ermeni ve Rum nüfusu artmıştı. Örneğin Ruslar yaklaşık 40.000 kişi artmışlardı (1926 - 20.500, 1939-60.200). Ermeni nüfusundaki artış 20.000 idi. (1926 - 30.000. 1939 -

49.700). Yunanlılar ise 7.000 kişi artmışlardı (1926 - 27,100. 1939-34.600).1939 sayımında 1886-1897 ve 1926 sayımında yapıldığı gibi Megreller ve Swanlar ayrı kaydedilmeyip tamamı "Gürcü" sayılmışlardı. Buna göre Gürcüler; 1926 yılında 67.500 kişilik bir nüfusa sahipken, 1939 yılında 91.900 kişiye ulaşmışlardı.

Ocak 1939: Abhazya Ressamlar Birliği kuruldu.

27 Mayıs 1939: SSCB Merkez Komitesi ve Halk Komiserleri Kurulu Kararı ile geniş ölçekli yeni bir yerleşim politikasının kabulü. Bu kararla, Gürcistan'dan Abhazya'ya yöneltilen aktif köylü göçünden iki yıl sonra yeni bir göç süreci daha başlatılmış oluyordu.

1 Eylül 1939: Almanya'nın Polonya'yı işgali vell. Dünya savaşı'nın başlaması.

14 Eylül 1939: Komünist Partisi Merkez Komitesive SSCB Halk Komiserleri'nin "SSCB İskân Bakanlığı'nın örgütsel sorunları" belgesi temelinde yeniden yerleşim bölüm ve ofislerinin oluşturulması. Yeni göç süreci, Gürcistan SSC Halk Komiserliği ile Abhazya ÖSSC Halk Komiserliğine bağlı olarak yürütülecekti.

25 Ekim 1939: GSSC Halk Komiserliği "Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti tarafından 1940 yılı tarımsal iskân taslak planı" adı altında bir kararı kabul etti. Gürcistan Hükümeti, Abhazya ÖSSC topraklarındaki yeniden yerleşim ofisinin, 700 konutluk bir inşaat planını da onayladı. Bu plan çerçevesinde yeniden yerleşim organizasyonuna 28.900.000 ruble tahsis edildi. Ayrıca yeni yerleşimlerin kapsamını daha da genişletmek için mevcut kollektif çiftliklerde bulunan eski yerleşimcilerden faydalanma yoluna da gidildi ve bu sayede eski yerleşim birimlerine yenileri eklendi.

1939: Abhazya Devrim Komitesi ilk Başkanı Efrem Eşba'nın kurşuna dizilmesi kararı. Ancak 1956 yılında toplanan Sovyetler BirliğiYargıtayı Eşba hakkındaki dosyayı yeniden ele

aldı ve beraatine karar verdi. Böylece SSCBKP Parti Kontrol Komitesi (ölümünden sonra) Efrem Eşba'nın itibarını iade etmiş oldu.

15 Nisan 1941: Abhazya Devlet Filarmonisi kuruldu.

22 Haziran 1941: Sovyetlerin II.Dünya savaşına girmeleri.

28 Haziran 1941: Soçi'den Gagra'ya ilk yolcu treninin gelişi.

27–28 Temmuz 1941: "Abhaz çocukları" dosyası kapsamında Abhazya'nın eski liderlerinin oğullarından olan Rauf, Nikolay ve Tengiz Lakoba ile Nikolay İnal-İpa'nın kurşuna dizilmeleri.

13–18 Kasım 1941: Sohum'daki NKVD (içişleri bakanlığı) binasındaki Gürcistan SSC NKVD Askeri Mahkemesi oturumunda, 7544 nolu "Gudautalılar dosyası" adı verilen "dava" görülmeye başlandı. Tarafların alınmadığı ve kapalı kapılar ardında düzenlenen mahkeme sonucunda sanıklar, mal varlıklarına el konularak, kurşuna dizilmeye mahkûm edildiler. Bu cezaya çarptırılan Abhazya'nın saygın insanları arasında: Z.İ.Kobaxia, Z.V.Agrba, V.M. Maan, V.D. Pateipa, N.S. Pateipa, M.İ. Tarnaa, T.V. Maan, K.A. Gabliya ve S.G. Dbar bulunmaktaydı.

Ocak 1942: Sohum Tersanesinin çalışmaya başlaması.

8–9 Mayıs 1942: Tiflis'te Gürcistan SSC NKVD Askeri Mahkemesinin kapalı oturumda devamı görülen "Gudauta dosyası" davasında, tanınmış Abhaz bilimadamları ve siyasetçiler malvarlıkları müsadere edilerek kurşuna dizilme cezasına çarptırıldılar. Ölüme mahkûm edilenler arasında Abhaz Ulusal Konseyi ilk Başkanı S.Basariya ile K.P. Tarnaa, G.A. Kilasonia, P.G. Hvartskiya, P.P. Kutarba ve K.G. Weber'de bulunmaktaydı. İnfazlar 27 Mayıs günü gerçekleştirildi. Duruşmadan üç gün önce ise önemli bir siyasi figür olan R.İ. Kukba cezaevinde işkenceden ölmüştü.

Mayıs 1942: Gürcistan KGB'si tarafından Oçamçıra'da 7616 dosya numarasıyla ve "Oçamçıra okul dosyası" adı altında hazırlanan ısmarlama bir iddianameyle, birçok genç, yeraltı

faaliyetlerinde bulunan ulusal sosyalist bir örgüte üye olarak, Alman faşistlerinin de desteği ile halkı Sovyetler karşıtı silahlı bir ayaklanmaya hazırlama suçlaması adı altında yargılanmaya başladı. Dava sürecinde, mahkemeleri görülen M.K. Arşba, M.D. Kutelia, Ş.Ş. Kutarba L.M. Adleyba, B.A. Kubrava, M.D. Xiba, İ.M. Sangulia, M.T. Kapba ve S.K. Copua gibi isimlere ek olarak, yasadışı faşist örgüt aktivisti olmakla suçlanan 9. ve 10.sınıf öğrencileri de mahkemeye çıkarıldı ve tamamı Abhazya'dan sürgün edildi.

Ağustos 1942: Nazi askerleri Abhazya'nın üst kesimlerindeki Kluxor, Marux ve Sançar geçitlerini işgal ettiler. Abhazya'nın sahil kesimi (Başkent Sohum'da dahil olmak üzere) Alman uçakları tarafından bombalandı. (İlk bombalama Sohum 15 - 18 Ağustos). 27 Ağustos günü ise Alman birlikleri Pshü bölgesini işgal ettiler.

9 Ekim 1942: Pshü köyü, Nazi işgalinden kurtarıldı. Dağlık bölgede yaşayan köylülerin aktif katılımı ve R.Gubaz komutasındaki Gudauta Taburu bu işgalin sonlanmasında büyük bir rol üstlendi.

1942 sonu–1943 başı: Alman birlikleri Abhazya'dan sürüldü. II. Dünya Savaşında 55.500 Abhazya vatandaşı cephede savaştı ve bunlar arasından sadece 17.436 kişi evlerine sağ dönebildi. 22 kişi ise Sovyetler Birliği Kahramanı olarak ilan edildi.

2 Kasım 1943: Yaklaşık 70 bin Karaçay sürgüne gönderildi. Karaçay-Çerkes bölgesi ortadan kaldırıldı. Karaçayevsk şehrinin adı değiştirildi. Topraklarının çoğu ise hemen Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne dahil edililerek hızlı bir şekilde Gürcü nüfusuyla iskan edildi ve bölgedeki tüm yerleşim birimlerinin isimleri Gürcüce olarak değiştirildi.

23 Şubat 1944: Çeçen ve İnguşların sürgünü. Çeçen-İnguş sürgünü sonrasında Özerk Cumhuriyetin topraklarında da

bölündü ve Stavropol eyaleti ile Dağıstan, Kuzey Osetya ve ağırlıklı olarak da Gürcistan arasında paylaştırıldı.

Mart 1944: Balkarların sürgüne gönderilmeleri ve Kabardey Balkar-ÖSSC'nin Kabardey Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne dönüştürülmesi. Eski Kabardey Balkar ÖSSC sınırlarına giren dağlık alanlar ise derhal Gürcistan SSC sınırlarına dahil edildi ve kalabalık bir Swan ve Raçin nüfusu buralara iskan edildi. Kuzey Kafkasya toprakları rehabilite edildikten sonra (1956), Gürcistan'dan transfer edilen Gürcü nüfusu ile demografik yapısı da alt üst edildi. Abhazya'da ise yeni iskân çiftlikleri, Gagra, Gudauta, Sohum ve Oçamçıra bölgelerinin yanısıra Gal bölgesindeki köylerde bile açılmaya devam etmekteydi.

14 Haziran 1944: Gürcistan Halk Komiserleri Sovyeti'nin 662 no'lu kararı ile "1944 yılı tarımsal iskân planı" kabul edildi. Bu karar çerçevesinde Halk Komiserleri Sovyeti de 29 Ağustos 1944 tarihinde kabul ettiği "1944 yılı göçmen yerleşim planı faaliyetleri" ile ilgili 413 no'lu kararı aldı. Bu kararların alınması, diğer faaliyetlere ek olarak 7.639.700 tutarındaki bir kredinin Abhazya ÖSS Cumhuriyeti'ne yerleştirilecek yeni göçmenlere tahsis edilmesi anlamına gelmekteydi.

31 Temmuz 1944: SSCB Devlet Savunma Komitesi'nin 24 Eylül 1944 tarih ve 6779 sayılı kararı uyarınca 1944 sonbaharında Gürcü SSC topraklarında yaşayan 46.516 Türk, 8694 Kürt, 1385 Hemşinli ve diğer milletlerden de 29.505 kişi sürgün edildi. Ancak yetkililerin talimatı ile çok sayıda kişiye sürgün listesinde yer verilmediği için gerçek sayı bilinmemektedir. 1944 yılı sonu itibarıyla toplam 94.955 kişi sürgüne gönderilmişti. Aynı yıl, yaklaşık 100.000 Ahıska Türkü de sürgün edildiler.

9 Ocak 1945: Gürcistan Komünist Partisi Abhaz Bölge Komitesinin "Abhaz okullarının yeniden yapılandırılması ile ilgili komisyon oluşturulması" kararı.

13 Mart 1945: Komünist Partisi Abhaz Bölge Komitesinin önerisi üzerine, Komisyon, 247 sayılı "Abhazya'daki okulların eğitim-öğretim düzeyini arttırma" kararını aldı. "Reorganizasyon" çalışmaları Abhaz okullarının kapatılarak Gürcü okullarına dönüştürülmeleri ile başlatıldı. Bu kararın asıl nedeni, Abhaz okullardaki eğitimi baskı altına alma düşüncesiydi. "Abhaz okullarında 1-5.sınıf arası Abhazca eğitim görülürken 5.sınıftan itibaren Rusça eğitime geçilmektedir ve bu durum öğrenciler için sakınca doğurmaktadır" iddiasıyla eğitim sistemi baştan aşağı değiştirilmek istenmekteydi.

14 Mayıs 1945: Abhazya'nın kurucu cumhurbaşkanı Vladislav Ardzınba dünya'ya geldi.

30 Mayıs 1945: Abhazya Devlet Güvenliği Halk Komiseri A.Gagua'nın gizli raporuna göre 1945-1946 arasındaki dönem içerisinde Gürcistan'dan getirilecek olan 1.500 aile, Oçamçıra, Gudauta, Gagra ve Sohum bölgelerine iskân edilecektir.

6 Haziran 1945: II.Dünya savaşında yararlılık gösteren Abhazya vatandaşı 32.102 kişi madalyaya layık görüldü.

13 Haziran 1945: Komünist Partisi Abhaz Bölge Komitesinin, Abhaz okullarının reorganize edilmesi yönündeki kararı Gürcistan Komünist Partisi tarafından da onandı.Bu kararla birlikte Abhaz okulları kaldırılarak Gürcüce öğretime geçilmiş olup, bir tek kelime Gürcüce bilmeyen çok sayıda Abhaz öğretmen sistemin dışında kalırken, Abhaz öğrencilerin tamamı da eğitim sürecinden uzaklaştırılmış oluyorlardı. Bundan dolayı birçok Abhaz öğretmen meslek değiştirmek veya Cumhuriyet'i terk etmek zorunda kaldı ve "Yeniden yapılandırılan" Abhaz okullarında çalıştırılmak üzere yüzlerce Gürcü öğretmen Gürcistan'dan Abhazya'ya getirildi. Bütün bu ve diğer "reformlar" Abhazlar arasında Gürcüceyi zorla yerleştirme planının bir parçası olup, Tiflis yönetimi bu

faşizan uygulamaları "Abhaz halkının kültürel gelişiminde önemli bir başarı" olarak değerlendirmekteydi.

17 Ağustos 1945: Gürcistan SSC Halk Komiserleri ve Gürcistan Komünist Partisi Merkez Komitesi "Abhazyadaki yeni yerleşim çiftliklerinde uzun ömürlü bitkilerin geliştirilmesi üzerine" bir karar kabul etti. Bu kararın temelinde, Abhaz köyleri civarında, "Narenciye plantasyonları oluşturmak ve uzun ömürlü bitki türleri yetiştirmek" maskesi altında kurulacak yeni kollektif çiftliklerle, kolonizasyon çalışmalarını hızlandırma düşüncesi yatmaktadı.

24 Ağustos 1945: Abhazyaya ÖSSC Halk Komiserliği ve Parti Bürosu'nun "Kolonize edilen kollektif çiftliklere gıda, tahıl ve üretim malları yardımı yapılması" kararı alması. Yönetimin aldığı bu karara göre, yeni oluşturulan kollektif çiftliklerde bulunan her aileye üretken hayvanların sağlanması gerekmektedir ve ayrıca devlet fonları vasıtasıyla da kendilerine sığır alımı için kredi tahsis edilecekti.

1945 – 1946 arası: Sohum, Gagra, Gudauta, Oçamçıra ve Gal bölgelerinde Gürcü okullarının ek öğretmen ihtiyacını karşılamak için Öğretmen okullarının açılması. Yeni açılan okulların öğrencilerinin tamamına yakını ise Gürcü yerleşimcilerin gençlerinden oluşmaktaydı.

27 Mart 1946: Abhazyaya Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Halk Komiserlikleri, bakanlıklara dönüştürüldü.

1946: Abhazyaya Halk Komiserleri Sovyetince yapılan açıklamaya göre 1945 yılı içerisinde, devam etmekte olan II. Dünya savaşına rağmen, 6 yeni kolhoz oluşturulup, 300 ev daha inşa edilerek Gürcistan'dan 288 aile Abhazyaya taşınmış.

25 Şubat 1947: Abhaz Araştırma Enstitüsü bilim adamlarından K.S. Şakrıl, G.A. Dzidzaria ve Parti Merkez Komitesinden B.V. Şinkuba tarafından, Abhaz okullarının kapatılması, Yeni yerleşim politikaları, Abhazyaya yönetiminde

Gürcü personel kadrolaşması ve Abhazya'daki yerleşim adlarının değiştirilmesi uygulamalarını protesto eden bir mektubun yayınlanması. Gürcü yetkililer mektubu yazarları "burjuva milliyetçileri" ve "faşist unsurlar" olarak nitelediler. Onlara göre, "Abhazlar bağımsız bir etnik grup değillerdi" ve Gürcü ulusunun bir parçası olduklarından, Gürcü ulus kompozisyonu içerisinde bulunmaları gerekmektedir.

Mart 1947: Abhazya Yüksek Sovyeti başkanlığı tarafından "Yerleşim isimlerinin transkripsiyonu için "özel bir komisyon oluşturulması.

26 Mayıs 1947: SSCB'de ölüm cezasının kaldırılması.

5 Haziran 1947: Gürcistan SSC Merkez Komitesinin"1947 yılı tarımsal iskân planı" Gürcistan SSC Bakanlar Kurulu tarafından kabul edildi.

16 Haziran 1947: Abhaz Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu, Gürcistan Komünist partisi Abhazya Bölge Komitesinin 279 sayılı kararıyla "Gürcistan SSC 1947 yılı tarımsal iskân planı" çerçevesinde 1947 yılında Gürcistan'dan 800 ailenin daha Abhazya'ya iskân edilmesine karar verdi. Yılın ilk yarısında 225 aile iskân edilirken, ikinci yarısında da kalan 575 aile Abhazya'ya yerleştirildi.

1947: Gürcistan KGB'sinin Abhaz aydınlar için "Kara liste" hazırlanması. Bu liste elbette "Kovuşturma" amacı taşımamaktaydı. Listede daha önce protesto mektubu yayınlayan K.S.Şakrıl, G.A. Dzidzaria ve B.V Şinkuba yer almaktaydı. Abhazya Güvenlik Bakanı olan Tümgeneral İ.Gagua ise "kara listeye" ye yeni isimler eklemekte hiç zorlanmadı. A.M.Çoçua, D.Y. Gulia, M.L. Xaşba, P.S. Çkadua, Z.H. Tarkil, Ş.D. İnalipa, K.S. Dbar, M.M. Calakua, E.Kuchuberiya, İ.K. Bagatelya, M.K. Delba, K.K. Çerkezia, D.M. Haşığ, M.F. Kuarçelia, M.P. Kurmaziya, R.P. Kurmaziya, K.Osiya, K. Ayüdzba, N.D. Koğoniya, M.Kakaliya, M.Gunciyia, K.Kiut ve M.A. Abuxba isimleri de kara listede yer aldı.

8 Ağustos 1948: Gürcistan Komünist Partisi Merkez Komitesi Bürosu protesto mektubu yazarlarını "SBKP Merkez Komitesi'nin çalışmalarını yanlış aktararak bilgi kirliliği yaratmak ve Partinin Abhazya organizasyonuna iftira atmakla" suçladı. Daha sonraki yıllarda bu isimler "Burjuva milliyetçileri" ve "Faşist unsurlar" yaftası ile büyük bir zulüm gördüler. Abhazya yurtseverlerine uygulanan zulüm 1953 yılı ortalarına kadar devam etti.

12 Ağustos 1948: Gürcistan Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin ve Bakanlar Kurulunun kabul ettiği 910 no'lu "Çay plantasyonlarının verimliliğini ve çay kültürünün daha da geliştirilmesini sağlama planı" yürürlüğe girdi. Bu planın da gerçek amacı Gürcistan'dan Abhazya'ya yeni göçmen dalgaları oluşturma düşüncesinden başka bir şey değildi.

28 Eylül 1948: Sohum hidroelektrik santrali hizmete girdi.

1948: Abhazya Halk Sanatları Merkezinde İ. Kortua tarafından ünlü etnografik topluluk "Nartaa" kuruldu.

1948–1952 arası: Bu yıllar arasında Abhazya 150'den fazla yerleşim yerinin adları Gürcüleştirildi. İsimleri yenilenen yerler arasında sokaklar ve şehir meydanları, mahalleler, tren istasyonları, platformlar, ortaokul ve liseler, hatta öğrencilerin isimleri bile bulunmaktaydı.

11 Şubat 1949: Gürcistan Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin ve Bakanlar Kurulunca öncekilere ilaveten 628 no'lu "Gürcistan SSC'nde Çay plantasyonlarının verimliliğini ve çay kültürünün daha da geliştirilmesini sağlama planını" kararının bir kez daha yürürlüğe konması ve bu yolla Abhazya'daki Gürcü kolonizasyonunun kapsamının daha da arttırılmaya çalışılması.

28 Mayıs 1949: SSCB Devlet Güvenliği Sovyeti kararıyla Kafkasya ve karadeniz kıyılarında yaşayan Yunanlı, Türk ve Taşnak Ermenilerinin sürgün edilmeleri.

6 Haziran 1949: Abhazya Güvenlik Bakanlığının, Yunanlı, Türk ve Taşnak Ermenilerinin sürgün edilmeleri konusunda yazılı emir alması.

11 Haziran 1949: Abhazya Güvenlik Bakanlığı 14 Haziran 1949 günü sabah 03.00 de, "Dalga" olarak adlandırılan bir operasyonla Yunanlı, Türk ve Taşnak Ermenilerini sürgüne göndermeye başladı.

14-16 Haziran 1949: Yeni sürgün dalgasında Abhazya'dan 4830 aile (28.043 kişi) gönderildi. Buna göre; Türklerden 361 aile (1.058 kişi). Yunanlılardan 4474 aile (21.837 kişi) Ermeni Taşnaklardan ise 45 aile (148 kişi) sürgün yollarına düşmüştü. Belgelerden anlaşıldığı kadarıyla Abhazya'daki Laz'lar ise listelere Türk olarak kaydedilmişlerdi.

17 Haziran 1949: Sürgün kararları SSCB Bakanlar Kurulununun 2417-955 nolu ve Gürcistan Komünist Partisi ile Bakanlar Kurulununun 765 sayılı kararlarıyla 18-20 Haziran 1949 tarihinde kabul edilmişti. Ancak, Abhazya'daki Yunanlılar ve diğer halkların tahliyesi belgelerin kabulünden önceydi. Kısacası henüz hiç bir "yasal" dayanak yokken insanlar sürgüne yollanmışlardı. Yunanlılar ve diğer halkların Abhazya'dan apar topar sürgün edilmelerinin gerçek nedeni de çok geçmeden ortaya çıktı. Gürcistan Komünist Partisi ve Hükümetinin 765-C sayılı kararı kapsamında sürgüne gönderilenlerden boşalan ev ve araziler, Gürcistan'ın farklı bölgelerinden gelen Gürcü göçmenlerce aynı gün işgal edildi.

17 Temmuz 1949: Abhazya'dan ikinci etnik sürgün dalgası. Bu dalgada da 1092 Rum aile (yaklaşık 5.124 kişi) ve 10 Türk aile sürgüne gönderildi.1949 yılı içerisinde Abhazya'dan toplamda yaklaşık 34.000 kişi sürgüne gönderilmişti. Bunların dışında Gagra'nın kırsal kesiminden 256 köylü aile, Gudauta'dan 320, Sohum'dan 2734, Gulrıpş'tan 1525 ve Oçamçıra'dan 127 aile daha, yani toplam 4.963 aile zorla tahliye edilenler arasındaydı. Yunanlılar ve diğer ulusların

sürgünleri Lavrenti Beria'nın tutuklandığı tarih olan Haziran 1953 sonuna kadar aralıksız devam etti.

15 Ağustos 1949: "Abhazyagöçmeniınşaat" yöneticisi İ.Moniava Gürcistan Komünist Partisi Abhazy Bölge Komitesi Tarım bakanlığına bir yazı yazarak, 1953 yılı içerisinde Abhazyada 3000 yeni yapı için izin istedi.

1950: Bu yılki genel plan dahilinde çiftçi-göçmenler için 900 konut inşaatının bitirilmesi kararlaştırıldı. Ayrıca 1949 yılı planından aktarılan 311 ev daha 1950 yılında göçmenlere tahsis edildi.

5 Ekim 1950: "Buğday üretimi ile büyük ve küçükbaş hayvancılığın daha da geliştirilerek verimliliğini artırmak için alınması gereken önlemler" adı altında Gürcistan SSC Bakanlar Kurulunun 4166 sayılı kararı.

17 Mayıs 1951: Abhazyadaki Gürcü iskânını hızlandırmak amacıyla "Gürcistan SSC'nde çay plantasyonlarını çoğaltmak" konulu SSCB Bakanlar Kurulunun 1637 sayılı kararı.

1951: "Abhazyagöçmeniınşaat" tamamlamış olduğu inşaatlara ek olarak 362 evidaha tamamladıktan sonra 1951 yılı için planlanan 600 evin inşasına başladı.

1 Aralık1951: Sohum tren istasyonunun hizmete girmesi.

1952: "Abhazyagöçmeniınşaat" yeni evlerin inşaatına hızla devam ediyor. Mevcut planın üzerine 800 ev daha inşa etmeye başladı. Bu yıl özellikle cumhuriyetin kollektif çiftliklerden 18'inde daha Gürcistan'ın farklı bölgelerinden getirilecek yeni göçmenler için iskân alanları planlandı.

Eylül 1952: Gürcistan Komünist Partisi Abhaz Bölge Komitesi parti konferansında, Partinin ideoloji sekreteri İ.Tuskadze 1947 yılındaki protesto mektubunun yazarlarından olan Şakrıl, Dzhidzariya ve Şinkubayı bir kez daha ağır bir biçimde suçladı ve yazılan mektubun "Abhazyadaki nüfus bütünlüğünün kabul edemeyeceği burjuva-milliyetçisi bir tez" olduğunu vurguladı. İ.Tuskadze ayrıca, Abhazların Megreller,

Swanlar ve diğlerleri gibi bir Gürcü boyu olduğu tezini de tekrarladı.

10 Aralık 1952: E.P.Şakrıl ve T.P.Tarkil'in Stalin'e hitaben "Gürcü makamlar tarafından Abhaz halkına karşı şovenist bir politika yürütüldüğüne" dair şikayet mektubu yazmaları.

5 Mart 1953: Stalin'in ölümü.

15 Mart 1953: Lavrenti Beria'nın yeniden yapılandırılan SSCB İçişleri Bakanlığına getirilmesi.

26 Haziran 1953.–Beria'nın tutuklanması.

2 – 7 Temmuz 1953: SBKP Merkez Komitesi genel kurulunda Berianın Parti ve devlet karşıtı eylemleri hakkında bir raporun görüşülmesi.

Eylül 1953: A.M.Gorki Sohum Pedagoji Enstitüsünde Abhaz Filolojisi bölümü açıldı.

9 Eylül 1953: *"Gürcistan SSC'de tütün, üzüm, narenciye ve diğler meyvelerle, patates ve sebze üretiminin geliştirilmesi üzerine"* SSCB Bakanlar Kurulunun 2373 sayılı kararı.Bu tür belgeler ekonomik değil, tipik olarak daha öncekiler gibi Abhazlar üzerindeki etno-politik baskıyı arttırmak ve onları kendi topraklarında asimile etmeye yönelik kararlardı.

1953: Abhaz ÖSSC Kültür Bakanlığı ve yerel organları oluşturuldu. Sohum'da drama tiyatrosu ve Abhaz Devlet Filarmoni binası yapımına başlandı. Sohum ve Tkuarçal başta olmak üzere kent merkezlerinde yeni kültür merkezlerinin yapımına hız verildi.

1953 yılının ikinci yarısı: Abhazya Bölgesel Parti Komitesi ve Bakanlar Kurulu, kabul ettiği bir dizi kararla, Abhaz ve Ermeni okullarının yeniden açılmasını ve buralarda eğitim verecek olan öğretmenlerin yetiştirilmesini onayladı. A.M. Gorki Sohum Devlet Pedagoji Enstitüsü'nde, Abhaz dili ve edebiyatı bölümü tarafından oluşturulan, Filoloji Fakültesi, Metodoloji Fakültesi ve ilköğretim pedagojisi bölümleri ile Abhaz okulları için yabancı diller bölümü eğitime başladı.

1953–1955: Planlanan 1990 yerleşimci evi neredeyse tamamlandı. Stalin'in ölümü ve Beria'nın tutuklanması da Gürcü göçmenler için yeni evler inşaa edilmesi çalışmalarını durdurmaya yetmemişti.

1954: 1 Ocak 1954 tarihinde okunan, yeni kurulacak göçmen evlerinin inşaatı planının uygulanmasına ilişkin bir rapora göre; 1953 yılı planı pratikte tamamlandı. Planlanan 585 evden 520'si bitirilerek teslim edilmiş.

1954: Abhaz alfabesi Gürcü harflerini terkederek Kril harflerine geçti.

1 Haziran 1954: Gürcistan SSC İnşaat ve Konut Bakanlığı 247 nolu kararıyla inşaat yönetimi olan "*Abhazyagöçmeninşaat*"ı "*Gürcügöçmeninşaat*" kurumuna bağladı ve yeni yerleşim evlerinin inşaatı da rutin olarak devam etti. Gürcistan halkının Abhazy'a iskân süreci 1956 yılı sonuna kadar sürdürüldü.

Ocak 1955: Edebiyat, sanat ve politika dergisi "*Alaşara*" (Aydınlık) yayın hayatına başladı.

14–25 Şubat 1956: SBKP XX. Kongresi. 25 Şubatta yapılan kapalı oturumda Nikita Kruşçev gizli bir rapor sunarak Stalin'i kınadı.

10 Haziran 1956: SBKP Merkez Komitesi başkanlığının "*Gürcistan Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin çalışmaları ile ilgili hatalar ve eksiklikler üzerine*" başlıklı bir karanameyi kabul etmesi. Belgede Abhazy, Güney Osetya, "...*yerel ulusal kültürleri kasten ortadan kaldırmak için Abhaz, Ermeni ve Oset nüfusuna zorla asimilasyon gerçekleştirdi...*" ifadeleriyle özellikle vurgulanmaktaydı.

22 Temmuz 1956: Sohum – Gudauta arasında ilk elektrikli banliyö treni seferlerinin başlatılması.

Eylül 1956: A.M.Gorki Sohum Pedagoji Enstitüsü'nde Abhaz dili ve edebiyatı Bölümü'nün açılması.

1956–1957 arası: Gürcü liderliğinin Abhaz halkına karşı uyguladığı şovenist politikalara karşı Abhazların kitlesel eylemlere başlamaları.

Temmuz 1957: Resimli çocuk dergisi "Amtsabz" ("Alev") yayınlanmaya başladı.

Eylül 1957: A.M.Gorki Sohumi Pedagoji Enstitüsü'nde, Pedagoji Fakültesi ve ilköğretim metodolojisi bölümü açıldı.

5 Mart 1958: Sporcu-Pilot A.A.Ayüdzba helikopterle uçuş yüksekliği dalında dünya rekoru kırdı.

Haziran 1958: Moskova'da "*Abhaz şiirleri Antolojisi*" yayınlandı.

Ocak 1959: Gürcü Subtropik Tarım Enstitüsü'nün Kutaisi'den Sohumi'ye transfer edilmesi.

1959: Sovyetler genelinde nüfus sayımının yapılması. Sayım sonuçlarına göre Abhazyaya nüfusu 404.700 oldu. Bunlar arasında: Abhazlar 61.200, Gürcüler 158.200, Ruslar 86.700, Ermeniler 64.400, Yunanlılar 9.100, diğerleri ise 25.000 kişi olarak belirlendi. Sovyet nüfus sayımı verilerine göre 20 yıl içinde, yani 1939 ve 1959 arasında Abhazyaya'da Gürcülerin sayısı yaklaşık 66 bin kişi arttı. Gürcüler bu sayıya ulaşarak Abhaz halkının tarihi vatanlarında sahip oldukları toplam nüfustan bile daha fazla bir artış göstermişlerdi. Buna göre 1886-1959 yılları arasında Abhazyaya'daki Abhaz sayısı 2.200 kişi artarken, Gürcü, Megrel ve Swanların sayısındaki artış tam 154.200 kişiye ulaşmaktaydı.

7 Nisan 1960: Abhaz ulusal şairi Dirmit Guliyaya yaşamını yitirdi.

20 Mayıs 1960: Abhaz Dili, Edebiyatı ve Tarihi Enstitüsü'ne Dirmit Guliyaya'nın adı verildi.

12 Ekim 1963: Pitsunda'nın tatil bölgesi statüsüne kavuşması.

31 Aralık 1964: Sohumi radyo istasyonunun yayına başlaması.

1965: Ş.D.İnalipa'nın "*Abhazlar-Tarihi ve etnografik derlemeler*" adlı temel çalışmasının yayınlanması.

1965–1967 arası: Gürcistan'ın Abhaz karşıtı politikalarına karşı Abhaz halkının kitlesel protestoları.

1966: Abhazyaya Devlet Kapela Korosu'nun kuruluşu.

Eylül 1967: A.M.Gorki Sohum Pedagoji Enstitüsü'nde Abhaz Edebiyatı Bölümü'nin kurulması.

Kasım 1967: Pitsunda tatil beldesinin açılışı.

1970: SSCB Nüfus Sayımı sonuçları açıklandı. Buna göre Abhazyaya nüfusu 487.000 kişiye ulaştı. Nüfusun uluslara dağılımı ise: Abhazlar 77.300, Gürcüler 199.600, Rusça 92.900, Ermeniler 74.900, Yunanlılar 13.100, diğerleri 29.200 kişi şeklinde oldu.

1970: Abhazyaya Devlet Halk Dansları Topluluğu "Şaratın" Edvard Bebiya tarafından kuruldu.

1971: A.Çiçba, R.Gumba, K.Çengelya, T.Acapua, V.Çkadua ve MçXaşba tarafından "*Abhazyaya Kompozitörler Birliği*" kuruldu.

1975: Prof. G.A. Dzidzaria'nın "Muhaceret ve XIX. yüzyıl Abhazyaya tarihinin sorunları" adlı eserinin basılması. (1982 yılında ikinciye basıldı.)

4 Haziran 1975: Yeni Afon mağara kompleksinin ziyarete açılışı.

1976: Prof. Şalwa İnalipa'nın Abhazların etnogenetik ve etnik tarihlerini ele alan "*Abhaz etno-kültürel tarihinin Sorunları*" adlı kitabının yayınlanması.

1976: İ.M. Xaşba'nın "*Abhaz halk müzik aletleri*" adlı eserinin yayınlanması.

10 Aralık 1977: 130 Abhaz aydını Komünist Parti Merkez Komitesi'ne ve SSCB Yüksek Sovyeti Başkanlığına "*Abhazyaya'daki Beria politikalarının devamını protesto eden*" bir mektup gönderdi.

13 Ocak 1978: "Doğu Şafak" gazetesinin okurlarına bildirdiğine göre: Gürcistan Hükümeti yakın bir gelecekte Abhazyaya'nın Gagra bölgesindeki "Auadhara tatil bölgesini geliştirmek" amacıyla Gürcistan'ın Kutayisi ekonomik

bölgesinden on binlerce insanın buraya iskân edileceğini açıkladı. Bütün bunlar, 3 Ağustos 1976 tarihinde Gürcü SSR Bakanlar Kurulunun 533 sayılı kararı ile yapılandırılan "*Gürcü göçmen inşaat*" kurumu ve "*Abhaz ÖSSC bölgesel planlama düzeninin ana hükümleri*" planı çerçevesinde Abhazy'a yeni göçmenler transferi anlamına gelmekteydi. Bu yollarla Abhazyanın çeşitli bölgelerinde 1980 yılında yaklaşık 60 bin kişi taşındı. 1990 yılında ise Abhazyadaki Gürcü nüfusu 160 bin kişiyi bulmuştu. (2000 yılı planında ise 250.000 kişi getirilmesi hesaplanmaktaydı)

18 Mart 1978: Abhazya bölge parti komitesinin toplantısında "yüz otuzlar" mektubuna çok sert tepki verildi. Mektup, Gürcistan Komünist Partisi Merkez Komitesi'ne kolektif olarak yapılan "Apolitik bir iftira" olarak değerlendirildi ve parti üyelerinin proestolara kalkışan Abhaz halkı ile ilgili söylemleri yerel basında yoğun olarak yer aldı. Ancak halk, Sohumi, Tkvarçal, Gagra, Lixni, Pakuaş ve Bzıp'ta gerçekleştirdikleri toplantı, grev ve gösterilerle bunacevap verdi. Abhaz halkı, yeni anayasa taslağına özel bir madde eklenerek, Abhaz ÖSSC'nin dilediği zaman Gürcü SSC'nden ayrılma hakkının bulunduğu garanti altına alınmasını istemektedir.

1 Haziran 1978: SBKP Merkez Komitesi ve SSCB Bakanlar Kurulu Kararı ile "Abhaz ÖSSC'nin ekonomik ve kültürel olarak daha da geliştirilmesi planı" kabul edildi. Ardından benzer bir eylem planını Gürcistan Komünist Partisi'nde kabul etti. Plana göre atılan adımlar arasında, Gürcü-Abhaz çatışmasının üstesinden gelmek amacıyla Abhazyaya 500 milyon ruble tutarında bir ekonomik yardım gönderilmesi, Sohumi Pedagoji Enstitüsü'nün Abhazya Devlet Üniversitesi'ne dönüştürülmesi, Abhazca televizyon yayınlarının başlatılması ve Protesto mektubuna imza koyan 130 kişinin Komünist Partisi üyeliklerine ve önceki konumlarına iade edilmeleri de bulunmaktaydı.

6 Haziran 1978: Gürcistan Komünist Partisi Abhazya Bölge Komitesi binasında asker ve polis kuşatması altında düzenlenen Abhaz Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Konseyi olağanüstü oturumunda Abhaz halkının iradesine karşı, Abhaz Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Anayasasının (SSCB'deki tüm anayasalardan sonra) kabul edilmesi.

15 Temmuz 1978: Abhaz aydınlarının SSCB'nin en yüksek makamlarına *"Gürcistan liderliğininin Abhazya'yı Gürcüleştirme politikalarını şiddetle protesto"* eden yeni bir mektup göndermeleri.

6 Kasım 1978: Abhaz televizyonunun yayına başlaması.

Ocak 1979: Sovyetlerde yeni nüfus sayımı. Sayım sonuçlarına göre Abhazya nüfusu 486.200 kişi. Bunlar arasında: Abhazlar 83.100, Gürcüler 213.300 Ruslar 79.700, Ermeniler 73.300, Yunanlılar 13.300, diğerleri ise 23.500 kişi olarak yer alıyor.

5 Şubat 1979: SSCB Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca Sohum Pedagoji Enstitüsü'nün Abhazya Devlet Üniversitesi'ne dönüştürülmesi.

Temmuz 1979: "Aşkoli apstazaarei" ("Okul ve Hayat") ile "Apsni akazara" ("Abhazya Sanatı") dergileri Abhazca olarak yayınlanmaya başladı.

25 Temmuz 1980: Abhaz sporcu S. Gumba XXII. Moskova Olimpiyatlarında cirit atmada gümüş madalya kazandı.

19 Nisan 1982: GSSC yönetiminin talimatı ile "Vartsix ve Khudoni Hidroelektrik Santralinin kalifiye personelini ödüllendirmek amacı ile kendilerine Sohum, Gagra ve Abhazya'nın diğer şehirlerinde ev yapma izini verilmesi. Gerçekte bunun da amacı Abhazya'daki Gürcü demografik yapılanmasının daha da genişletilmesi idi. Bu kararla ilk kez olarak, işyerlerine 200-300 km uzakta yaşayan çalışanlara Lojman yapımı hakkı tanınmış oluyordu.

10 -12 Aralık 1982: Brejnev'in ölümü ve yerine Andropov'un seçilmesi.

1984: Türkiye diasporasında yaşayan Ağırba Fehmi'nin Türkçe-Abazaça sözlük çalışmasını yayınlaması. Aynı yıl Xaraniya Cemal "Yeybaşaaaz" isimli bir şiir kitabı yayınladı.

9-10 Şubat 1984: Andropov'un ölümü ve Çernenko'nun SSCB KP Merkez Komitesi sekreterliğine seçilmesi.

10-11 Mart 1985: Çernenko'nun ölümüyle boşalan SSCB KP Merkez Komitesi sekreterliğine M.Gorbaçov getirildi.

17 Haziran 1988: Abhaz aydınlarının SSCB KP XIX. Genel Kuruluna bir mektup göndermeleri.

1988 Sonbaharı: Abhazya'daki Gürcü nüfusunun Gürcüstandan aldıkları ideolojik ilhamla miting ve gösteri dalgası başlatmaları. Gürcüstandaki gayri resmi siyasi oluşumlar, Abhazya da dahil olmak üzere Gürcistan'ın SSCB'den ayrılması için çabalamaktaydılar. Ancak bunda başarılı olmadılar. Abhazların rüyası ise farklıydı. Onların mücadelesi Tiflis'in diktasından kurtulabilmektir.

13 Aralık 1988: Abhaz halkının ulusal kurtuluş hareketini organize etmek, Abhaz yurtsever güçlerinin koordinasyonunu sağlamak ve toplumu ultra-radikal Gürcülerin yarattığı tehlike karşısında korumak amacıyla, Abhaz Halkı Forumu "Aydgılara" kuruldu.

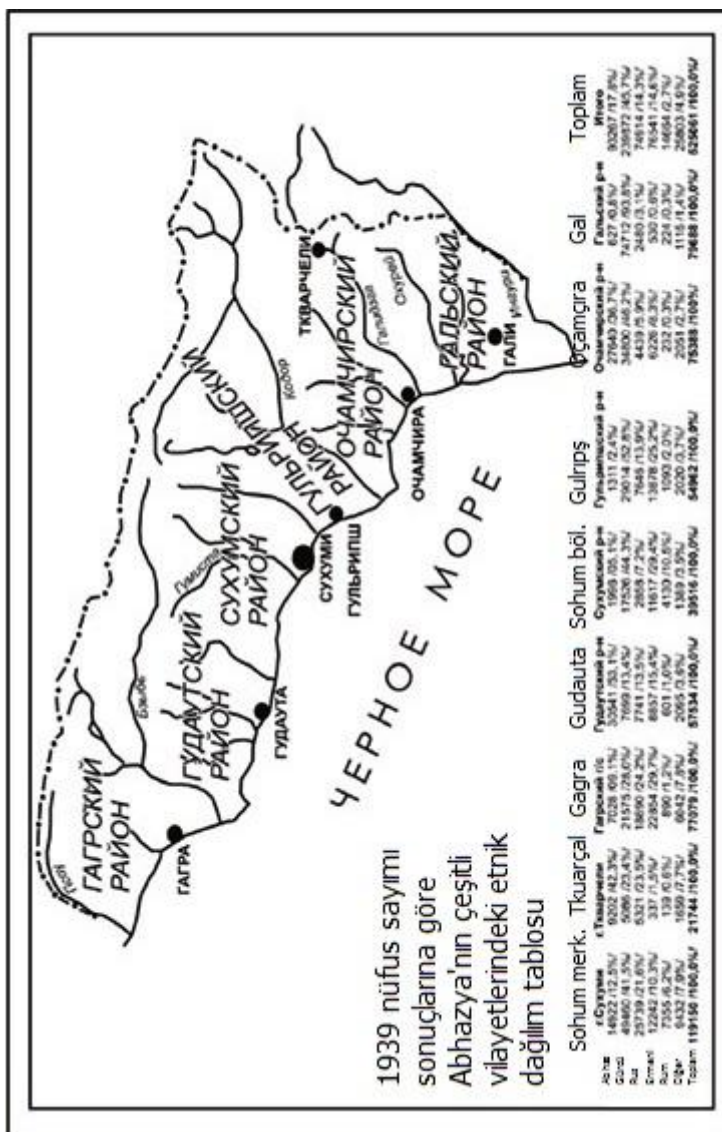
Ocak 1989: SSCB'de nüfus sayımı. Nüfus sayımı sonuçlarına göre, Abhazya'daki toplam nüfus 525.100 kişi olup, bunlar arasında: Abhazlar 93.300, Gürcüler 239.900, Ruslar 74.900, Ermeniler 76.500, Yunanlılar 14.700 ve diğeri ise 25.800 kişi olarak belirlendi.

18 Mart 1989: Tarihi Lıkhnaşt'a da (Lıkhni meydanı) 30 bini aşkın bir katılımı yapılan toplantıda. SSCB merkez yönetiminden Abhazya'nın bağımsız bir Cumhuriyet statüsü taşıdığı 1921 anayasasına geri dönüş hakkı talep edildi. Tarihe "Lıxni çağrısı" olarak geçen bu talep, oybirliğiyle kabul edilmişti. Çağrı belgesine Abhazya'da yaşayan diğer milletlerin temsilcileri de imza koydular.

1989 Mart sonu – Nisan başı: Abhaz halkının Gürcistan SSC'nden ayrılmaya iradesini ortaya koyması ve Abhazya devlet egemenliğini yeniden kurma teşebbüsü, Sohum başta olmak üzere, Gulripş, Gal, Gagra, Geçripş ve diğer yerleşim birimlerinde Gürcülerin anti-Abhaz halk toplantıları düzenlemeleri için yeterli bir neden oldu. Gürcü liderler ile siyasi partiler ve oluşumların aktivistleri Abhaz halkını ve kültürünü aşağılayarak Abhazya'nın özerkliğini ortadan kaldırmak için ellerinden geleni yapıyor ve yetkililerine tanınmış Abhaz aydınlarını "cezalandırmaları" çağrısında bulunuyorlardı.

4 Nisan 1989: Gürcistan Hükümet binaları önünde binlerce kişinin katılımıyla mitingler düzenlenmeye başlanması. Protestocuların anaşartı, Gürcistan'ın Sovyetler Birliği'nden ayrılması ve NATO askerlerinin halkı korumak için topraklarına davet edilmesi idi. Ayrıca Gürcistan makamları ve tüm Gürcü halkına Abhazya'nın Gürcistan'dan ayrılışına izin verilmemesi çağrısında da bulunulmaktaydı. Bir süre sonra bildiriler ortalıkta dolaşmaya başladı. Gürcü gençliği bu bildirimlerle halkı "*Nehir gibi kan dökmeye*" ve "*Gürcü topraklarındaki küçük devletleri yok etmeye*" davet edilmekteydi. Yine bazı bildirimlerde 14 Nisan tarihinde "katliamın" tamamlanmış alacağı, Abhaz ve Osetlerin bitirileceği yazılıyor. Devlet binalarının önünde toplanan kalabalıklardan, Abhazların Abhazya'dan derhal sınırdışı edilmeleri naraları yükseliyordu.

9 Nisan 1989: Sovyet birlikleri Hükümet binaları önündeki Gürcü protestocuları hızla dağıttı. Bu sırada yaşanan ölümlerin gerçekte Abhazya ile uzaktan yakından hiç bir ilgisi bulunmamaktaydı. Tüm bunlar, toplumun çeşitli liderler tarafından (yani Z.Gamsakhurdia M.Kostava G.Çanturia İ.Tsereteli, N.Natadze, A.Bakradze) tetiklenerek provake edilmelerinden kaynaklanmaktaydı. Asıl amaç ise dünyanın

dikkatini buraya çekmek ve SSCB'nin çöküşü ile Gürcistan'ın bağımsızlık sürecini hızlandırma çabasından başka bir şey değildi. Tabiki SSCB'den ayrılırken Abhazya ve diğer özerk birimleri de beraberlerinde götürmeyi hayal ediyorlardı.

Nisan – Mayıs 1989: Tiflis'den yönlendirilen miting dalgası; çeşitli gösteriler, açlık grevleri (Sahte) ve iş bırakma eylemleriyle devam ederek, neredeyse Abhazya'daki sosyal hayatı felç edecek boyutlara ulaştı. Abhazya şehirlerinde ve kasabalarda Abhazları kıskırtmak için, kasten yas mitingleri düzenleniyor, insanlar sanki Tiflis'de değil de Abhazya'da ölmüşler gibi bir imajla 9 Nisan anmalarına davet ediliyordu. Bütün bunlar, Abhaz halkının negatif reaksiyonları hesaplanarak yapılmaktaydı. 26 Mayıs günü Abhazya'daki Gürcü nüfusu Gürcistan devletinin kuruluşunu (1918) kutladı. Bu gün, Abhazlar da dahil olmak üzere herkesin işine gitmesini engellemeye çalıştılar. Gürcü radikal unsurlar büyük ölçekli etnik bir çatışma yönünde adımlar atmaktaydılar. Giderek, Gürcü yetkililere Abhaz halkı için de "cezalandırma" çağrısında bulunmaya başladılar.

14 Mayıs 1989: Gürcistan SSC Bakanlar Kurulu'nun Tiflis Devlet Üniversitesine Sohum'da şube açma izni vermesi.

2 Haziran 1989: SSCB milletvekili Vladislav Ardızınba'nın SSCB Halk Temsilcileri Kongresindeki tarihi konuşması. Ardızınba bu konuşmada Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Abhazya ve Abhaz halkıyla ilgili politikalarını şiddete eleştirdi.

15 Temmuz 1989: Abhaz Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti'nin *"Tiflis Devlet Üniversitesinin Sohum'da yasa dışı şube açma isteğinin, Abhazya Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinde etnik ilişkileri alevlendirme girişimi"* olarak kabul etmesi.

15–16 Temmuz 1989: Tiflis Devlet Üniversitesi'nin Sohum şubesi için giriş sınavları yapmakta ısrar etmesi çatışmalara

neden oldu ve adeta küçük bir Gürcü-Abhaz meydan savaşı yaşandı. Resmi verilere göre, 15-16 Temmuz çatışmalarında 14 kişi öldürülmüştü. (9 Gürcü 5 Abhaz). Yaralananlar arasında ise 4448 kişi bulunmaktaydı. Bu kanlı çatışma, ayrılık için istenilen neden oldu ve Gürcistan Hükümeti Abhazyaya yönetimi ile Abhazyaya Devlet Üniversitesi yetkililerinin bilgisi dahi olmadan, sadece Gürcü öğrenci ve öğretmenlere dayalı olarak Tiflis Devlet Üniversitesi Sohum şubesini kurdu. Bu durum, Gürcü toplumunun Abhazyanın çok uluslu etnik yapısının geri kalanından izole edilmesi anlamına gelmekteydi ve diğer uluslarla olan ilişkiler Gürcü-Abhaz çatışmasına kadar daha da bozulma sürecine girdi.

16 Temmuz 1989: Abhaz Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti Başkanlığı kararı ile Sohum, Oçamçıra ve Gulrıpş bölgelerinde sokağa çıkma yasağı ile uyumlu özel hükümler uygulandığının açıklanması.

17 Temmuz 1989: SSCB Yüksek Sovyeti'nin *"Abhaz Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyetindeki olaylar üzerine"* karar alması.

18 Temmuz 1989: Abhaz Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti Başkanlığı ve Abhaz ÖSSC Bakanlar Kurulu kararıyla *"Abhaz ÖSSC topraklarındaki vatandaşları özel rejim kurallarına uymaya"* davet etti.

25–26 Ağustos 1989: Kafkas Dağlı Halklar Meclisi kurucu kongresinin Sohum'da toplanması. Kongrede 16 Kafkas halklarının temsilcileri de hazır bulundu.

1989 sonu – Ağustos 1992: Abhazyaya'da yasadışı Gürcü göçmen organizasyonları Stalin dönemindeki gibi çalışmalarını sürdürmekte. Bu organizasyonlar arasında: *"Abhazyaya bölgesine yeniden yerleşim komitesi"*, *"Abhazyaya bölgesine nüfus yerleşimi için Gürcistan Komitesi"*, *"Gürcistan topraksız ve kalabalık aileler komisyonu Abhazyaya bölge şubesi"* ve diğerleri göze çarpmaktaydı. Çeşitli kuruluşların

yanı sıra, olaya ulusal bir sorun olarak yaklaşan çok sayıda Gürcü de bireysel yardım ve para bağışlarıyla Gürcistan'dan yeni yerleşimciler getirilmesine önyak olmaktadır.

1990.–Ağırba Fehmi tarafından hazırlanan ve 20 bin sözcük barındıran Abhazca-Türkçe sözlüğün Ankara'da yeniden basılması.

3 Şubat 1990: Abhazya Ulusal Forumu "Aydgılara" II. Olağanüstü Kongresinde Sovyet Gürcistanı'nın Abhaz halkına karşı Stalinist dönem politikalarını uygulama çabalarını şiddetle kınayan bir kararı kabul etti.

23 Şubat 1990: Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından kabul edilen 3/1 sayılı bir karar uyarınca, Gürcüleştirme faaliyetleri kapsamında, Abhazya'daki Nüfusdairelerine Abhazların da "Gürcü" olarak kaydedilmeleri talimatının verilmesi.

3 Nisan 1990: SSCB'nde çıkarılan "*Bağlı cumhuriyetlerin SSCB'den ayrılmaları*" başlıklı yeni bir yasa ile, Cumhuriyetlerden herhangi birisinin Sovyetler Birliğinden ayrılması durumunda, diğer özerk oluşum ve etnik grupların, SSCB içinde kalmaya devam etme konusunda kendi kararlarını serbetçe alabilme hakları güvence altına alındı.

26 Nisan 1990: SSCB'de yani çıkarılan "SSCB ve Federasyon arasındaki güçler ayrılığı" yasasıyla, özerk cumhuriyetlerin de "Federasyon unsuru" olarak kabul edilmeleri kararlaştırıldı.

31 Mayıs 1990: Sohum'da 30 bini aşkın bir topluluğun, Kuzey Kafkasya cumhuriyetleri ve Abhaz-Adige diasporasının temsilcilerinin de katılımı ile bir araya gelmesi. Kafkas halklarının sürgün dönemi kayıpları anısına gerçekleşen toplantı sonunda, Sohum sahilinde belirlenen bir alana XIX. yüzyıldaki Kafkas Savaşı sırasında yitirilenler ve Kafkas savaşının bitişi (21 Mayıs 1864) anısına ileride anıt yapılmak üzere simgesel bir taş konuldu.

12 Haziran 1990: Abhazya Yüksek Sovyeti "*Abhazya Devletinin Egemenlik Deklarasyonu*" ile "*Abhazya devlet yapısının korunmasının yasal garantileri*" kanununu kabul etti. Yüksek Sovyetin, Gürcü uyruklu milletvekilleri bu oturumda protesto amacıyla yer almadılar. Hatta bununla da kalmayıp, Tiflis yönetimine çağrıda bulunarak Abhazlar ve Abhazya Devleti'ne karşı sert önlemler almaya davet ettiler.

28 Ekim 1990: Gürcistan'da yapılan parlamento seçimlerini Zviyad Gamsakhurdia liderliğindeki "*Yuvarlak Masa - Bağımsız Gürcistan*" koalisyonu kazandı. Abhazlar ve Osetler ise Gürcistan parlamentosu seçimlerini boykot ettiler.

14 Kasım 1990: Z.Gamsakhurdia başkanlığındaki Gürcistan Yüksek Sovyeti, "*Cumhuriyet sınırları içerisinde geçiş dönemi ilan edilmesi*" yasasını onayladı. Buna yönelik olarak, 28 Şubat 1991 tarihinde kabul edilen bir kararla da, aynı yıl 31 Mart tarihinde Gürcistan'da bağımsızlık referandumunun yapılacağı ilan edildi.

24 Aralık 1990: Abhaz ÖSSC Yüksek Sovyeti Başkanlığına Vladislav Ardzinba seçildi.

1990 – 1991 arası: Gürcü yetkililer, Abhazya'da yaşayan diğer ulusların, aşırı milliyetçi guruplar ve ultra-radikal unsurlar tarafından baskı altına alınmalarını, şantaj ve tehditlerle Abhazya'yı terk etmeye zorlanmalarını açıkça teşvik etmeye başladılar. Bu yolla çok sayıda kişinin ev ve daireleri Gürcülerce zorla satın alınarak, ülkeyi terk etmeleri sağlanmıştı. Baskılar sonucunda, resmi verilere göre, Gürcü olmayan uluslardan 6.700 kişi Abhazya'yı terketmek zorunda bırakılırken, yerlerine getirilen yeni göçmenler ile Gürcülerin sayısı da 1500 kişi daha artmıştı.

11 Şubat 1991: Gürcistan Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti Başkanlık kararnamesi ile Abhazya'nın Gal valisinin görevden alınarak, yerine bir başka kişinin atanması. Abhaz ÖSSC Yüksek Sovyeti Başkanlığı, 13 Şubat 1991 tarihde aldığı bir

kararla Gürcistan'ın bu tutumunu yasadışı ve kabul edilemez olarak niteledi.

28 Şubat 1991: Abhazya ÖSSC Yüksek Sovyeti, Sovyetler genelinde yapılacak olan referanduma katılım kararı aldı.

9 Mart 1991: Yeni birlik antlaşması taslağının yayınlanması.

17 Mart 1991: SSCB birlik referandumu sonuçları 3 Nisan 1990 tarihinde açıklandı. Bu sonuçlara göre: Abhaz ÖSSC vatandaşı olan 318.317 seçmen arasından 166.544 (% 52,3) kişi oylamaya katılırken, 164.231 (% 98,6) "evet", 1.566 (% 0,9) kişi "hayır" hayır oyu kullanmıştı. Geçersiz oy sayısı ise 747 (% 0.45) kişi idi.

31 Mart 1991: Birlik referandumunu boykot eden Gürcistan, daha sonra kendi bağımsızlık referandumunu düzenledi. Gürcü halk oylaması sonuçlarına göre, Gürcistan Yüksek Konseyi 9 Nisan 1991 günü bağımsızlıkla ilgili yasaı kabul ederek, 1918 yılındaki Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti anayasasına dönüş yapıldığını açıkladı. Böylece, Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti topraklarından üç ayrı bağımsız devlet; Gürcistan, Abhazya ve Güney Osetya ortaya çıkmış bulunmaktaydı. Abhazya, zaten SSCB'nin çöküşünden önce de Gürcistan'ın bağımsızlık referandumuna ve cumhurbaşkanlığı seçimlerine (26 Mayıs 1991) katılmamış, Sovyetler Birliği'nin bağımsız bir birimi olarak hareket etmişti. Bu yüzden, SSCB'nin hukuki varlığının ortadan kaldırılması ile birlikte kendiliğinden bağımsız bir devlet olarak ortaya çıktı.

23 Nisan 1991: Eski 9 Sovyet Cumhuriyeti, yeni bir birlik antlaşmasının ilkeleri konusunda ortak bir bildiri imzaladılar.

19 Ağustos 1991: Sovyetler Birliği'nde darbe girişimi. Olağanüstü durumla ilgili olarak bir Devlet Komitesi kuruldu ve başkan Mihail Gorbaçov Kırım'da bulunduğu evde izole edildi.

23 Ağustos 1991: Rusya Federasyonu Başkanlık Kararnamesi ile Rus Komünist Partisi'nin faaliyetleri askıya alındı. Ertesi

gün Gorbaçov'da Parti Sekreterliği görevinden istifa ettiğini açıkladı.

27 Ağustos 1991: Abhazya Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti "*Abhazya ÖSSC Yüksek Sovyeti üyelerinin seçimi*" kanununu kabul etti. Gürcistan yönetimi ve Gamsakhurdiya ile de uzlaşarak kabul edilen yasayla, seçimlerde kota konulması kabul edilmekteydi. Buna göre Yüksek Sovyet Üyelerinin 28'i Abhaz halkına, 26' sısı Gürcü topluluğuna, 11'i ise diğer ulusal topluluklara tahsis edilecekti.

27 Eylül 1991: Abhazya ÖSSC Yüksek Sovyeti Başkanlığınca "*Abhazya egemenliğinin ekonomik temellerinin sağlanması*" kararının alınması.

29 Eylül 1991: Abhazya Yüksek Sovyeti (Parlamentosu) seçimleri.

1-2 Kasım 1991: KDHB (Kafkas Dağlı Halkları Birliği) III.Kongresi Sohum'da toplandı. Kongreye; Abazin, Abhaz, Avar, Adige, Çeçen, Kabardey Dargin, Lak, Oset ve Şapsığ temsilciler katıldılar. Kongrede, (KDHK) Kafkasya Dağlı Halklar Konfederasyonu'nun kuruluş kararı da imza altına alındı ve "*Kafkasya Dağlı Halkları Konfederasyonu Bildirgesi*" oybirliği ile kabul edildi.Kongre, Kafkas Parlamentosunun kuruluşuna da onay verdi. Ayrıca; Yüksek Mahkeme, Savunma Komitesi ve diğer organların kuruluşu da karara bağlanarak, Konfederasyon genel merkezi olarak Sohum ilan edildi.Yeni oluşturulan Kafkas Parlamentosu ise ilk toplantısını 3 Kasım günü tarihi Likhni köyünde gerçekleştirdi.

11 Kasım 1991: Gürcistan Cumhurbaşkanı Zviad Gamsakhurdia, yayınladığı bir kararname ile GSSC topraklarında, SSCB Silahlı Kuvvetlerine ait olan tüm askeri varlığın Gürcistan'a devredildiğini ve bu noktalara artık Gürcistan askeri birimlerinin konuşlanacağını ilan etti. Buna karşılık olarak Abhazya Yüksek Sovyeti Başkanlığı da 29 Aralık 1991 tarihinde aldığı bir kararla, Abhazya topraklarında

bulunan tüm askeri birimlere, derhal buldukları noktalara konuşlanmaları talimatını verdi.

27 Kasım 1991: Abhazya Yüksek Sovyeti Başkanlığınca Güvenlik Servisi oluşturulması kararı alındı. Daha önceki KGB ve bağlı birimlerinin kaldırılması ile ilgili olarak alınan karar uyarınca, lağvedilen birimlerin yeni oluşturulan Abhazya Güvenlik Servisi tarafından devralınacağı ve doğrudan Abhazya Yüksek Sovyeti'ne bağlı olunacağı açıklandı.

29 Aralık 1991: Abhazya Yüksek Sovyeti Başkanlığı, Abhazya topraklarındaki askeri birliklerin yeniden konuşlandırılmaları hakkındaki yasa çerçevesinde, sınır güvenliği, karasular ve iç asayiş birliklerinin fonksiyonları ile bu kurumlar arasındaki ilişkileri düzenleyen yeni bir karar aldı.

5-6 Ocak 1992: Z.Gamsakhurdia'nın askeri bir darbe ile devrilmesi. Kitovani, Yoselyani ve Tsigua üçlüsünün önderliğinde Gürcistan Devlet Konseyi adı altında yeni bir askeri diktatörlüğün kurulması. Ülkedeki politik kuruluşlar konsey başkanlığına Eduard Şevardnadze'yi atamak istedilerse de bunda başarılı olamadılar.

24 Ocak 1992: Abhazya Yüksek Sovyeti Başkanlığı aldığı bir karar ile Abhazya Savcılığı ve İçişleri Bakanlığını kendisine bağladı.

17 Şubat 1992: G.Karkaraşvili komutasındaki Gürcistan Ulusal Muhafız birimlerinin, eski başkan Gamsakhurdiya taraftarlarını "sakinleştirmek" amacı ile Abhaz liderliği ile de anlaşarak, Abhazya topraklarına girmesi. Abhazya Parlamentosu Milletvekillerinin (en başta da Gürcü milletvekilleri) talebi üzerine, Gürcü birlikleri Abhazya topraklarını terk ettiler. Ancak, ayrılmadan önce ellerindeki silah ve mühimmatın önemli bir kısmını Gagra ve Sohum'da bulunan yasadışı milis guruplarına aktarmışlardı.

13 Şubat 1992: Geçici Sovyet yönetimine sorumlu olan Asker ve Polis birimlerinin Abhazya Yüksek Sovyeti Başkanlığına bağlanmaları.

21 Şubat 1992: Gürcistan yönetiminin Gürcistan Demokratik Cumhuriyetinin kurulduğu 25 Şubat 1921 tarihi itibarıyla, 1978 yılında kabul edilen Gürcistan SSC Anayasası da dahil olmak üzere, Sovyet dönemine ait tüm yasama geçmişinin iptal edildiğini açıklaması. Bu dönemde Abhazya ile Gürcistan devletleri arasında hiç bir hukuki ilişki bulunmamaktaydı.

25 Şubat 1992: Abhazya Yüksek Sovyeti Başkanlığı'nın, Abhazya Askeri Komiserliği'nin (Askerlik Şubelerinin) kuruluşuna karar vermesi.

10 Mart 1992: Gürcistan Devlet Konseyi Başkanlığına Eduard Şevardnadze getirildi.

30 Mart 1992: Gürcistan'ın eski cumhurbaşkanı Z. Gamsakhurdia taraftarları Megreliya bölgesini kontrol altına aldılar. Devlet Konseyi birlikleri 1 Nisan tarihinde Gamsaxurdia taraftarlarına karşı yoğun bir saldırı başlattı. 3 Nisan günü ise Abhazya iç güvenlik birimleri İngur köprüsü civarında Abhazya'ya girmesi muhtemel Gürcü kuvvetlerinin yolunu kesmek için pozisyon aldı. 4 Nisan günü Konsey birlikleri Zugdidi kentini ele geçirdiler. Ardından İngur nehri kıyısında Abhaz ve Gürcü birlikleri arasında çatışmalar çıktı ve 4 asker hayatını kaybetti.

31 Mart 1992: Abhazya Yüksek Sovyeti Başkanlığı kararıyla, Cumhuriyet topraklarında yaşayan ve aktif askerlik görevi çağına gelen gençlerin "evrensel bir görev olan" askerliğe davet edilmeleri.

5 Mayıs 1992: Abhazya Yüksek Sovyeti içerisinde etnik temelde nihai bir bölünmüşlüğü yaşanmakta olduğu en hassas dönemde, Megrel kökenli Vaja Zarandiya'nın Abhazya Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Başkanlığı (Başbakanlık) görevine atandı. Ancak Gürcü milletvekilleri Abhazya Yüksek

Konseyi'nin yeni bir hükümet kurmasını engellemeye çalışmaktaydılar. Gulrıps ve Gal vilayetlerinin valileri ise Abhazy'a'nın meşru idarecileri yerine, doğrudan Tiflis'e itaat etmeyi tercih etmişlerdi. Bu dönemde Abhazy'a'nın siyasi istikrarını bozmak için Gürcü ve Gürcü olmayan şeklinde bir bölünme yaratılarak devlet görevlileri etnik temelde baskı altına alınmaktaydı. Gürcü etnik grubuna bağlı görevliler İçişleri Bakanlığı ve Savcılıklarda kendilerini izole ettiler. Ayrıca, Temmuz 1992 başından beri Gürcistan Savunma Bakanlığına bağlı çeşitli gruplar Abhazy'a topraklarında, "Mexedrioni", "Güvenlik taburları" ve "Gürcistan iç güvenlik kuvvetleri" adları altında yasadışı yapılanmalara girişmişlerdi.

5 Temmuz 1992: Devlet daireleri ve diğer işyerlerinin Gürcüler tarafından etnik temelde bölünmesine yanıt olarak Abhazy'a Ulusal Forumu "Aydgılara", Abhazy'a'daki etnik yapılanmaların tamamının eşit olarak temsil edileceği bir Ulusal Savunma Komitesi oluşturulmasını önerdi. Abhazy'a Ulusal Forumu "Aydgılara", Abhazy'a Halk Partisi, Ermeni Kültür Derneği "Krunk", Rus kültür topluluğu "Slav Evi", Sohum Enternasyonalist Toplumu, Oset Kültür Topluluğu "Alan" ve Abhazy'a Yunan Kültür Merkezi, bu çağrı etrafında birleşti.

18 Temmuz 1992: Rusya Başkanı Boris Yeltsin ile Abhazy'a Yüksek Sovyeti Başkanı Vladislav Ardzınba'nın Soçi'de bir araya gelmeleri.

18-23 Temmuz 1992: Dünya Abhaz-Adıge Halkları Festivalinin Abhazy'a'da düzenlenmesi. Festivale ABD, Almanya, Türkiye, Suriye, Ürdün, İsrail ve diğer ülkelerden gelen Abhaz-Adıge diasporasının temsilcilerinin yanı sıra, Kuzey Kafkasya ve Güney Rusya halklarının temsilcileri de katıldılar.

23 Temmuz 1992: Abhazy'a Yüksek Sovyeti son gelişmeler üzerine, Gürcistan ve Abhazy'a cumhuriyetleri arasındaki hukuki problemleri çözüme kavuşturmak ve ortaya çıkan yasal

boşluğu gidererek Abhazya-Gürcistan ilişkilerini yeniden tesis etmek amacıyla,23 Temmuz 1992 tarihinde, *"1978 anayasasını lağvedip 1925 Anayasasına geri dönen"* bir kararı kabul etti. Bu anayasasının 5. maddesi; *"Abhazya Cumhuriyeti, topraklarında devlet egemenliğini kendi iradesiyle ve başka hiçbir iktidara bağlı olmaksızın gerçekleştiren bağımsız bir devlettir"* ifadesine yer vermektedir.Aynı gün ülkenin adı *"Abhazya Cumhuriyeti"* olarak değiştirildi ve sanatçı V. Gamgiya tarafından tasarlanan *"Devlet Arması"* ile *"Abhazya Cumhuriyeti Bayrağı"* resmen kabul edildi. Oturum sonucunda Abhazya yüksek yasama organı tarafından Abhazya ve Gürcistan arasındaki devlet-hukuk ilişkilerini temel alan bir anlaşma taslağının acil olarak hazırlanması teklifi de kabul edildi.

24 Temmuz 1992: Abhazya'daki 19 Gürcü siyasi parti ve sivil toplum hareketinin, (Devrik cumhurbaşkanı Zviad Gamsakhurdia taraftarları da dahil olmak üzere) Abhazya'daki Gürcü nüfusunu "Gürcistan Ulusal Birlik Konseyi" etrafında biraraya gelerek, Abhazya yetkililerine karşı itaatsizliğe ve alternatif bir hükümet oluşturulmaya davet etmesi. Aslında bu çağrı ile Abhaz devletine karşı düzenlenecek olan ortak eylemler sayesinde, Gürcü toplumunun siyasi konsolidasyon sorunu da çözüme kavuşturulmak istenmekteydi.

24-31 Temmuz 1992: Abhazya Yüksek Sovyeti Başkanı Vladislav Ardızınba ve beraberindeki heyetin Türkiye'yi ve Abhaz diyasporasını ziyareti.

10 Ağustos 1992: Gürcistan Devlet Konseyi'nin demiryolu taşımacılığındaki olağanüstü durum ile ilgili bir kararnameyi kabul etmesi ve bu kararname uyarınca 11 Ağustos günü düzenlenen gizli toplantıda *"Demiryollarını yıkıcı gruplardan koruma"* bahanesi adı altında Abhazya'ya asker gönderme kararı alması. Ancak, Transkafkasya demiryolunun Abhazya tarafı, Gürcistan tarafı ile karşılaştırıldığında gayet istikrarlı çalışmaktaydı ve bu durum daha sonra Gürcistan yetkililerince de

Vladislav Ardzinba ve beraberindekiler Anıtkabir'de

itiraf edilecekti. (Gürcistan Başbakanı Sigua 5 Eylül 1992 Mart ayından bu yana demiryolları açısından Megrelya topraklarından tam 16 sabotaj grubu belirlenmiş olmasına rağmen, Abhazy'a'da yasadışı herhangi bir oluşuma rastlanmamıştı," açıklamasında bulundu.) Esasen, Gürcü saldırganlığının gerçek amacı da demiryollarını korumak değil, Abhaz ulusal kurtuluş hareketini bastırmak, Abhazyanın devlet yapılanmasını ortadan kaldırmak ve nihayetinde Abhaz topraklarını da Gürcistan'a dahil ederek, Abhaz varlığını tamamen yok etmek düşüncesinden başka bir şey değildi.

12 Ağustos 1992: Abhazyaya Yüksek Sovyeti, Gürcistan Devlet Konseyi'ne, iki devlet arasındaki hukuki ilişkilerin restorasyonu çağrısında bulundu ve Gürcistan ile yapılması tasarlanan federal bir anlaşma taslağını görüşmek üzere Abhazyaya Parlamentosunu 14 Ağustos 1992 tarihinde toplantıya davet etti.

14 Ağustos 1992, sabaha karşı 03.30: Gürcistan Devlet Konseyi'nin, 58 zırhlı araç, çok sayıda top ve iki bin askerden oluşan ön birlikleriyle egemen Abhazya'yı işgale yeltenmesi. Saldırganlar hava ve deniz kuvvetleri tarafından da desteklenmekteydi. Gürcistan, uluslararası hukuk, insanlık değerleri ve komşuluk haklarını da ayaklar altına alarak böylesi bir işgali göze almıştı. Saldırıya son derece hazırlıklı bir şekilde başlamışlar, komşu bir devleti ve halkı yok edilmesi gereken azılı bir düşman şeklinde konumlandıklarından, önlerine çıkan her şeyi yakıp yıkarak ilerlemekteydiler. 15 Mayıs 1992 tarihli Taşkent anlaşmasıyla elde ettikleri askeri araç ve gereçlerin sağladığı savaş gücüne, Şevardnadze'nin 31 Temmuz 1992 tarihinde Yeltsin ile Soçi kentinde bir araya gelip Güney Osetya'daki politikalarına tam destek alması da eklenince, adeta kendilerinden geçmişler ve artık kimsenin önlerinde duramayacağını düşündüklerinden olsa gerek "Kılıç" adını verdikleri bir saldırı planıyla Abhazya'nın caneline hücum etmişlerdi. Öte yandan BM'de Gürcistan'ı, içinde bulunduğu bunca çatışma ve hukuki anlaşmazlığa rağmen, uluslararası hukuka aykırı bir şekilde ve otoritesi altında bulunmayan eski SSCB dönemindeki sınırları ile üyeliğe kabul ediyor ve bu durum, Gürcistan'ın işgal girişimine çanak tutan bir hukuksuzluk olarak tarihteki yerini alıyordu.

14 Ağustos 1992: Abhazya Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti Başkanı Vladislav Ardzinba, yaptığı televizyon konuşması ile Abhazya halkını Gürcü saldırganlığına karşı örgütlü bir direnişe davet etti. Aynı gün, Abhazya Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti Prezidyumu 18 a 40 yaş arası vatandaşlar için seferberlik ilan etti ve Abhazya İç Güvenlik Biriminin her biri 500 askerden oluşan 5 tabur halinde hazırlanmalarını emretti. Ancak vatani savunmak için her yaşta kişi direnişe katıldı ve Abhaz halkının Bağımsızlık Savaşı başlamış oldu.

15 Ağustos 1992: Tsandripsh köyü civarına Gürcistan Devlet Konseyi amfibi birliklerinin çıkartması. İşgalciler Gürcü göçmenlerin de aktif desteğiyle, Rusya Federasyonu sınır bölgesindeki Tsandripş ve Geçripş hattında kontrolü ele geçirdiler.

15 Ağustos 1992: Gürcü işgal birimleri Sohum'daki tv yayın kulesini ele geçirdi.

16 Ağustos 1992: Savaşan taraflar arasında, ateşkes ilan edilmesi ve birliklerin çatışma hattından geri çekilmesi konusunda bir anlaşmaya varılması.Buna göre Abhaz birlikleri Gumista nehri kıyısındaki Eşıra köyüne, Gürcü birlikleri ise Kelafür (Kelasur) nehri civarındaki Bağbaran köyüne geri çekileceklerdi. Ancak, Abhaz askeri birimleri anlaşma hükümleri uyarınca 18 Ağustos günü saat 14:00'te Gumista nehrine geri çekilirlerken, Gürcü birlikleri de anlaşmayı ihlal ederek Sohum kentini işgal ettiler.

18 Ağustos 1992: Abhazya Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti, Devlet Savunma Komitesi oluşturulması ile ilgili bir kararı kabul etti ve başkanlığına da Abhazya Yüksek Sovyeti Başkanı Vladislav Ardzınba'yı getirdi. Ardzınba bu görevle birlikte ülkedeki tüm siyasi ve askeri yetkileri devralmış bulunmaktaydı. Ardzınba ilk iş olarak Albay V. Kakaliya'yı Silahlı Kuvvetler Komutanlığına ve Albay Sultan Sosnaliev'i ise Kurmay Başkanlığı'na atandı.

21 Ağustos 1992: Kafkasya Halkları Konfederasyonu Parlamentosu ve Başkanı, Gürcistan işgalini geri püskürtmek için oluşturulacak gönüllü müfrezelerinin Abhazya'ya transferi ile ilgili bir kararnameyi kabul etti.

22 Ağustos 1992: Gürcistan Devlet Konseyi Başkanı Eduard Şevardnadze "*Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü korumak amacıyla*" bir milyon asker toplamak için genel seferberlik ilan etti.

24 Ağustos 1992: Abhazya Savunma Devlet Komitesi (başkan V.Ardzınba) Gumısta cephesi savunma hattı komutanlığına Albay Muşni Huartskiya'yı, yardımcılığına da Albay Givi Ağırba'yı atadı. Albay Sergey Dbar ise Bzip cephesi savunma hattına komutan tayin edildi.

24 Ağustos 1992: Abhazya Parlamentosu ülkede yaşamakta olan Gürcü nüfusuna, çatışmalarda tarafsız kalmaları, fırsatçıların yalanlarıyla, Gürcistan Devlet Konseyi'nin Sohum'daki kuklalarının propagandalarına inanmamaları çağrısında bulundu.

25 Ağustos 1992: Gürcü işgal kuvvetleri komutanı Albay G. Karkaraşvili'nin, Abhaz televizyonu ve radyosundan *"100 bin Gürcü askerini feda etme pahasına da olsa 97 bin Abhazı yok edeceklerini"* açıklaması. Albay Karkaraşvili, bu söyleminden sonra Eduard Şevardnadze tarafından "Gürcü Şövalyesi" olarak adlandırıp General rütbesine terfi ettirildi ve Gürcistan Savunma Bakanlığına atandı. Gürcistan yönetimi tavrıyla bölgedeki askerlerine; Abhaz halkına uygulanacak bir soykırımının kendileri için ne büyük bir önem taşıdığını açıkça ilan ediyordu. Abhaz halkının işgalciler tarafından soykırımla tehdit edildiği gün ise Türkiye diyasporasından gelen kalabalık ilk gönüllü grubunu Soçi üzerinden deniz yoluyla Gudauta'ya ayak basarak, bu hezeyanlara dünya Abhaz-Adige toplumu adına en güzel cevabı veriyordu.

3 Eylül 1992: Kuzey Kafkasya Cumhuriyetleri liderlerinin de katılımıyla, Gürcistan ve Abhazya arasındaki silahlı çatışmanın sona erdirilmesi için Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin aracılığında, Moskova'da görüşmelerde bulunulması ve bir sonuç bildirisi imzalanması.

15 Eylül 1992: Abhazya Yüksek Sovyeti Başkanlığının, *"Gürcistan Devlet Konseyi birlikleri'nin Abhazya'ya silahlı*

saldırısı" ve "Abhaz halkına uygulanan soykırım" konusunda iki ayrı kararnameyi kabul etmesi.

1 Ekim 1992: Abhaz savaşçılar, Kuzey Kafkasya gönüllüleri, Kazaklar ve Abhaz–Adıge diasporası gönüllüleri ile birlikte Gagra operasyonunu başlattılar. Gürcülerin Gagra kentinde dört binden fazla tam teçizatlı askeri, 40 ağır zırhlısı, onlarca havan topu, uzun menzilli topları ve askeri uçak destekleri bulunmaktaydı.

2 Ekim 1992: Gagra’daki Gürcü silahlı guruplarının imha edilmesi ve Gagra kent merkezinin Gürcü işgalcilerden temizlenmesi.

6 Ekim 1992: Gagra bölgesinin tamamı Gürcü saldırganlardan temizlenmesi. Abhaz – Rus sınırındaki Psou nehrine Abhazyaya bayrağı çekilerek, yaklaşık iki aydır devam edenablukanın sona erdirilmesi.

7-8 Ekim 1992: Dünya Abhaz – Abazin Kongresi Lıkhni köyünde ilk toplantısını yaptı.

11 Ekim 1992.–Abhazyaya Savunma Bakanlığının kurulması ve bakanlığa General V.G.Arşba’nın getirilmesi. Kurmay Başkanı olarak ise General Sultan Sosnaliev atandı.

22 Ekim 1992: Gürcü işgalciler tarafından Dimitry Gulia Abhaz Araştırmaları Enstitüsü ve Devlet Arşivi yakıldı. Abhazyaya tarihini ve kültürüne ait eşi benzeri bulunmayan yüzlerce belge ve materyal barbarca yok edildi.

26 Ekim 1992: Abhazyaya Silahlı Kuvvetleri Oçamçıra kentine bir operasyon düzenlediler.

3-4 Kasım 1992: 1.Şrom (Guma) operasyonu.

4 Aralık 1992: Abhazyaya Yüksek Sovyeti, “Abhazya’daki coğrafi bölge ve yer isimlerinin aslına döndürülmesi” kararını kabul etti.

5 Ocak 1993: Abhazyaya Silahlı Kuvvetleri Sohum'a başarısız bir operasyon düzenledi. Operasyonda her iki taraf da ağır kayıplar verdi.

8 Ocak 1993: Abhazyaya Yüksek Sovyeti Prezidyumu kararı ile Abhazyaya Silahlı Kuvvetleri Başkomutanlığına Vladislav Ardzinba getirildi.

14 Şubat 1993: Kafkasyaya Dağlı Halklar Konfederasyonu Pitsunda'da geniş katılımlı bir toplantı düzenledi.

15-16 Mart 1993: Abhazyaya silahlı kuvvetleri Başkent Sohum'u temizlemek için yeni bir operasyon girişiminde daha bulundu. Ancak, Sohum'un batı bölgeleri ve banliyölerinde sert çatışmalara giren Abhaz kuvvetler ağır kayıplar vererek Gumista nehri kıyısındaki mevzilerine çekilmek zorunda kaldılar.

21 Mart 1993: Abhazyaya Yüksek Sovyeti Başkanı Vladislav Ardzinba'nın imzaladığı bir karaname ile Diasporada yaşayanların anavatanları ile ilişkilerine destek sağlamak amacıyla *Geriye Dönüş Devlet Komitesi*'nin kurulması. Bu kurum, savaşın devam ettiği bir dönemde savunma bakanlığından sonra oluşturulan ikinci devlet organı olması ve sadece kuruluş zamanlaması bakımından bile anavatanın diasporaya bakışını net bir şekilde ortaya koyması açısından tarihi öneme sahiptir.

4-5 Nisan 1993: Abhazyaya'ya askeri yardım sağlama amacıyla, Kafkasyaya Dağlı Halklar Konfederasyonu ve Güney Rusya Kazakları arasında bir işbirliği anlaşması imzalanması.

2 Temmuz 1993: Doğu cephesinde geniş çaplı bir operasyon düzenlendi. Gudauta'dan yola çıkan 300 kişilik bir kuvvet de doğu cephesindeki askerlere destek vermek üzere Tamş bölgesine denizden çıkarma yaptı ve bu çıkarma sonucunda Abhazyaya Ordusu Suhum-Oçamçıra arasındaki kara ve tren yollarının 10 kilometrelik bölümünü 7 gün boyunca

kontrolüne geçirdi. Ancak daha sonra bölgedeki tüm köprüleri havaya uçurarak önceki konumuna geri çekildi.

4 Temmuz 1993 gecesı 03:00: Abhaz güçleri Aşağı Eşera bölgesindeki Gumısta köprüsünü geçerek düşmanı ilk savunma hattından çıkardılar.Ancak bu, dikkati dağıtmaya yönelik bir manevraydı.Asıl saldırı ise Sohum'un kuzeyinde başladı. Gumısta nehrini geçen Abhaz güçler birkaç gün içerisinde Dvuxreçiya bölgesindeki Ahalşeni, Kaman ve Suhum Hidroelektrik Santralini düşmandan temizlediler ve Gürcü General Z.Mamulaşvili'yi esir aldılar.

9 Temmuz 1993 saat 22:00: Abhazya Silahlı Kuvvetleri stratejik önem taşıyan Guma bölgesine girdi.Saat 24:00 sıralarında düşmanın direnci tamamen kırıldı ve bölgeye Abhazya bayrağı çekildi.

27 Temmuz 1993: Gürcü tarafının insiyatifi ile Soçi kentinde "Abhazya'da ateşkesin sağlanması ve bölgede uluslararası kurallara uyulması" konusunda bir anlaşma imzalanması. Bu anlaşma, uluslararası kuruluşlar ile barış güçlerinin çatışma bölgesine getirilmesini, bölgenin silahtan arındırılmasını ve kanuni düzenin gerektiği gibi işlemlerini öngörüyordu.Ancak anlaşmanın etkisi uzun sürmedi.Suhum'da, Abhaz halkı ve hükümetine yönelik pervasızca tehditlerin savrulduğu mitingler düzenlenmesiyle birlikte başlayan eylemler anlaşmayı iptal noktasına sürükledi.

15 Ağustos 1993: Sohum limanındaki bir Yunan gemisiyle 1200'den fazla Abhazya vatandaşı Rum, Abhazya'dan sürüldü. Sohum ve yakın köylerde yaşayan bu insanlar ellerinde isim listeleriyle dolaşan Gürcü polisi tarafından teker teker toplanıp, bir daha Abhazya'ya geri dönmeyeceklerine dair bir belge de imzalatıldıktan sonra limandaki gemiye bindirilerek sınırışı edildiler.

16 Eylül 1993: Abhazya Silahlı Kuvvetleri'nin Sohum operasyonu başladı. Saat 13:00 sularında Abhaz Silahlı

Kuvvetleri Gumista nehrinin köprüsününeşağı bölgesini ele geçirdi. Gumista cephesindeki askerler, düşmanın güçlü savunmasını aştılar ve Gürcü askerlerinin Sohum grubunu kuşatma altına aldılar. Birtsha, Tabisupleba, Odiş gibi bölgeler düşmandan temizlendi. Doğu cephesi askerleri de son derece zorlu çatışmalardan sonra Sohum – Oçamçıra karayolunu kapatarak düşmanın Sohum’a desteğini engellediler.

17 Eylül 1993: Gürcistan Devlet Başkanı E.Şevardnadze bir kez daha ülke genelinde seferberlik ilan etti.

20-21 Eylül 1993: Abhaz askeri birimleri Sohum çevresini tamamen kuşatma altına aldılar.

21 Eylül 1993: Rusya Abhazyaya’ya ambargo ilan etti.

25 Eylül 1993 akşam saatleri: Zorlu çatışmalar sonucunda Abhaz bayrağı Sohum tren istasyonu çatısında dalgalanmaya başladı.

27 Eylül 1993: Şiddetli çatışmalar sonucunda Abhaz birlikler Sohum merkezine girdiler ve Bakanlar Kurulu binasını ele geçirip Abhazyaya bayrağını burada da dalgalandırdılar.

29 Eylül 1993 saat 11.30: Abhaz kuvvetler Maçara nehri civarındaki düşman savunmasını çökertip Sohum yakınındaki Babuşera havaalanını ele geçirdiler.Bu arada,Kudrı (Kodor) nehrini boyunu ele geçiren ikinci grup, Abhazyaya Batı Ordusu ile birleşmişti. Tkuarçal – Oçamçıra bölgesi ise 13 aydır içinde bulunduğu ablukadan kurtarıldı ve çaresiz durumda kalan Gürcü birliklerinin bir kısmı Lata köyündeki dağlara çekilmek zorunda bırakıldı.

29-30 Eylül 1993: Düşmanın peşini bırakmayan Abhaz Ordusu, Oçamçıra, Gal ve diğer yerleşim bölgelerini işgalcilerden süratle temizledi.

30 Eylül 1993 20:00 suları: Tüm cepheelerde zafer elde eden Abhazyaya Silahlı Kuvvetleri, Gürcistan – Abhazyaya sınırındaki İngur nehrine vardılar ve Abhazyaya bayrağını sınırdaki göndere çektiler. Düşman darmadağın olmuş, Abhazyaya toprakları işgal

askerlerinden temizlenmişti. Böylece Şevardnadze'nin Abhazyayı fethederek kendi küçük imparatorluğuna dahil etme planı da bertaraf edilmiş olmaktadır. 13 ay süren Gürcü-Abhaz savaşı, Abhazlar için gerçekten tam bir bağımsızlık savaşı oldu ve bu uğurda Abhazyada yaşayan halklar, öncelikle de Abhazlar, büyük kayıplar verdiler. Ancak Abhaz halkının Gürcü işgali karşısında elde ettiği kesin zafer, ülkeyi sömürgeleştirmek isteyen güçlerin bu heveslerini sonsuza dek tarihe gömüyor ve Abhaz halkının kendi kaderini tayin hakkının, yine kendi elinde olduğunu, bir kez daha ve güçlü bir şekilde dünya kamuoyunun gündemine gelmesini sağlıyordu.

9 Ekim 1993: Gürcistan, Abhazyaya ve Güney Osetya'yı "eski küçük imparatorluğuna" geri döndürebilmek hülyasıyla BDT üyeliğine başvurdu.

Kasım 1993: Abhazyaya Devlet Üniversitesi eğitim çalışmalarına başladı. Üniversiteyi eski haline döndürebilmek için "Yeniden Doğuş Vakfı" kuruldu.

1993Kasım sonu – Aralık başı: BM himayesinde, Rusya'nın desteği ve AGİK temsilcisinin katılımıyla Abhazyaya ve Gürcistan arasındaki çatışmanın çözümü için düzenlenen görüşmelerin ilk turu Cenevre kentinde başladı. Görüşmelerde ateşkesin sağlanması ve bir izleme mekanizması geliştirilmesi konularında uzlaşmaya varıldı. Taraflar, devam eden müzakere süresince birbirlerine karşı kuvvet veya tehdit kullanmama konusunda görüş birliğine vararak ortak bir "Mutabakat zaptı" imzaladılar.

10 Aralık 1993: Abhazyaya Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti "Abhazyaya Cumhuriyeti Vatandaşlığı" kanununu kabul etti. Kanun, 5 Ocak 1995 tarihinde bazı değişikliklere tabi tutulduktan sonra Abhazyaya Parlamentosu tarafından 24 Ekim 2005 tarihinde bu günkü halini alarak yasalaştı.

12 Aralık 1993: Abhazya Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti'nin aldığı bir kararla Abhazya Bilimler Akademisi'nin kurulması.

1994 Mart ayı başları: Abhazya ve Gürcistan heyetleri arasında BM himayesinde New York görüşmelerinin yapılması. Karşılıklı iddia ve taleplerin tartışıldığı bir ortamda, üzerinde uzlaşılan maddeler ortak bir irade beyanı olarak, metin haline getirildi ve dört tarafın da üzerinde anlaşıldığı şekilde yerlerinden edilen mültecilerin dönüşü konusu imza altına alındı.

Mart 1994: Türkiye Cumhuriyeti'nde Abhazya Cumhuriyeti temsilciliğinin açılması.

4 Nisan 1994: BM, Rusya ve AGİT temsilcileri, Rusya Dışişleri Bakanı ve BM Genel Sekreteri'nin de katılımı ile Moskova'da imzalanan "Gürcü-Abhaz çatışması için siyasi çözüm ve önlemler bildirgesi" çerçevesinde, çatışmanın taraflar birbirlerine karşı ateşkes ilan edeceklerini ve kuvvet kullanma tehdidinde bulunmayacaklarını taahhüt ettiler. Taraflar, BM barış gücünün İngur nehri civarına yerleştirilmesini ve gözlem görevi yürütmesini de kabul ettiler. Düzenlenen belge, Abhazya ile Gürcistan arasında herhangi bir hukuki ilişki bulunmadığından, tarafları eşit haklara sahip unsurlar olarak ortak bir devlet çatısı altında birleşmeye davet etti. Bu konu, BM genel sekreterinin 3 Mayıs 1994 tarihli konuşmasında da (S/1994/529) vurgulandı ve Abhazya ile Gürcistan arasında bir barışın tesis edilebilmesi için tarafların eşit haklara sahip olmaları gerektiği dile getirildi.

15-18 Nisan 1994: Cenevre'deki askeri uzmanların tavsiyesi üzerine Gürcü-Abhaz çatışma bölgesine barış gücü yerleştirilmesi kararı alındı.

11 Mayıs 1994: BM, Rusya Federasyonu ve AGİK temsilcilerinin huzurunda, çatışmanın taraflarına Koordinasyon Komisyonu kurulması önerisinde bulunuldu. Moskova'da imzalanan anlaşmaya göre, Koordinasyon

Komisyonu, tarafları ilgi duydukları pratik konularda görüştürmek üzere kurulmuştu. (Enerji, ulaştırma, haberleşme, ekoloji, vb gibi).

14 Mayıs 1994: Moskova'da gerçekleşen toplantıda, çatışan tarafların da rızasıyla "Karşıt güçlerin ateşkes sağlanarak ayrılması" ve "Bağımsız Devletler Topluluğu Barış Gücü Protokolü" kabul edildi. İmzalanan belgeye göre; çatışmanın çözümü ile sonrasında ortaya çıkabilecek düşmanlıkların engellenmesinin garantörü olan ve müzakere sürecini de yürüten Rusya Federasyonu barış gücü bu bölgede konuşlanacaktı. BDT himayesinde çatışma hattında bulunacak olan barış gücü, İngur nehri civarı ile Kudrı (Kodor) vadisinin yukarı kesiminde görev yapacaktı. Barış gücünün faaliyetleri 21 Temmuz 1994 tarihinde kabul edilen BM Güvenlik Konseyinin 937 sayılı kararı uyarınca BM askeri gözlem misyonu tarafından da denetlenecekti.

27 Mayıs 1994: Abhazy Cumhuriyeti'nin Kuzey Kafkasya ve Güney Rusya bölgelerine birlik talebinde bulunması.

26 Haziran 1994: Gürcü-Abhaz çatışması hattındaki İngur nehri üzerinde, Rusya Federasyonu barış gücüne bağlı birliklerin BDT himayesinde göreve başlamaları. Barış gücünün yerleşim noktaları BM gözlemci misyonu tarafından belirlendi.

1994 Temmuz başı: Moskova'da ünlü müzisyen Çaykovsky adına düzenlenen Uluslararası Müzik Yarışması'nda Abhaz soprano Khibla Gerzmaa'ya "Grand Prix" ödülü verildi.

7 Temmuz 1994: Rusya barış gücü askerlerinin Kudrı (Kodor) vadisine konuşlandırılması.

24-26 Temmuz 1994: Dünya Abhaz-Abazin Halkı Kongresi'nin II. Genel Kurulu Pitsunda kentinde toplandı.

1994 Temmuz-Ağustos arası: Gürcü mültecilerin Abhazy'nın Gal bölgesine kontrolsüz olarak geri dönüşlerinin başlaması.

- 7 Eylül 1994:** Abhazya Cumhuriyeti toprak yasasının kabulü.
- 9 Eylül 1994:** "Abhazya Cumhuriyetindeki bazı yerleşim isimlerinin yeniden düzenlenmesine ilişkin" Abhazya Yüksek Sovyeti kararı.
- 16–17 Eylül 1994:** Abhazya'nın Yeni Afon kasabasında Abhazya ve Gürcistan devlet başkanları arasında görüşmeler yapılması. Vladislav Ardzınba ile Eduard Şevardnadze'nin bir araya gelmesi için, Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Yeltsin talimatıyla Savunma Bakanı Pavel Graçev arabuluculuk yaptı.
- 10 Kasım 1994:** Abhazya Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti Kararnamesi ile sözleri Gennadi Alamiya'ya müziği ise Valery Çkadua'ya ait olan Abhazya Cumhuriyeti Milli Marşı kabul edildi.
- 26 Kasım 1994:** Abhazya Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti, Abhazya Cumhuriyeti Anayasasını kabul etti. Anayasanın 1. maddesine göre; Abhazya, egemen ve demokratik bir hukuk devleti olarak tanımlanıyor. 3. maddesinde ise uluslararası hukukun bir unsuru olduğu vurgulanmakta. Abhazya Cumhuriyeti Anayasasının kabulü ile De-jure ve de-facto bağımsız bir devlet, yani Abhazya Cumhuriyeti (Apsnı) ortaya çıkmış oldu. Abhazya Cumhuriyetinin Devlet erki, Abhazya Cumhuriyeti Anayasası uyarınca, yasama, yürütme ve yargı organlarının güçler ayrılığına dayanır. Yürütme gücünü temsil eden Devlet Başkanı 5 yıllık bir süre için seçilir. (md. 49)26 Kasım 1994 tarihinde yapılan seçimlerle Abhazya Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı'na, Modern Abhazya devletinin kurucusu Vladislav Ardzınba seçildi. Abhazya Cumhuriyeti devlet iktidarının diğer temsilcisi olan yasama organı Abhazya Halk Meclisi, yani parlamentodur. Parlameto, dar bölge sistemiyle seçilen 35 milletvekilinden oluşur.
- 11 Aralık 1994:** Rus askerlerinin Çeçenistan Cumhuriyeti topraklarına girmesi. Bu durum üzerine Psou nehri üzerindeki Rus-Abhaz sınır kapısı Ruslar tarafından kapatıldı.

19 Aralık 1994: Rusya Federasyonu Hükümeti kararı ile Abhazya'ya ekonomik abluka ilan edilmesi. Ambargo ile Abhazya dış dünyadan tamamen izole edilmişti. Abhazya yönetiminin, kararın değiştirilmesi yönünde Rus hükümeti nezdindeki girişimlerinin herhangi bir etkisi olmadığı gibi, ambargoya neden olarak gösterilen Çeçenistan savaşının son bulmasından sonra da karardan geri adım atılmadı.

31 Şubat 1995: Abhazya Cumhurbaşkanı V. Ardınba, Abhazya Anayasası uyarınca Abhazya Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu yasasını onayladı ve yeni hükümeti atadı.

18 Mart 1995: Devlet arşivlerinin koruma altına alınması amacıyla "Arşiv fonu yasası" kabul edildi.

29 Aralık 1995: *"Abhazya Cumhuriyeti Parlamentosu Milletvekillerinin Seçimi"* ile ilgili Anayasa maddesinin kabul edilmesi. Bu madde uyarınca 18 Mart 2004 tarihinde milletvekilliği seçimleri ile ilgili yeni bir yasa daha parlamentoda kabul edildi.

25 Ocak 1996: Abhazya Cumhuriyeti Parlamentosu'nun BDT üyesi ülkelerin devlet başkanları ile Rusya Federasyonu'na bağlı cumhuriyet ve bölge başkanlarına, Abhazya'ya yönelik uygulanan ekonomik ambargo ve siyasi baskı yöntemlerinin terkedilmesi çağrısında bulunması.

19 Ocak 1996: BDT Toplantısında, Devlet Başkanları Konseyi tarafından *"Abhazya-Gürcistan çatışmasına siyasi çözüm için alınması gereken önlemler üzerinde"* başlıklı bir kararın benimsenmesi. Bu belge temel alınarak, uluslararası hukuk normlarına ve insan hakları prensiplerine aykırı olarak, Abhazya devleti ve halkına, siyasal, ekonomik ve enformasyon ablukası uygulanması kararı alındı. Belge, Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Rusya, Tacikistan, Özbekistan ve Ukrayna devlet başkanları tarafından imzalandı. Ancak, Belarusya ve Türkmenistan devlet başkanları bu insanlık dışı belgeye imza koymayı

reddettiler. Abhazya'yakarşı insafsızca uygulanan ambargo, Rusya'nın ve BDT ülkelerinin ulusal çıkarlarına değil, sadece Gürcü liderliğinin gündelik çıkarlarına hizmet etmekteydi. Savaştan ağır yaralı çıkmış bulunan Abhaz halkının bu tip baskılarla eski Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne dönmek gibi bir niyeti asla olamazdı. Uygulanan ambargo Abhaz halkına diz çöktüremedi ancak, çok uluslu Abhazya halkı için onarılması güç ekonomik ve manevi zararlara neden oldu.

7 Ağustos 1996: Abhazya Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu yasaının kabulü.

23 Kasım 1996: Abhazya Cumhuriyeti Parlamentosu II.dönem milletvekili seçimlerinin yapılması.

14 Temmuz 1997: Abhazya Parlamentosu'nun "özelleştirme" yasaını çıkarması.

14-15 Ağustos 1997: Rusya Dışişleri Bakanı Primakov'un arabuluculuk girişimleriyle, Abhazya Cumhurbaşkanı Vladislav Ardznba ile Gürcistan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'nin, Tiflis'te bir araya gelmeleri. Müzakereler sonucunda taraflar birbirilerine karşı kuvvet kullanımını reddetme konusunda görüş birliğine vardılar.

15 Ekim 1997: Abhazya Millet Meclisindeki oturumda, üç ayrı karar kabul edildi. Bunlardan ilki; "*Abhazlara XIX. yüzyılda uygulanan sürgün*" ile ilgiliydi. İkinci karar "*Abhaz halkına ve ülkede yaşayan diğer halkların temsilcilerine Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti ile Sovyet Gürcistanı ve onların siyasi mirasçuları tarafından uygulanan baskı ve soykırım politikaları*" konusundaydı. 3. karar ise "*Soykırımı kınama çerçevesinde Gürcistan askeri ve siyasi otoriteleri tarafından 1992-1993 tarihlerindeki Gürcü-Abhaz savaşı sırasında Abhazya nüfusuna karşı işlenen etnik temizlik ve diğer suçlar*" ile ilgiliydi.

20 Ekim 1997: Abhazya Parlamentosu tarafından "*Gürcü-Abhaz savaşı sırasında işgal yetkilileri ile işbirliğinde bulunarak vatana ihanet edenlerin mahkûm edilmeleri*" konusu ele alındı.

30 Ekim 1997: Abhazya Bilimler Akademisi kurucu üyelerinin ilk bölümü ile fahri üyeler ve yabancı ülkelerden katılacak olan onur üyelerinin seçimi tamamlandı. Buna göre Profesörler: V.Ardzınba, G. Aiba, Ş. Arstaa, X. Bğavüba, M.Maksimov, B.Sağariya ve B.Şinkuba Abhazya Bilimler Akademisi kurucu üyesi olarak seçildiler. M.Ladaria, V.Startsev, V.Tsnariya, L.Çkadua, G.Şamba, R.Şangeradze ise fahri üyeliklere getirildiler. Abhazya Bilimler Akademisine yabancı ülkelere seçilen onur üyeleri ise N.Ekba, A.Şagirov, B.Talibov, Z.Gabunia ve G.Hewitt ve Ömer Beyguaa gibi isimlerden oluştu. Abhazya Bilimler Akademisi'nin ilk başkanı ise ünlü bilimadamı ve dilbilimci Şota Arstaa oldu. Başkan yardımcılığına ise tanınmış botanikçi G.Aiba seçildi.

13 Şubat 1998: "*Abhazya Cumhuriyeti Tarihi ve Kültürel Mirası*" yasasının kabul edilmesi.

14 Mart 1998: Abhazya genelinde yerel yönetim seçimlerinin yapılması.

18-25 Mayıs 1998: Gürcülerin intikam duygusuyla Abhazya'nın Gal bölgesine işgal girişiminde bulunmaları. Saldırı, 25 Mayıs günü Abhazya'nın Gagra kentinde imzalanan bir protokol sonucunda Gürcü askeri güçlerinin geri çekilmeleriyle son buldu. Bu durumla bağlantılı olarak Gal bölgesi ve civarında olağanüstü hal ilan edildi.

1 Haziran 1998: Abhazya Cumhuriyeti Geri dönüş yasasının (Kafkas savaşları sonucu sürgüne gönderilenlerle ilgili) kabul edilmesi.

16-18 Ekim 1998: BM himayesinde, Rusya Federasyonu ve AĞİT temsilcilerinin de katılımı ile düzenlenen, Gürcü ve

Abhaz tarafı için güven arttırıcı önlemlerin ele alındığı Atina görüşmeleri.

4 Mart 1999: Abhazya Cumhurbaşkanlığı yasasının parlamentoda kabul edilmesi.

7-9 Temmuz 1999: Gürcü ve Abhaz tarafları, BM himayesinde, Rusya Federasyonu ve AGİT temsilcilerinin de katılımı ile güven arttırıcı önlemler üzerinde görüşmelerde bulunmak üzere İstanbul'da bir araya geldiler.

9 Ağustos 1999: Vladimir Putin'in Rusya Federasyonu Başbakanlığına vekâleten atanması.

25 Eylül 1999: Abhazya Cumhuriyeti devlet sınırları kanununun kabul edilmesi.

3 Ekim 1999: Abhazya Cumhuriyeti Anayasası vatandaşların onayı için referanduma sunuldu 219 bin Abhazya vatandaşı arasında, oy kullanma hakkına sahip olanların savaş öncesi seçmen sayısının % 58,5'i civarında oluşu, referandumun hukuki temeli konusundaki tüm iddiaları boşa çıkardı ve %87,6 katılımı gerçekleşen oylama sonrası, Abhazya Anayasası %97,7 oranında evet oyu alarak kabul edildi.

12 Ekim 1999: Anayasanın halk oylamasında kabul edilmesinin ardındanParlamentoda "Abhazya Cumhuriyeti Devletinin Bağımsızlık Bildirgesi" kabul edildi. Bildirge, Devlet Başkanı, meclis başkanı ve milletvekillerinin tamamı tarafından imzalandı.

26 Mart 2000: Vladimir Putin'in Rusya Federasyonu Başkanlığına seçilmesi ve bununla birlikte Abhazya'ya uygulanan ekonomik ablukanın da hafifleme sürecine girmesi.

7 Mayıs 2001: Abhazya Parlamentosu'nun, Rusya Federasyonu Devlet Duması'na Abhazya Cumhuriyeti devletinin bağımsızlığını tanıma çağrısında bulunması.

СРЕДНІЙ
РЕСПУБЛІКІ АБХАЗІЯ
СІНІК
НАРОДНОГО СОБРАНІЯ
РЕСПУБЛІКІ АБХАЗІЯ

В. АРДЗІНБА
С. АХІДЖОАНІ

ДЕПУТАТИ НАРОДНОГО СОБРАНІЯ
РЕСПУБЛІКІ АБХАЗІЯ

Handwritten signatures of the members of the State Council of the Republic of Abkhazeti, including the President and the Speaker of the Parliament.

“Abhazya Cumhuriyeti Devletinin Bağımsızlık Bildirgesi” metninin son bölümünde yer alan Devlet başkanı, parlamento başkanı ve milletvekillerinin imzaları.

3 Ekim 2001: Gürcü ve uluslararası teröristlerin, Abhazya'nın dağlık kesiminde, Gürcistan'ın Abhazya'ya karşı başlatabileceği kapsamlı bir savaşta askeri sıçrama noktası oluşturabilmek amacıyla Kudrı (Kodor) bölgesini işgali etmeleri. İşgal girişiminin ilk kurbanları ne yazık ki yine sivil köylüler oldu.

8 Ekim 2001: Gürcü ve uluslararası teröristler Adagua dağı civarında (Şeker tepesi) BM askeri gözlem misyonu helikopterini düşürüldü ve 9 kişi hayatını kaybetti. Teröristler ayrıca Naa köyünde 12 sivil öldürerek köy yakınlarındaki BM askeri gözlemcilerini koruyan 2 Abhaz askeri de şehit ettiler.

9 Ekim 2001: Gürcü savaş uçakları, silahlı terör çetelerini desteklemek amacıyla, Abhazya Silahlı Kuvvetleri mevzilerini bombalandı.

11 Ekim 2001: Abhazya Cumhurbaşkanı Vladislav Ardzinba, Rusya Federasyonu başkanı Vladimir Başkan Putin'e bir

mektup göndererek "*Kafkasya'da yeni ve kapsamlı bir savaşı önlemek için tedbir alınmasını ve Gürcistan'ın devlet terörünü önleyecek güçlü politik adımların atılabilmesi için BM Güvenlik Konseyi'nde Gürcistan'ı kınayan bir kararın kabul edilmesi*" yönünde desteğini istedi.

12 Ekim 2001: Abhazya Cumhuriyeti Parlamentosu, ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, Rusya Federasyonu Parlamentolarına "*Gürcü liderliğinin terörist uygulamalarının kınanması ve Gürcü-Abhaz çatışmasının yeniden siyasi çözüme sürecine döndürülmesi çabalarına destek olunması*" çağrısında bulundu.

1 Mart 2002: Abhazya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Vladislav Ardzinba, Rusya Federasyonu Başkanı Vladimir Putin'e bir mektup göndererek Rusya Federasyonu ile Abhazya Cumhuriyeti arasında ortaklık ilişkisi kurulması önerisinde bulunması.

2 Mart 2002: Abhazya Parlamentosu'nun, III. dönem seçimleri sonucunda yeniden oluşması.

18 Mart 2003: Abhazya Cumhuriyeti Parlamentosu'nun Rusya Duması ve Federasyon Meclisine, Abhazya Cumhuriyeti ile ortaklık anlaşması imzalanmasını talep eden bir çağrıda bulunması.

28 Mayıs 2004: "Abhazya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı seçimi yasası" kabul edildi.

6 Ağustos 2004: Abhazya Cumhuriyeti'nde "Medya" kanunu'nun kabulü.

3 Ekim 2004: Abhazya Cumhuriyeti'nde başkanlık seçimleri krizi. Seçimlere katılan beş adaydan hiç biri gerekli çoğunluğu sağlayamadı ve ilk iki sırayı paylaşan Bagapş ve Hacimba arasında gerçekleşen seçim yarışının sonuçları da tartışma konusu olup, YSK ve Anayasa Mahkemesi bu konuda farklı kararlar verince ülkedeki siyasi atmosfer gerginleşti.

12 Kasım 2004: Ünlü bilim adamı ve dilbilimci, insan hakları savunucusu, Abhaz ulusal kurtuluş hareketi liderlerinden, Abhazya Kahramanı Tamara Şakrıl'ın, muhalefetin hükümet binalarını ele geçirmek için düzenlediği bir baskın sırasında, kendisine isabet eden serseri bir kurşunla hayatını kaybetmesi.

6 Kasım 2004: Siyasi gerginliğin zirve yapması üzerine Abhazya Cumhurbaşkanı Ardızınba'nın girişimiyle, en yüksek oyu alan başkan adayları bir araya geldiler ve "*Abhazya Cumhuriyetinde ulusal uzlaşmayı sağlamak için alınması gereken önlemler*" üzerinde anlaşmaya vardılar. Taraflar, iki adayın seçimlere ortaklaşa girmeleri üzerinde bir mutabakata vararak, en çok oyu alan Bagapş'ın Cumhurbaşkanı, Hacımba'nın da Başkan Yardımcısı adayı olarak birlikte seçime gidilmesi kararı aldılar. Ancak başkan yardımcılığı makamının yetkileri tartışma konusu olunca, 6 Aralık tarihinde bir kez daha tekrar bir araya geldiler ve "*Abhazya Cumhuriyeti Başkan Yardımcısının fonksiyonları*" konulu bir protokol düzenlediler. Daha sonra 27 Aralık günü Parlamento tarafından bu protokol esas alınarak "*Abhazya Cumhuriyeti Başkan Yardımcısı yetkileri*" kanunu da kabul edilince, sorun tamamen çözüme kavuşturulmuş oldu.

12 Ocak 2005: Yapılan seçimler sonucunda Sergey Bagapş cumhurbaşkanlığına, Raul Hacımba ise başkan yardımcılığına seçildiler.

21 Haziran 2005: "*Bilim ile Bilim-Teknoloji alanındaki devlet politikaları*" yasınının kabul edilmesi.

28 Haziran 2006: Abhazya Cumhuriyeti Medeni Kanunu'nun I. bölümünün kabul edilmesi. (Kanunun II. Bölümü de 11 Haziran 2008 tarihinde kabul edilmiştir.)

18 Temmuz 2006: Gürcistan Parlamentosu'nun Rus barış güçlerinin Gürcü-Abhaz çatışma bölgesinden geri çekilmesi yönünde karar alması.

25 Temmuz 2006: Gürcü askeri birliklerinin yasadışı Svan silahlı grupları ile mücadele bahanesiyle Kudrı (Kodor) vadisinin yukarı kesimlerine girmesi. Aslında bu girişimin de gerçek nedeni, planlamakta oldukları yeni bir işgal girişimi için Abhazyaya topraklarında güçlü bir dayanak noktası elde edebilmektir.

18 Ekim 2006: Abhazyaya Cumhuriyeti Parlamentosu'nun "*Rusya Federasyonu Başkanı ve Rusya Federasyonu Federal Meclisi'ne, Abhazyaya'nın bağımsızlığının tanınması ve Rusya Federasyonu ile Abhazyaya Cumhuriyeti arasında bir ortaklık ilişkisi kurulması*" çağrısında bulunması.

15-16 Aralık 2006: Dünya Abhaz-Abazin halkı Kongresi'nin V. Genel Kurulu Sohum'da toplandı. Kongre "*Dünya halklarına, parlamentolarına ve hükümetlerine hitaben*" Abhazyaya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının tanınması çağrısında bulundu.

23 Aralık 2006: Abhazyaya Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun Parlamento tarafından yenilenerek kabul edilmesi.

4 Mart 2007: Abhazyaya Parlamentosu IV. Dönem milletvekilliği seçimlerinin yapılması.

23 Kasım 2007: "*Abhazyaya Cumhuriyeti devlet dili*" kanunu'nun kabul edilmesi.

25 Aralık 2007: Abhazyaya Cumhuriyeti'nin yeni "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu" kabul edildi.

2007: Moskova'daki "Bilim" yayınevi tarafından G.A. Dzizariya tarafından hazırlanan ve Rusya Etnoloji ve Antropoloji Enstitüsü ile Dirmit Guliya Abhaz Araştırmaları Enstitüsü çalışanlarıncı da desteklenen "Abhazlar" adlı kitabın yayınlanması. Kitabın yazarı ve ekibi daha sonra Devlet Ödülü'ne layık görüldüler.

7 Mart 2008: Abhazyaya Cumhuriyeti Parlamentosu'nun, Rusya Federasyon Konseyi ile Devlet Duması'na "*Abhazyaya*

Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının tanınması" için yeni bir çağrıda bulunması.

6 Haziran 2008: Avrupa Birliği Dışışleri ve Güvenlik Politikaları Yüksek Komiseri Javier Solana'nın Abhazya'ya gelmesi.

18 Haziran 2008: Federal Almanya Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Steinmeier'in Abhazya'yı ziyareti.

12 Ağustos 2008: Abhazya Cumhuriyeti Silahlı Kuvvetlerinin, Kudrı (Kodor) vadisinin üst kesimini işgalcilerden temizlemesi.

26 Ağustos 2008: Rusya Federasyonu Başkanı Dmitry Medvedev tarafından yayınlanan bir kararname ile Rusya Federasyonu'nun Abhazya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını resmen tanınması.

8 Eylül 2008: Nikaragua Devlet Başkanı Daniel Ortega'nın, Abhazya'nın bağımsızlığını tanıyan bir kararnameyi imzalaması.

14 Eylül 2008: Rusya Federasyonu Dışışleri Bakanı Sergey Lavrov'un Abhazya Cumhuriyeti'ne resmi bir ziyareti.

17 Eylül 2008: Rusya Federasyonu ile Abhazya Cumhuriyeti arasında Moskova'da "Dostluk, işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma" anlaşmasının imzalanması.

27 Eylül 2008: Gudauta ve Tkuarchal kentlerinin "Kahraman Şehir" unvanı ile onurlandırılmaları.

30 Nisan 2009: Rusya Federasyonu ve Abhazya Cumhuriyeti arasında "Abhazya Cumhuriyeti devlet sınırlarının ortak korunması" anlaşmasının Moskova'da imzalanması.

18 Mayıs 2009: Rus Devlet Duması başkanı Boris Grizlov'un Abhazya Cumhuriyetine resmi bir ziyarette bulunması.

21 Temmuz 2009: "Abhazya Cumhuriyeti Aile Kanunu" parlamentoda kabul edildi.

12 Ağustos 2009: Rusya Federasyonu Başbakanı Vladimir Putin'in Abhazya Cumhuriyetini resmen ziyaret etmesi.

10 Eylül 2009: Venezuela Bolivar Cumhuriyeti tarafından Abhazya'nın bağımsızlığının tanınması.

15 Eylül 2009: Sohum-Abhaz Piskoposluğu, ismini "*Sohum ve Pitsunda Ortodoks Patrikhanesi*" olarak değiştirmesi. Karar, Abhaz din adamlarının katılımı ile yapılan bir toplantıda Abhazya Ortodoks Kilisesi'nin 1795 yılına kadar sahip olduğu bağımsızlığı yeniden ihya etmek amacıyla alındı.

15 Eylül 2009: Rusya Federasyonu ile Abhazya arasında savunma işbirliği anlaşması imzalandı.

23 Eylül 2009: Abhaz güreşçi Denis Tsarguş'un Dünya şampiyonluğunu elde etmesi. (Denis Tsarguş daha sonra da yeni Dünya ve Avrupa şampiyonlukları kazandı.)

2-3 Ekim 2009: Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un Abhazya Cumhuriyeti'ne ikinci kez resmi ziyarette bulunması.

6 Ekim 2009: Danimarka Dışişleri Bakanı Pera Stig Möller'in Abhazya'yı ziyaret etmesi.

12 Aralık 2009: Abhazya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığına Sergey Bagapş'ın yeniden seçilmesi.

15 Aralık 2009: Dışişleri bakanları arasında imzalanan bir "dostluk ve işbirliği" anlaşmasıyla Abhazya ve Nauru Cumhuriyeti arasında diplomatik ilişkiler tesis edildi.

4 Mart 2010: Abhazya'nın kurucu cumhurbaşkanı Vladislav Ardzınba'nın ölümü.

30 Nisan 2010: Stalin-Beria dönemi başta olmak üzere politik baskı altında kalanların rehabilite edilmeleri ile ilgili kanun Abhazya Parlamentosu tarafından kabul edildi.

17-21 Temmuz 2010: Abhazya Cumhurbaşkanı Sergey Bagapş başkanlığındaki bir delegasyonun Nikaragua'yı resmen ziyaret etmeleri ve iki ülke arasında dostluk ve işbirliği anlaşmasının imzalanması.

21-23 Temmuz 2010: Abhazya Cumhurbaşkanı Sergey Bagapş'ın beraberindeki heyetle Venezuela Bolivar Cumhuriyetine resmi bir ziyarette bulunması.

8 Ağustos 2010: Rusya Federasyonu Başkanı Dimitri Medvedev'in Abhazya'yı resmen ziyaret etmesi.

21 Kasım 2010: Meksika'nın Queretaro kentinde düzenlenen Dünya Karate Shotokan Kupası'nda Abhazya takımı şampiyonu oldu.

....sonsuzca kadar devam edecek....

Abazgia Yöneticileri – Anosid Hanedanı

Abhaz Krallığı – Leon Hanedanı

Abhaz–Kartvel Krallığı Bagrat Hanedanı

Abhazya Devlet Arması

Abhazya Cumhuriyeti Bayrağı

17.yy. Abhaz savaşçı kıyafetleri...

*Eşsiz değerdeki çalışmalarını bizlerle paylaştığı için
ressam*

Batal Capua

dostumuza sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz...